Enigmele Istoriei

❖ Anul I ❖ Nr. 6 ❖ 25 iunie - 29 iulie 2020 ❖ 80 de pagini ❖ 19 lei ❖

Cazul „Rețelei Caraman”

Complotul de la Oradea-Mare (1919)

Mihai Viteazul și ideea națională

Revenirea administrației românești în Dobrogea (1918)

După trei decenii... remember!

Constantin Corneanu
Redactor-şef

În urmă cu 30 de ani, Sovietul Suprem al Republicii Sovietice Socialiste Moldova avea să adopte, pe 23 iunie 1990, Declarația de Suveranitate a RSS Moldova. În finalul Declarației, la articolul 13, se menționa faptul că prezenta Declarație servește *„ca poziție a RSS Moldova pentru pregătirea și încheierea Tratatului unional în cadrul comunității statelor suverane”*.

Oare, se putea face mai mult?! Puteau unii dintre politicienii de la Chișinău să forțeze jocul politic în relația cu Kremlinul și să împingă lucrurile spre o votare a independenței și o reunire cu România, având în spate masele însuflețite de idealurile Mișcării de Renaștere Națională?!

Și, totuși… era epoca suveranităților și a unui teribil efort politico-diplomatic menit a reașeza Uniunea Sovietică pe noi baze constituționale. Totodată, Ion Hadârcă, unul dintre liderii Frontului Popular din Moldova, declarase corespondentului *Agenției de Presă Novosti* din RSSM, pe 1 martie 1990, referindu-se la viitorul relației cu România: **„Ne este mai apropiată Varianta Brandenburg, adică stabilirea unor largi posibilități de legături economice, politice și culturale, de întâlniri reciproce nelimitate”.**

În cursul zilei de 24 martie 1991, la Chișinău, ministrul de Externe al României, Adrian Năstase, după un expozeu referitor la faptul că pentru țările membre ale CEE există interes doar în evoluțiile din Țările Baltice, precum și în menținerea URSS, a dorit să afle care sunt intențiile oficialilor moldoveni cu privire la viitorul suveranității RSSM și, posibila, sa independență. **„Dacă considerați că există o posibilitate de destrămare a URSS, să ne gândim împreună la consecințe”**, va declara Adrian Năstase. Premierul RSSM, Mircea Druc, va sublinia că **„pornind de la ideea celor două state românești, vom putea spune ce vrem când Ucraina va spune exact ce vrea”** astfel încât **„până atunci, mergem pe ideea a două state românești”**. Ion Hadârcă, prim-vicepreședintele Parlamentului de la Chișinău, va sublinia că **„teoria interferenței celor două state românești rezistă”**.

Oficialii de la București și Chișinău vor stabili împreună, cu această ocazie, strategia de urmat în ceea ce privește drumul spre independență deplină al RSS Moldova, stabilindu-se că autoritățile de la Chișinău vor transmite României, în situații excepționale, împuterniciri privind apărarea intereselor Moldovei în arena relațiilor internaționale.

Acum trei decenii a fost un început, gândit și coordonat, dintr-o anumită clipă, împreună!

Portivit art. 206 C.P. responsabilitatea juridică pentru conţinutul articolului aparţine autorului. De asemenea, în cazul unor agenţii de presă şi personalităţi citate, responsabilitatea juridică le aparţine.

Revistă realizată de:

Costea Media Management S.R.L.
C.U.I.: RO28096588
Înregistrată la Registrul Comerțului cu nr. J23/462/2011

Director:
Constantin Gherghina

Redactor-şef:
Constantin Corneanu

Consilier editorial:
Mircea D. Suciu

Redactori colaboratori:
Alin Spânu, Cristian Chirca, Stoica Lascu, Daniel Niculae, Florian Banu, Sergiu Musteață, Liviu Țăranu, Luminița Banu, Mircea D. Suciu, Marius Petrescu, Sebastian Rusu, Ştefan C. Şerban, Adrian Toth, Remus Macovei, Bogdan Ranteș

Art Director:
Kalman Molnar

Secretariat tehnic şi artistic:
Tatiana Popovici

Corectură:
Alexandru Gherghina

Adresa:
Oraș Popești Leordeni, str. Mirăslău, nr. 39-B, jud. Ilfov, cod poștal 077160,
tel.: **0729.308.275**
Pentru informații suplimentare: **0729.308.275**
enigmeleistoriei@gmail.com

ISSN 2668-7879

Publicitate şi marketing:
tel.: **0729.308.275**
costea.media@gmail.com

Abonamente:
Liviu Ilinca
tel.: **0729.388.154**
costea.media@gmail.com

Difuzare:
Costea Media Management S.R.L., Liviu Ilinca
tel.: **0729.388.154**

Tehnoredactare computerizată:
S.C. Costea Media Management S.R.L.

După trei decenii...remember! **1**
Constantin Corneanu

Cazul „Rețelei Caraman". Destinderea Est-Vest și rolul spionajului **3**
Florian Banu

Complotul de la Oradea-Mare (1919) **18**
Alin Spânu

Istoricul Vlad Georgescu și problema Ardealului **28**
Liviu Țăranu

Mihai Viteazul și ideea națională **34**
Adrian Toth

Revenirea administrației românești în Dobrogea (1918) **40**
Remus Macovei

Stalin, SMERȘ și Marea Victorie de la 9 Mai 1945 (III) **48**
Constantin Corneanu

Joseph-Désiré Mobutu în vizită la București (august 1970) **54**
Bogdan Ranteș

Stalin și Hrușciov, pe ritmuri de country, rock'n'roll și twist! **58**
Mircea D. Suciu

Aici e Radio Europa Liberă! (III) **64**
Sergiu Musteață

Ivan cel Groaznic, un pretendent rus la mâna Reginei Elisabeta I (III) **68**
Cristian Chirca

Istorici români și „enigme" deslușite despre ei și epoca lor (II) **72**
Stoica Lascu

Revolta unei Armate (IV) **76**

Cazul „Rețelei Caraman”
Destinderea Est-Vest şi rolul spionajului

„La 4 august 1969, dl. F. Roussilhe, de cetățenie franceză, a fost arestat la sediul NATO, [EVERE], și acuzat că a transmis informații NATO clasificate către autoritățile române. El a fost angajat timp de 17 ani în NATO și în timpul ultimilor 6 ani a lucrat ca funcționar în Secțiunea Documentare a traducătorilor. O evaluare completă a daunelor despre care se crede că au fost cauzate de activitățile subversive ale lui Roussilhe este în curs de realizare de către Direcția de Securitate a NATO, în cooperare cu investigațiile efectuate acum de Serviciul francez de securitate. Aceasta este probabil cea mai gravă breșă de securitate care a fost detectată la NATO, dar nu este prima. Când este văzută în legătură cu cele două cazuri de spionaj NATO descoperite anterior (Pacques și Imre), trebuie să presupunem că toate documentele politice și militare ale Alianței, referitoare la comunicațiile, exercițiile, antrenamentul, organizarea și logistica din ultimii șase ani, au fost compromise, inclusiv documente NPG (Nuclear Planning Group – n. ns. F.B.). În plus, aria de compromitere poate cuprinde foarte bine și subiecte care, deși sunt mai puțin sensibile, oferă un valoros material de fundal, pe care se poate construi o imagine a gândirii și solidarității Alianței. Prin acest caz de spionaj, ca și prin cele anterioare, țările Pactului de la Varșovia au reușit să-și creeze o imagine sistem cuprinzătoare a structurii forțelor NATO. Acest lucru trebuie avut în vedere de toți cei care se ocupă de filozofia și planificarea NATO. Anumite fapte în ceea ce privește obiectivele, capacitățile și intențiile NATO ar trebui, de acum, să fie destul de clare pentru liderii Pactului de la Varșovia”.

■ Florian Banu

„Cea mai gravă breșă de securitate detectată la NATO”

Aceste aprecieri fac parte dintr-un memorandum realizat la 1 septembrie 1969 pentru membrii Comitetului Militar al NATO şi scoteau în evidenţă un adevăr dureros, dar şi o speranţă. Mai precis, pe de o parte, se descoperea cu îngrijorare că inamicul ipotetic – Uniunea Sovietică şi aliaţii săi din cadrul Tratatului de la Varşovia – cunoştea cele mai bine păzite taine ale NATO. Pe de altă parte, liderii Alianţei Nord-Atlantice îşi exprimau speranţa că această cunoaştere dobândită prin spionaj îi va face pe cei de dincolo de „Cortina de Fier” să înţeleagă că alianţa este pur defensivă, că lagărul

Mihai Caraman

comunist nu este vizat de planuri de agresiune! În acest extrem de complex joc al inteligenţelor şi al secretelor capitale dintre Est şi Vest, un rol esenţial a fost asumat de un român: Mihai Caraman. Dar pentru a înţelege rolul „frontului invizibil” în această confruntare, trebuie să privim la evenimentele de la finalul celui de-Al Doilea Război Mondial.

Lumea postbelică, o lume bipolară

„De la Stettin, în Baltica, la Trieste, în Adriatica, o cortină de fier s-a lăsat peste continent. În spatele acestei linii se află toate capitalele vechilor state din Europa Centrală şi Răsăriteană. Varşovia, Berlin, Praga, Viena, Budapesta, Belgrad, Bucureşti şi Sofia, toate aceste oraşe faimoase şi populaţiile din jurul lor se află în ceea ce eu trebuie să numesc sfera sovietică; şi toate se află, într-o formă sau alta, nu numai sub influenţă sovietică,

ci și sub un control foarte strict de la Moscova și, în multe cazuri, în creștere". Aceste cuvinte, rostite de Winston S. Churchill în ziua de 5 martie 1946, de la pupitrul din sala de sport a Universității Westminster din Fulton (SUA), au introdus în limbajul cancelariilor și al mass-media sintagma care avea să obsedeze omenirea aproape jumătate de secol. „Cortina de Fier" a reprezentat, poate, cel mai cunoscut simbol al „Războiului Rece", confruntare atipică ce a contrapus „Lumea liberă" „lagărului comunist", fiecare tabără având drept lider o super-putere: SUA, respectiv URSS.

Născut din neîncredere, percepții eronate, teamă și prejudecăți ideologice, „Războiul Rece" a cunoscut o evoluție sinuoasă, determinată de factori multipli, de o mare complexitate. În ambele tabere au existat „rebeli" și voci distincte, cum a fost cazul lui Iosip Broz Tito, în Iugoslavia, Mao, în China, Nicolae Ceaușescu, în România sau generalul De Gaulle, în Franța. Totuși, în mod indiscutabil, linia generală, strategică, de raportare la inamic, a fost elaborată la Washington și la Moscova și impusă aliaților. Principalele strategii ale politicii SUA față de Uniunea Sovietică, în perioada Războiului Rece, au fost elaborate în cadrul a trei mari concepte:

- *Containment (Îndiguire/ stăvilire) (1946-1952);*
- *Rollback (Împingerea înapoi) (1952-1955);*
- *Détente (Destinderea) (1955-1979/1989)*

Harry S Truman: „Cred că politica Statelor Unite trebuie să fie aceea de a sprijini popoarele libere"

Primii pași au fost făcuți în cadrul așa-numitei „Doctrine Truman", un set de măsuri inițiate

Harry S Truman, W. S. Churchill și I. V. Stalin, oamenii care nu au reușit să oprească Războiul Rece

încă din vara anului 1945 de noul locatar al Casei Albe pentru a împiedica intrarea Turciei și Greciei în sfera de influență sovietică. Politica de „*containment*" a fost inițiată tot de președintele Harry S Truman, pe baza analizei făcute de George F. Kennan, adjunctul ambasadorului SUA la Moscova, în „telegrama cea lungă", expediată către Trezoreria SUA în ziua de 22 februarie 1946.

Ideile exprimate de George F. Kennan au fost îmbrățișate de analiștii de la Washington, ca fiind venite de la un bun cunoscător al Uniunii Sovietice și au constituit fundamentul politicii americane în cadrul Războiului Rece:

Harry S Truman în 1945

URSS se percepe pe ea însăși ca fiind în război perpetuu cu capitalismul („*Uniunea Sovietică încă trăiește în «încercuirea capitalistă» cu care, pe termen lung, nu poate coexista în pace*");

URSS consideră grupările politice de stânga, dar non-comuniste, din Occident drept inamici chiar mai mari decât partidele cu o doctrină capitalistă („*Dintre elementele negative ale societății capitalist-burgheze, cele mai periculoase sunt acelea pe care Lenin le numea falșii prieteni ai poporului, anume socialiștii moderați sau liderii social-democrați (în alte cuvinte, stânga non-comunistă")*;

URSS ar folosi marxiștii activi în lumea capitalistă ca aliați („*Elementele «democrat-progresiste» trebuie utilizate la maxim pentru a crea presiune asupra guvernelor capitaliste astfel încât să servească interesele sovietice*");

Concepția sovietică nu era fundamental congruentă cu punctele de vedere ale poporului rus („*ea nu reprezintă viziunea naturală a poporului rus. Acesta este, în general, prietenos față de lumea exterioară, dornic s-o cunoască, să-și măsoare împotriva ei talentele pe*

care știe că le are") sau cu realitatea economică, dar este înrădăcinată în naționalismul istoric și nevroza rusească („*La baza nevroticei concepții despre lume a Kremlinului stă sentimentul rusesc, tradițional și instinctiv, de insecuritate. La origini, aceasta era insecuritatea unui popor pașnic de agricultori care încerca să trăiască într-o vastă câmpie expusă aflată în vecinătatea unor popoare nomade feroce. Odată ce Rusia a intrat în contact cu Occidentul mai avansat din punct de vedere economic, acestei insecurități i s-a adăugat frica față de societățile mai competente, mai puternice și mai bine organizate*");

Structura guvernului sovietic și modul său de guvernare fac imposibilă construirea unei imagini obiective sau corecte asupra realității interne și externe („*eu, personal, sunt reticent în a crede că însuși Stalin primește vreo imagine obiectivă asupra lumii exterioare*").

Acest document, urmat apoi de raportul „Relațiile americane cu Uniunea Sovietică", întocmit de consilierul prezidențial Clark Clifford și prezentat exclusiv președintelui pe 24 septembrie 1946, a determinat conducerea SUA să elaboreze un set de măsuri pentru a limita ceea ce era perceput drept „expansionism sovietic" și pentru a defini o atitudine coerentă a SUA în raporturile cu Uniunea Sovietică.

Ca urmare a incapacității Marii Britanii de a-și mai proteja interesele în Grecia și Turcia, aceste două țări au intrat în martie 1947 sub „umbrela americană", președintele Truman susținând că includerea acestor două țări în sfera de influență sovietică, prin război civil și presiuni externe, ar amenința în mod grav securitatea națională a SUA. Ajutorul militar furnizat celor două guverne a fost urmat de „European Recovery Act" (3 aprilie 1948), bine-cunoscut sub numele de *Planul Marshall*, după numele secretarului de stat George C. Marshall, care anunțase încă din 5 iunie 1947 lansarea unui vast program de asistență economică destinat refacerii economiilor europene, văzute ca parte integrantă a unui sistem de securitate viabil.

La 26 iulie 1947 președintele Truman semna „National Security Act", lege esențială pentru reorganizarea și modernizarea forțelor armate americane, a comunității de *intelligence* și a politicii externe. Două luni mai târziu, la 18 septembrie 1947, SUA își completa sistemul de securitate națională prin înființarea Agenției Centrale de Informații (CIA), structură informativă esențială, cu resurse uriașe și cu o capacitate de acțiune redutabilă.

Uniunea Sovietică și complexul „cetății asediate"

Desigur, aceste decizii au stârnit o deosebită îngrijorare la Moscova, liderii de la Kremlin temându-se de o renaștere a politicii anticomuniste de la finalul Primului Război Mondial și de posibila renaștere a militarismului german. Etichetând Planul Marshall drept „imperialism economic american", Moscova a interzis țărilor-satelit să participe la acesta, temându-se că acceptarea acestui plan ar fi condus la pierderea avantajelor politice și strategice obținute cu greu la finalul războiului. Temerile erau potențate de faptul că, deși triumfătoare în război, Uniunea Sovietică era

epuizată. Pierderile umane sunt estimate la 26-27 milioane de morţi, în vreme ce distrugerile materiale erau evaluate la circa 30% din bogăţiile naţionale. Agresiunea Axei provocase distrugerea a 70.000 de sate, 1.700 de oraşe, 65.000 de km de căi ferate, precum şi scăderea şeptelului cabalin cu 50%, a celui porcin cu 65%, iar a celui bovin cu 20%.

Dincolo de propria slăbiciune, Moscova era îngrijorată de vădita superioritate economică şi militară a SUA. Monopolul deţinut de aceasta, asupra aviaţiei de bombardament cu rază lungă de acţiune şi, mai ales, asupra bombei atomice, crea frisoane conducătorilor sovietici. Pentru înlăturarea acestei situaţii de inferioritate şi pentru asigurarea securităţii naţionale, Stalin a dat ordine ferme spionajului şi cercetătorilor sovietici.

Eforturile conjugate ale spionilor şi ale savanţilor nu au întârziat să dea roadele aşteptate. Pe 3 august 1947, ataşaţii militari occidentali aflaţi pe aerodromul din Tuşino pentru a lua parte la mitingul aviatic prilejuit de Ziua Aviaţiei, au avut parte de surpriza vieţii lor. Deschiderea spectacolului a provocat stupoare: la orizont au apărut trei bombardiere strategice Tu-4, dotate cu câte patru motoare, replici fidele ale temutelor bombardiere americane B-29 *Superfortress*! În urma lor, pentru a completa surpriza, a apărut şi un Tu-70, versiunea civilă proiectată de Andrei Tupolev pentru transportul de călători şi marfă.

Superioritatea aeriană occidentală înceta să mai existe, teritoriile proprii fiind acum în raza de acţiune a bombardierelor sovietice. La vremea respectivă, experţii occidentali au apreciat că succesul sovietic a fost bazat doar pe aşa-numita „inginerie inversă" (*reverse engineering*). *A trebuit să treacă decenii până să se afle despre strălucita cooperare dintre colonelul Stanislav Şumovski, spion al GRU şi absolvent al Institutului Tehnologic Massachusetts (MIT), şi ilustrul proiectant de avioane Andrei Tupolev! Planurile industriei aviatice americane, sustrase ani la rând de reţeaua lui Şumovski, completate de soluţiile unor ingineri de geniu, precum Aleksandr Iakovlev, Serghei Iliuşin, Pavel Suhoi, Artiom Mikoian, Andrei Tupolev, Mihail Gurevici, au permis Uniunii Sovietice să restabilească echilibrul balanţei mondiale în domeniul aviaţiei.*

Explozia primei bombe atomice sovietice

Surprizele nu s-au oprit aici! Sovieticii aveau aviaţia strategică, dar nu dispuneau de bomba atomică! Doi ani mai târziu, pe 29 august 1949, la ora 07.00 a.m., la Semipalatinsk, în Republica Sovietică Socialistă Kazahă, sovieticii detonau prima lor bombă atomică, RDS-1 sau *Pérvaya mólniya* („Primul fulger"). Cancelariile occidentale au simţit din nou fiori reci: spionajul american estimase faptul că sovieticii nu vor fi capabili să producă o astfel de bombă mai devreme de anul 1953, în vreme ce MI6 britanic aprecia că acest lucru se va produce abia în 1954!

Din nou, spionajul sovietic dăduse lovitura! Cercetările proprii în domeniul fizicii nucleare, care datau încă din anii '30, au fost puternic impulsionate prin informaţiile esenţiale obţinute prin spionaj. De altfel, pe 22 august 1945, la numai câteva zile după exploziile de la Hiroshima şi Nagasaki, Stalin l-a desemnat pe Lavrenti P. Beria drept responsabil al programului nuclear. Informaţiile furnizate de Harry Gold, Klaus Fuchs, Theodore Hall, Ethel şi Julius Rosenberg au

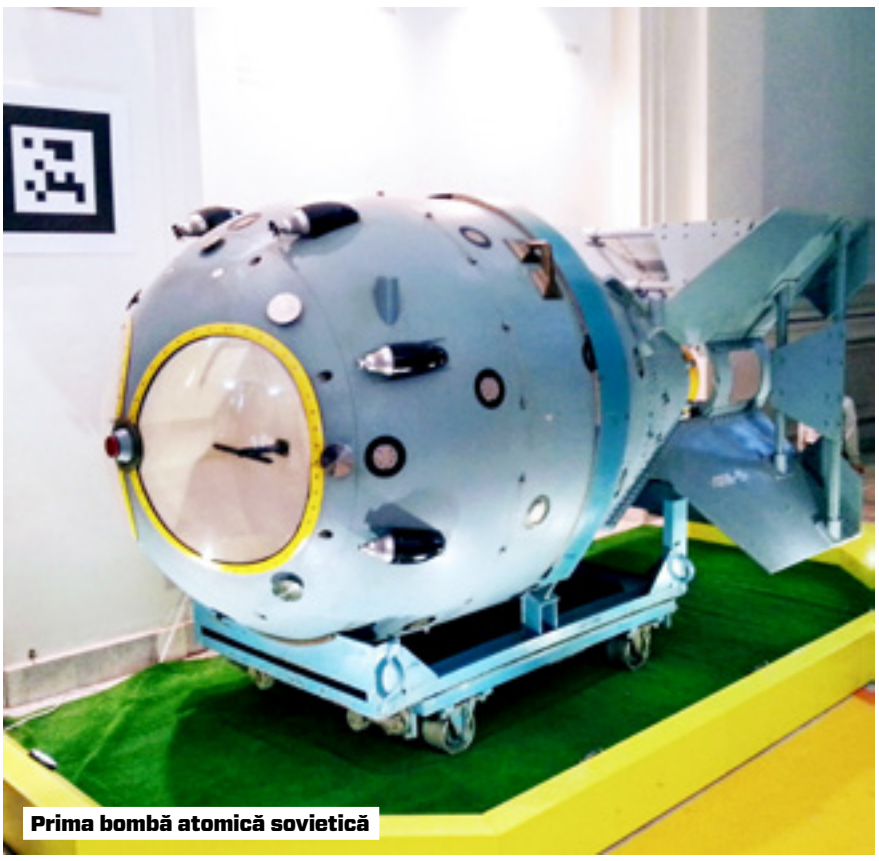
Prima bombă atomică sovietică

jucat un rol esenţial în finalizarea cercetărilor efectuate de savanţii atomişti sovietici.

„Oficializarea" Războiului Rece

În aceşti ani, „Cortina de Fier" devenea, într-adevăr, impenetrabilă! În ţările est şi central europene, guvernele comuniste luau locul guvernelor de coaliţie de până atunci, Berlinul de Vest se confrunta cu blocada sovietică (24 iunie 1948-11 mai 1949), iar ţările occidentale se regrupau accelerat. Marea Britanie, Franţa, Statele Unite, Canada şi alte opt ţări vest-europene au semnat pe 4 aprilie 1949, la Washington, Tratatul Atlanticului de Nord, prin care s-a consfinţit instituirea Organizaţiei Tratatului Atlanticului de Nord (*North Atlantic Treaty Organization* (NATO)). În aceeaşi lună, SUA, Marea Britanie şi Franţa au decis unificarea zonelor de ocupaţie din Germania şi crearea Republicii Federale a Germaniei (RFG).

Totodată, prin eforturile „Comitetului Naţional pentru o Europă Liberă" (o organizaţie anticomunistă, întemeiată în New York de CIA, sub bagheta lui Allen Dulles), a fost creat un puternic instrument al propagandei şi războiului psihologic: „Radio Europa Liberă". În replică, Uniunea Sovietică creează, şase luni mai târziu, în propria zonă de ocupaţie, Republica Democrată Germană (RDG). Pe de altă parte, pe harta lumii apare un nou şi puternic stat comunist: la 1 octombrie 1949 a fost proclamată Republica Populară Chineză!

THE DEMOCRAT

RUSSIA HAS ATOMIC BOMB!

U. S. Learns of Recent Explosion, President Discloses

Pentagon Shows Excitement, But Officials Mum

Presa americană despre explozia bombei atomice sovietice

Afiș de propagandă pentru stoparea comunismului

Tensiunile între cele două blocuri se acutizează din iunie 1950, când izbucneşte războiul din Coreea, conflict care va pune faţă în faţă forţele pro-comuniste ale Nordului, susţinute de sovietici şi de chinezi, şi cele pro-occidentale din Sud, sprijinite în principal de SUA, pe baza unei rezoluţii a Consiliului de Securitate al ONU.

Rollback, crize și soluții

Prelungit până pe 27 iulie 1953, când s-a semnat un armistiţiu, războiul din Coreea a marcat şi trecerea la o nouă etapă a Războiului Rece. Noţiunea de **rollback** împotriva Uniunii Sovietice a fost propusă de strategul conservator James Burnham şi de alţi strategi americani la sfârşitul anilor '40. Ideea a fost îmbrăţişată şi puternic susţinută de republicanul John Foster Dulles, care a îndeplinit funcţia de secretar de stat al Statelor Unite ale Americii în perioada 21 ianuarie 1953-22 aprilie 1959, şi de preşedintele SUA, Dwight D. Eisenhower.

Politica de **rollback** avea în vedere forţarea unei schimbări a politicilor majore ale adversarului, de obicei prin schimbarea regimului de guvernare din statul vizat. În practică, această strategie putea fi realizată prin:

- Înlăturarea regimurilor comuniste din unele ţări-satelit ale URSS;
- Formarea unui sistem de alianţe anticomuniste: **ANZUS** (Australia, Noua Zeelandă, SUA) - 1951, **SEATO** (*Southeast Asia*

Treaty Organization: Australia, Noua Zeelandă, Pakistan, Filipine, Thailanda, Franța, Marea Britanie, SUA) - 1954, **CENTO** (*The Central Treaty Organization*: Iran, Irak, Pakistan, Turcia, Marea Britanie) - 1955);

• Operațiuni acoperite ale CIA (război psihologic, lovituri de stat, influențarea alegerilor, propagandă neagră etc).

Pusă în practică în cazul războiului coreean, dar cu un succes parțial, această politică a fost luată în calcul și pentru obținerea reculului sovietic din zona central și est-europeană. Moartea lui Stalin la 5 martie 1953, luptele pentru putere de la Kremlin, tulburările anticomuniste din Berlinul de Est din iunie același an, păreau să îndreptățească speranțele într-un succes. Totuși, teama de un conflict deschis cu Uniunea Sovietică care să implice folosirea armelor nucleare a temperat entuziasmul inițial, astfel că strategii Departamentului de Stat s-au mulțumit cu rezultatele obținute în alte areale geografice.

În august 1953, Statele Unite, în colaborare cu britanicii, au organizat operațiunea ultra-secretă „Ajax", pentru a ajuta militarii iranieni în restaurarea puterii șahului Mohammad Reza Pahlavi, prin înlăturarea premierului Mohammad Mosaddegh, democratic ales de parlamentul iranian. Implicarea SUA în aceste evenimente a fost recunoscută oficial abia în august 2013, la 60 de ani după lovitura de stat, când Agenția Centrală de Informații (CIA) a recunoscut că a fost responsabilă atât pentru planificarea, cât și pentru executarea loviturii de stat, inclusiv prin mituirea politicienilor iranieni, a unor oficiali de rang înalt din serviciile de securitate și Armată, precum și prin organizarea propagandei pro-lovitura de stat.

Negocieri pentru dezarmare

Acesta a rămas singurul succes major al acestei strategii, abandonată de altfel pentru spațiul european, prin adoptarea directivei Consiliului Național de Securitate NSC 162/2 din 30 octombrie 1953. În esență, autorii directivei sugerau că **„Statele Unite ar trebui să ia măsuri politice, economice, de propagandă și să întreprindă operațiuni acoperite menite să creeze și să exploateze probleme supărătoare pentru URSS, să afecteze relațiile sovietice cu China comunistă, să complice controlul asupra sateliților [europeni] și să întârzie creșterea potențialului militar și economic al Blocul sovietic".**

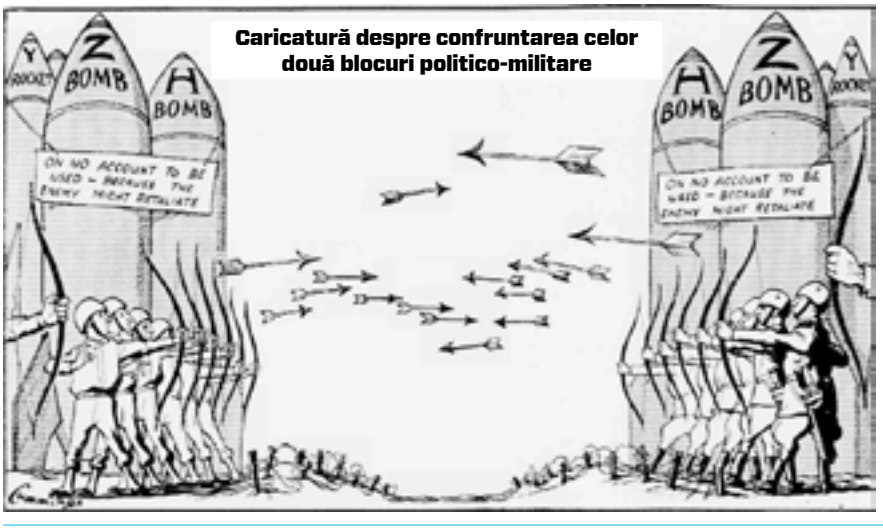

Caricatură despre confruntarea celor două blocuri politico-militare

Destinderea și coexistența pașnică, entuziasm și reticențe

Anul 1955 avea să fie unul de referință în cronologia Războiului Rece. În primul rând, cele două tabere capătă un contur mai ferm, prin semnarea la 14 mai a Tratatului de la Varșovia de către Uniunea Sovietică și statele comuniste din Europa, cu excepția Iugoslaviei. Semnatarii își luau angajamentul să se apere unii pe alții, dacă unul sau mai mulți dintre ei erau atacați, iar noul bloc militar reprezenta răspunsul sovietic la crearea NATO și, mai ales, la remilitarizarea RFG și admiterea sa în Alianța Nord-Atlantică.

Pe de altă parte, destinderea survenită după reuniunea șefilor de guvern ai URSS, SUA, Marea Britanie și Franța, din 18-23 iulie, încurajând căutarea unor noi căi de promovare a relațiilor economice și culturale Est-Vest, a introdus în discursul cancelariilor Marilor Puteri așa-numitul „spirit al Genevei" și a impus termenul „détente". Entuziasmul stârnit la nivelul opiniei publice, atât din Est, cât și din Vest, de lucrările conferinței de la Geneva a fost atât de mare, încât prestigioasa publicație *Die Welt* publica, în 23 iulie 1955, un articol intitulat **„Ist der Kalte Krieg beendet?" („S-a încheiat Războiul Rece?")**, semnat de analistul Giselher Wirsing.

Desigur, în pofida entuziasmului popular, ambele tabere erau suspicioase cu privire la adevăratele intenții ale adversarului, iar analizele furnizate de serviciile de informații nu făceau decât să întrețină neîncrederea. De exemplu, un memorandum realizat de CIA, la 21 noiembrie 1955, sublinia faptul că „destinderea" este „un termen impropriu", căci reprezintă doar o „acomodare tactică", concepută *„pentru a sprijini actuala politică sovietică de relaxare a relațiilor internaționale, care să permită Blocului să se întărească pe plan intern și extern, să submineze voința Lumii Libere de a rezista și să favorizeze neutralismul în țările «nealiniate», prin ascunderea pericolelor reale ale comunismului și pentru a menține disponibilitatea partidelor comuniste și a organizațiilor «de tipul fronturilor» de a profita de orice deschidere care ar putea avea loc"*.

Din nefericire, această neîncredere, reciprocă, de altfel, a fost potențată de evoluțiile politice din anul următor. Luna octombrie a anului 1956 a înregistrat două crize majore: „Revoluția maghiară", declanșată în 23 octombrie, care a pus pentru scurt timp sub semnul întrebării regimul comunist de la Budapesta, și „Criza Suezului", provocată în 26 octombrie de intervenția armată a Marii Britanii și Franței, precum și a Israelului, în urma naționalizării Canalului Suez de către Egipt în luna iulie.

URSS a intervenit dur în Ungaria și a dat un ultimatum de retragere imediată a trupelor străine din Egipt, făcând evidentă disponibilitatea de a se angaja militar împotriva oricărei încercări de schimbare a sferelor de influență. Statele Unite au înțeles mesajul și, pe de o parte, nu au susținut revoluția maghiară, iar pe de alta, a efectuat presiuni asupra aliaților săi pentru retragerea din teritoriile egiptene. În acest context, cunoașterea

Aparat foto Minox III folosit de agenții lui Caraman

intențiilor adversarului, a gândirii sale strategice, a posibilităților și resurselor sale (militare, umane, tehnologice și economice), a punctelor tari și a celor vulnerabile devenea o sarcină prioritară a serviciilor de informații din ambele tabere.

Declarațiile publice și deciziile liderilor politici trebuiau fundamentate pe informații cât mai vaste și cât mai precise, care să dovedească buna credință și intențiile reale ale adversarului. În absența acestora, lipsa comunicării și greșita interpretare a unei decizii sau a alteia risca să împingă omenirea într-un devastator război atomic, în măsură să pună sub semnul întrebării existența speciei umane. Și astfel de crize nu au întârziat să apară în anii următori. Între 4 iunie și 9 noiembrie 1961 a avut loc așa-numita „Criză a Berlinului", încheiată prin

Barometru de opinie realizat de USIA asupra impactului destinderii în 1960

"Please use this card to tell me your feelings about various countries. How about...?"

OPINION ABOUT THE U.S.S.R.

	Great Britain			West Germany		France		Italy		
	Oct. '58	Sept. '59	Nov. '59	Oct. '58	Nov. '59	Oct. '58	Nov. '59	Oct. '58	Apr. '59	Nov. '59
No. of cases	(611)	(1000)	(1000)	(610)	(1258)	(624)	(1070)	(635)	(1076)	(691)
Very good opinion	1%	3%	3%	-%	1%	1%	3%	13%	7%	12%
Good opinion	9	10	21	4	6	8	14	16	13	20
Neither good nor bad opinion	28	43	30	18	34	26	44	18	19	23
Bad opinion	27	23	22	43	32	28	19	24	23	17
Very bad opinion	19	13	11	23	14	18	4	19	24	12
No opinion	16	8	13	12	13	19	16	10	14	16
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Net Favorable[1]	-36	-26	-9	-62	-39	-37	-6	-14	-27	3

împărţirea de facto a oraşului prin ridicarea Zidului Berlinului. Peste numai un an se declanşa cea mai gravă criză a Războiului Rece, care a durat 38 de zile (14 octombrie–20 noiembrie 1962) şi a ţinut omenirea cu sufletul la gură: criza rachetelor din Cuba.

Rolul spionajului a fost decisiv în această perioadă, de exemplu amplasarea rachetelor sovietice *SS-4 Sandal* fiind depistată cu ajutorul avioanelor americane de spionaj U-2 şi al agenţilor cubanezi ai spionajului francez.

România, „supraviețuire și afirmare în Războiul Rece”

În acest peisaj extrem de complex, al înfruntării dintre super-puteri, care era locul şi rolul României? Trecută în sfera de influenţă a Uniunii Sovietice prin negocierile sovieto-britanice din anii 1943-1944 (cel mai binecunoscut episod este „acordul procentajelor” stabilit între Churchill şi Stalin, la Moscova, în 9 octombrie 1944), România devenise în numai trei ani o „democraţie populară”. Regimul comunist, instaurat pe deplin în anul 1948, reprezenta o garanţie că România rămâne o componentă a „centurii de securitate” a Uniunii Sovietice. Integrată economic în „Consiliul de Ajutor Economic Reciproc”, din ianuarie 1949, şi semnatară a Tratatului de la Varşovia, din mai 1955, ţara noastră era aliată a Uniunii Sovietice, forţele sale militare şi serviciul de spionaj colaborând strâns cu structurile similare ale aliaţilor.

Înconjurată de state cu regimuri comuniste, fidele Moscovei (cu excepţia Iugoslaviei) şi cu pretenţii teritoriale nesatisfăcute la Conferinţa de Pace de la Paris din 1946-1947, România nu avea nici o alternativă politico-militară şi nu-şi putea permite luxul de a ignora forţa şi interesele URSS, decât cu riscul de a avea soarta Ungariei (1956) sau, mai târziu, a Cehoslovaciei (1968).

Ca urmare, România a reprezentat în anii ’50-’60 un partener pentru Uniunea Sovietică în eforturile acesteia de a penetra

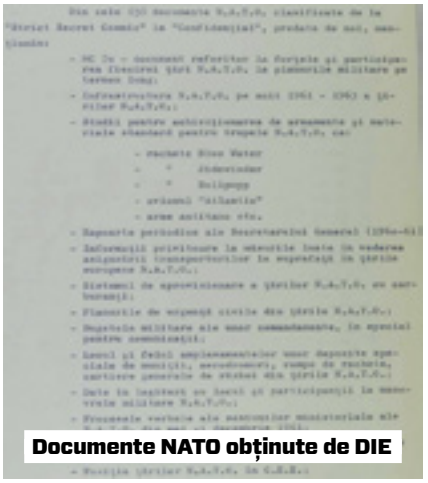

Documente NATO obținute de DIE

informativ Alianţa Nord-Atlantică, considerată, pe drept cuvânt, principalul adversar. În domeniul spionajului existau deja o serie de antecedente în desfăşurarea de operaţiuni comune, organizate încă din prima jumătate a anilor ’50, dar o veritabilă coordonare a eforturilor va fi stabilită abia în anul 1960. Mai exact, acest lucru s-a produs în **11 iulie 1960,** când au avut loc la Moscova o serie de discuţii, la nivelul conducerii KGB şi a Ministerului Afacerilor Interne din România, cu privire la coordonarea măsurilor informative şi contrainformative, dar şi cu privire la efectuarea în comun a unora dintre ele.

Partea sovietică a fost reprezentată de A. N. Şelepin, preşedintele Comitetului Securităţii Statului (KGB), A. I. Perepeliţîn, locţiitorul preşedintelui KGB, A. M. Saharovski, şeful Direcţiei I Principale a KGB, şi S. G. Bannicov, locţiitor al şefului Direcţiei a II-a Principale a KGB. Delegaţia română era alcătuită din Alexandru Drăghici, ministrul Afacerilor Interne, Vasile Negrea, secretar general al MAI, Nicolae Doicaru, şeful Direcţiei I „Informaţii Externe” a MAI, Neagu Cosma, locţiitorul şefului Direcţiei a II-a, „Contraspionaj” a MAI.

În urma negocierilor, s-a semnat **un acord bilateral** prin care se reglementau, în detaliu, *direcţiile de acţiune* şi *modalităţile concrete de*

Spy Scare

The publicly available facts suggest at least some Soviet penetration into the NATO apparatus. German Rear Admiral Hermann Luedke, deputy head of NATO logistics, committed suicide after snapshots of NATO secret documents turned up on a roll of film he left for development with a Bonn photographic shop.

Nahit Imre, a Turk, was caught in the act of photographing NATO documents and is now under intensive interrogation by Turkish counter-intelligence. And there has been a rash of official suicides, including Major General Horst Wendtland, acting head of German security services, Lieutenant Colonel Johannes Grimm of the German defense ministry, and former Italian Air Minister Renato Sandalli.

The official line on the suicides is that they are unrelated, which would imply the absence of a spy ring. The psychological explanation offered is that suicidally inclined individuals are often prompted to do themselves in by other suicides. In individual cases, official suicides were described as flowing from "instability for years," and from cancer of the throat. Perhaps. But the count of official suicides since the scare

a sergeant in the United States Army.

If, in fact, NATO secrets are in Soviet hands, this could mean that the Soviet government knew how NATO would react or not react to its suppression of Czechoslovakia. Also it could mean that nuclear weapons will have to be shifted to new locations.

To be sure, counterintelligence—the art of keeping one's information and intentions out of the hands of the enemy — is a difficult task under any circumstances, and especially so in the case of the 15-member NATO alliance. Even an intensive security investigation will not necessarily turn up the fact that an individual is working for the other side; and persons can always begin to do so after the completion of a periodic security examination. In the case of NATO, its own security officers must rely heavily on the security services of individuals' home countries.

Still, given the threatening Soviet posture, the current spy scare could not have come at a worse time. And it is only the latest of a series of such penetrations, such as that of Swedish Colonel Stig Wennerstrom, a Soviet masterspy. The NATO security officers will have to do a better job somehow of keeping

Articol din Washington Star despre rețeaua Caraman (29 octombrie 1968)

colaborare în activitatea de spionaj („munca de informaţii"). Cum la vremea respectivă activitatea de spionaj era organizată pe „linii de muncă", şi colaborarea a fost structurată cu respectarea acestor delimitări. Astfel, au fost precizate obiectivele majore pe „linia SUA", „pe linia NATO", „pe linia ţărilor din America Latină", „pe linia RFG", ş.a.m.d.

Pentru a obţine date informative certe cu privire la acţiunile politice şi planurile militare ale alianţei adverse, organele de spionaj ale României şi URSS urmau să-şi intensifice măsurile de pătrundere, prin agentură, în interiorul următoarelor organisme NATO:

- Consiliul Permanent de la Paris şi delegaţiile naţionale ale ţărilor membre;
- Secretariatul Internaţional, serviciul său politic şi cancelaria secretarului general;
- Biroul pentru Probleme de Standardizare Militară de la Londra;
- Colegiul Militar NATO de la Paris;
- Instituţiile şi bazele NATO din Marea Britanie, Franţa, Turcia, Grecia, Italia;
- Comitetul militar permanent de la Washington;
- Serviciul de informaţii şi contrainformaţii NATO;
- Serviciile care se ocupau cu problemele NATO din cadrul ministerelor afacerilor externe şi de război ale ţărilor membre.

Trebuia făcut **un schimb reciproc de date informative şi operative** despre obiectivele amintite, cât şi în privinţa anumitor persoane susceptibile a fi recrutate, efectuarea recrutării propriu-zise urmând a fi făcută de acea parte *„care dispune de posibilităţi mai mari"*.

De asemenea, se preconiza **coordonarea** şi, în anumite cazuri, **efectuarea în comun a unor acţiuni** care să slăbească Alianţa Nord-Atlantică şi să intensifice

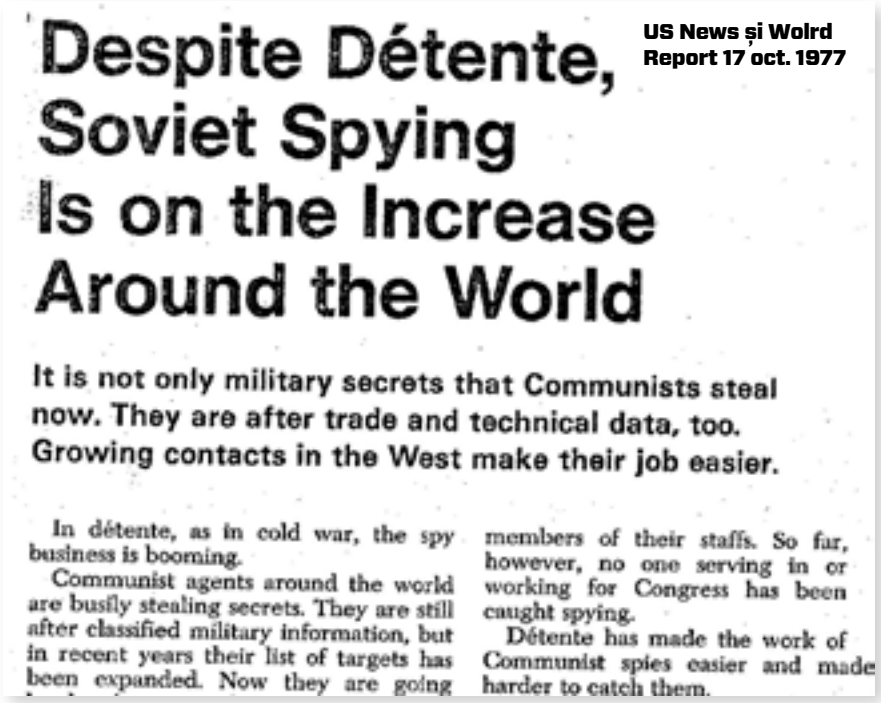

US News şi Wolrd Report 17 oct. 1977

Despite Détente, Soviet Spying Is on the Increase Around the World

It is not only military secrets that Communists steal now. They are after trade and technical data, too. Growing contacts in the West make their job easier.

In détente, as in cold war, the spy business is booming.

Communist agents around the world are busily stealing secrets. They are still after classified military information, but in recent years their list of targets has been expanded. Now they are going

members of their staffs. So far, however, no one serving in or working for Congress has been caught spying.

Détente has made the work of Communist spies easier and made harder to catch them.

disensiunile dintre membri. Dintre acestea, amintim:

Prezentarea Alianţei în mass-media internaţională drept „o organizaţie politico-militară agresivă", „o sursă importantă de încordare a situaţiei internaţionale şi un pericol permanent de război";

Mobilizarea opiniei publice din Europa Occidentală în vederea unor manifestări active împotriva continuării cursei înarmărilor, împotriva creării pe teritoriul naţional a bazelor de rachete şi a depozitelor pentru armele atomice americane;

„Demascarea" planurilor vest-germane de a folosi NATO drept „o armă pentru renaşterea forţei sale militaro-economice şi pentru realizarea planurilor sale revanşarde";

Acţiuni pentru intensificarea disensiunilor economice, politice şi militare dintre ţările membre, îndeosebi dintre Grecia şi Turcia şi dintre aceste două ţări şi Marea Britanie;

Măsuri pentru „descompunerea trupelor americane" care se aflau pe teritoriul ţărilor din Europa.

Pentru atingerea acestor obiective, se căzuse de acord ca rezidenţele din Franţa să-şi intensifice activitatea, punctând şi studiind toate acele persoane care prezentau interes pentru pătrunderea în cadrul NATO. În acest sens, KGB îşi asuma sarcina de a trimite părţii române tabele cu astfel de persoane.

Fişa de cadre a lui Mihai Caraman

Mihai Caraman, o treime farmec, două treimi şantaj!

Un succes deosebit în acest domeniu va fi repurtat de spionajul

românesc prin intermediul unui tânăr ofiţer - căpitanul Mihai Caraman, din Direcţia Informaţii Externe a MAI. Acesta a fost trimis „la post" în Franţa, la 11 octombrie 1958, cu o lună înainte de a împlini 30 de ani!, sub acoperirea de prim-secretar la Agenţia Economică a României din Paris. Misiunea principală era, însă, aceea de a obţine informaţii din interiorul sediului NATO din Porte Dauphine, Paris!

Născut în 11 noiembrie 1928, în comuna Oancea, din judeţul Galaţi, Mihai Caraman absolvise liceul teoretic din Tulcea în 1947 şi urmase cursurile Şcolii MAI nr. 1 Măgurele între 1 decembrie 1948 şi 6 martie 1950, terminând perioada de şcolarizare cu gradul de locotenent. A lucrat ca ofiţer de contrainformaţii militare până în iunie 1956, când a fost transferat în Direcţia de Informaţii Externe.

Trimis la Paris, Mihai Caraman a înţeles că trebuie să valorifice la maxim această şansă pe care viaţa i-o oferea. În scurt timp, s-a acomodat cu mediul diplomatic din „oraşul luminilor" şi a trecut la îndeplinirea misiunii: recrutarea de agenţi cu potenţial informativ semnificativ. Potrivit specialiştilor francezi în probleme de contraspionaj, Mihai Caraman **„chiar a fost unul dintre cei mai activi recrutori reperaţi vreodată pe teritoriul francez. Pe parcursul anilor 1960, acest mare manipulator a mizat pe relaţia specială care unea Franţa şi România. (…) Tehnica lui? O treime farmec, două treimi şantaj".**

Mihai Caraman în Piccadilly Circus (1957)

Atuurile sale constau într-un fizic plăcut, dublat de o cultură solidă şi, nu în ultimul rând, o bună pregătire profesională şi dorinţa permanentă de autodepăşire. În acest sens, chiar adversarii săi de pe frontul secret, cum era cazul lui Daniel Pouget, fost ofiţer al Serviciului de Documentare Externă şi Contraspionaj (*Service de Documentation Extérieure et de Contre-Espionnage* - SDECE) nu ezitau să noteze: *„Cu constituţia sa atletică – 1,75 m şi 73 kg – Caraman ar fi putut, de exemplu, să fie o glorie a stadioanelor. Regizorii în căutare de talente native n-ar fi rămas insensibili la prestanţa lui. Acest bărbat, incontestabil fermecător – păr aspru, sprâncene bine conturate, gură senzuală şi o privire insistentă care atrăgea atenţia – avea mare succes la femei. În aparenţă degajat până la nonşalanţă, avea o cultură solidă, pe care o etala cu plăcere".*

Reţeaua de agenţi de la NATO - Non multa, sed multum!

Dintre zecile de persoane studiate cu atenţie, ca potenţiali agenţi din interiorul NATO, Mihai Caraman a recrutat direct doi funcţionari cu acces la documentele ultrasecrete ale Alianţei şi a preluat în coordonare un al treilea agent, recrutat în Turcia.

Primul agent din cadrul NATO a fost **Robert Van de Wielle**, născut la 25 iulie 1925, într-o familie bogată, angajat al alianţei din anul 1952, şef al Biroului „Documente Secrete" din sediul NATO, recrutat în iunie 1960. A furnizat în total 60 de dosare secrete, dintre care 16 erau clasificate „Cosmic

Top Secret". Nemaisuportând tensiunea nervoasă și temându-se că va fi depistat, și-a dat demisia în septembrie 1961 din postul pe care îl ocupa. A continuat, totuși, să-l sprijine pe Caraman, prin oferirea unor informații despre unii colegi din cadrul NATO. A fost denunțat ofițerilor de contraspionaj din DST (*Direction de la Surveillance du Territoire*) de o colegă a cărei recrutare nu a fost reușită, și a fost reținut în ianuarie 1963, dar a fost eliberat din lipsă de probe. La scurt timp a fost arestat din nou, pentru „tentativă de recrutare de agenți în folosul unei puteri străine", trimis în judecată și condamnat, în 4 martie 1963, la un an de închisoare, cu suspendare.

Al doilea agent din cadrul alianței era **Francis André Élie Roussilhe**, născut la 14 noiembrie 1929, într-o familie modestă, lucra pentru NATO din anul 1952, ajungând șeful biroului de documente secrete din cadrul Biroului de Traducători de la sediul NATO. A fost recrutat în anul 1962 de Mihai Caraman, și a colaborat cu acesta până la arestarea sa, în 4 august 1969. S-a aflat în legătura personală a lui Mihai Caraman, iar din august 1968 a fost predat lui Ion Tomescu (Ion Timofte), ofițer acoperit ca secretar II al delegației României la UNESCO.

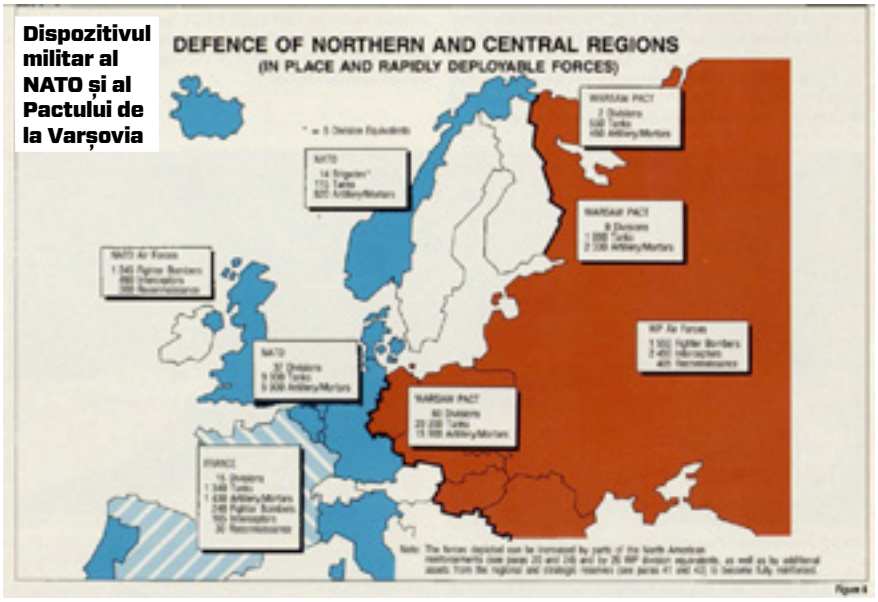

Dispozitivul militar al NATO și al Pactului de la Varșovia

Din estimările oficiale ale NATO, acesta ar fi furnizat în cei șase ani de colaborare peste 12.000 de pagini din dosarele alianței nord-atlantice, de la cele din categoria „difuzare restrânsă", până la documente clasificate „Cosmic Top Secret".

Al treilea agent se numea **Nahit Imre**, funcționar NATO de rang superior (șeful Biroului „Control Financiar"), născut în anul 1916, de naționalitate turcă. A fost arestat în 12 septembrie 1968, în fața sediului NATO din Bruxelles și acuzat că a predat 1.500 de microfilme unei „puteri necunoscute". Legătura sa era în acel moment Mihail Tincu, secretar II la Ambasada României din Bruxelles. Funcționarul turc fusese recrutat în Turcia, încă din vara anului 1959, de către ofițerul DIE Cornel Rizu, din rezidența de spionaj de la Ankara. La acea vreme, Nahit Imre era consilier la Ministerul Finanțelor. La 15 iunie 1961, în urma unui ordin primit de la București, Cornel Rizu l-a predat pe Nahit Imre în legătura colonelului Gheorghe Ionescu, de la rezidența românească de spionaj din Franța, întrucât agentul fusese detașat la sediul NATO de la Paris. Ulterior, Mihai Caraman l-a preluat în directă coordonare, colaborând foarte bine cu acesta, până în vara anului 1968.

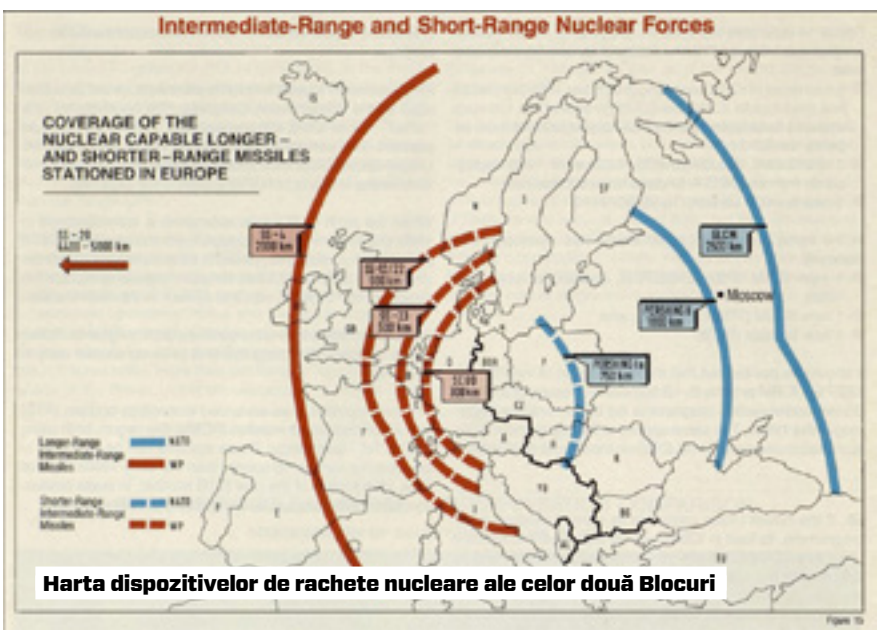
Intermediate-Range and Short-Range Nuclear Forces
COVERAGE OF THE NUCLEAR CAPABLE LONGER-AND SHORTER-RANGE MISSILES STATIONED IN EUROPE
Moscow
Harta dispozitivelor de rachete nucleare ale celor două Blocuri

Informațiile secrete, fundament al cunoașterii reciproce

Recrutarea unor surse cu acces la documente financiare, economice, politice și militare permitea realizarea unei veritabile radiografii a Alianței Nord-Atlantice, cu detalii incredibile despre aspectele cele mai diverse. În Centrala DIE de la București, unde funcționa un birou special pentru informațiile NATO, evidența acestor documente era ținută cu rigurozitate, iar prelucrarea lor beneficia de o atenție deosebită, urmărindu-se extragerea și corelarea celor mai semnificative

informaţii şi difuzarea lor spre beneficiari.

Gama de documente privind organizarea, finanţarea, activitatea şi proiectele alianţei nord-atlantice era de o diversitate şi de o bogăţie extraordinară. În cadrul NATO existau patru categorii de clasificare a informaţiilor: *Cosmic Top Secret* (CTS), *NATO Secret* (NS), *NATO Confidential* (NC) şi *NATO Restricted* (NR). Dezvăluirea neautorizată a unei informaţii din categoria „Cosmic Top Secret" ducea, potrivit clasificării, la „prejudicii extrem de grave". De exemplu, documentul **MC-70** (Raport întocmit de Comitetul Militar al NATO cu privire la cerinţele minime ale forţelor armate esenţiale, pentru perioada 1958–1963) – unul dintre primele documente clasificate *„Cosmic Top Secret"* obţinute de Mihai Caraman de la agentul Robert van de Wielle - preciza misiunile şi sarcinile de bază ale comandanţilor, ipotezele din care au fost generate cerinţele de forţe şi preciza care erau aceste cerinţe, pentru fiecare stat membru!

Trebuie precizat că toate informaţiile referitoare la NATO, obţinute de spionii români, erau trimise şi KGB-ului, conform protocoalelor de colaborare încheiate între MAI şi KGB. Documentele primite de la partea română erau analizate în Centrala KGB, coroborate cu informaţiile obţinute prin surse proprii, dar şi de la celelalte servicii de spionaj ale statelor membre ale Pactului de la Varşovia, şi evaluate din punct de vedere al valorii informaţiilor. Rezultatele evaluărilor erau trimise, periodic, părţii române. De exemplu, în perioada iulie 1960–mai 1962 fuseseră predate organelor sovietice 636 documente NATO, clasificate de la „Strict Secret Cosmic" la „Confidenţial". De asemenea, informaţiile obţinute de spionii din Direcţia de Informaţii Externe a MAI erau trimise şi Direcţiei de Informaţii Militare din cadrul MApN.

Documentele puneau la dispoziţia factorilor de conducere din România şi, implicit, din cadrul organizaţiei Pactului de la Varşovia o serie de date extrem de importante, în măsură să ofere un avantaj considerabil în ipoteza unui conflict militar cu NATO. De la cunoaşterea efectivelor şi amplasamentului principalelor unităţi militare, până la analiza costurilor şi a planurilor de atac şi contraatac, de la descifrarea mecanismelor de luare a deciziilor, până la cunoaşterea planurilor de mobilizare ale ţărilor NATO, o sumedenie de informaţii vitale erau puse la dispoziţia planificatorilor din Pactul de la Varşovia.

Cartierul General al NATO din Franța

NATO UNCLASSIFIED

Document NATO despre breșa de securitate a NATO

De exemplu, fuseseră obţinute *„Planurile operative de ansamblu ale Comandamentului Aliat NATO din Europa (SHAPE) privind perioada 1966-1970"*. Acestea cuprindeau analiza posibilităţilor de atac ale ţărilor Tratatului de la Varşovia asupra zonei europene a NATO, precum şi nivelurile forţelor cu care s-ar putea executa aceste atacuri şi direcţiile presupuse ale loviturilor principale. Totodată, erau indicate şi forţele de care NATO avea nevoie pentru contracararea ipoteticelor atacuri. În acest context, înţelegem pe deplin de ce analiştii NATO considerau extragerea de documente de către agenţii reţelei Caraman ca fiind *„extremely grave"*, neezitând să consemneze: *„Trebuie să presupunem că una sau mai multe, eventual, toate, naţiunile din Pactul de la Varşovia sunt acum şi au fost, de ceva timp, conştiente de strategia NATO, de informaţiile de care dispune, de compoziţia şi de rezistenţa forţelor sale, de procedurile sale de alertă şi măsurile de pregătire, de facilităţile şi frecvenţele sale de comunicare, nivelul de pregătire şi starea de combativitate efectivă, scopurile viitoare şi planurile de echipamente, logistică, precum şi studii de diferite tipuri. În plus, trebuie să presupunem că, dincolo de cele menţionate mai sus, Pactul de la Varşovia va fi fost capabil să construiască o imagine*

cuprinzătoare a punctelor tari și a punctelor slabe existente în NATO și în postura forțelor naționale. **Singura latură pozitivă din această imagine pare să fie aceea că țările din Pactul de la Varșovia vor fi putut cel puțin să verifice că NATO este o organizație defensivă și spune adevărul cu privire la intențiile sale pașnice** (subl. ns. F.B.)".

Planificarea deplasării trupelor NATO în timpul unei aplicații

Spionajul și lungul drum spre coexistența pașnică

Un proverb german spune că „frica face lupul mai mare decât în realitate!". În contextul tensionat al Războiului Rece, necunoașterea modului de gândire al adversarului, a planurilor sale în diverse situații ipotetice dădea naștere unor temeri irațională, iar analizele și planurile de ripostă elaborate la Moscova și la Washington puteau fi puternic deformate de precaritatea informațiilor. Ca urmare, majoritatea istoricilor care au studiat extraordinara confruntare a serviciilor de informații ale celor două blocuri politico-militare acceptă, în prezent, că aceasta a avut un rol important în realizarea destinderii și menținerea păcii.

Așa cum nota cercetătoarea Liana Radu, **„cantitatea și calitatea informațiilor cu privire la NATO obținute de agenții Blocului Sovietic începând cu sfârșitul anilor '60 au determinat Tratatul de la Varșovia să renunțe la planurile aventuroase de război împotriva Vestului** (subl. ns. F.B.) *concepute în anii '50 și '60. Mult mai buna cunoaștere a intențiilor și capabilităților reale ale NATO a permis Uniunii Sovietice să utilizeze, în timp, două moduri de abordare a confruntării Est-Vest: exploatarea slăbiciunilor NATO în scopul obținerii superiorității într-un anumit domeniu și, respectiv, conștientizarea puterii economice și militare a Vestului și încercarea de a găsi căi de acomodare și cooperare cu aceasta".*

Bazele NATO din Franța (1966)

De asemenea, referindu-se la pașii făcuți în direcția „destinderii" la începutul anilor '70, istoricul britanic Richard J. Aldrich considera că: *„în mod evident, efortul de culegere de informații secrete atât al NATO, cât și al țărilor din Pactul de la Varșovia a contribuit la această îmbunătățire a relațiilor între cele două blocuri politico-militare. Indicatorii complecși de avertizare au dat comandanților NATO cel puțin speranța unei avertizări de război cu minim patruzeci și opt de ore înainte de declanșare și au făcut atacul-surpriză o opțiune mai puțin tentantă pentru planificatorii din Est. Cel puțin în anii '60,* **spionajul pare să fi putut convinge pe unii dintre liderii Pactului de la Varșovia că intențiile NATO sunt benigne, planurile de acțiune fiind strict defensive** (subl. ns. F.B.)".

Concluzia la care au ajuns istoricii este confirmată și de **participanții direcți** la evenimente. De exemplu, un specialist de marcă al problemelor Războiului Rece, Raymond L. Garthoff, care nu doar că a studiat cu atenție relațiile Est-Vest, ci a participat la numeroase runde de negocieri și a avut acces la multe dintre informațiile obținute de comunitatea informativă americană, susține ideea că politica de destindere (*détente*) a fost favorizată de acțiunile de spionaj care au condus la o mai bună cunoaștere a celor două tabere. Astfel, în memoriile sale, referindu-se la arestarea agentului Nahit Imre în septembrie 1968 și la măsurile luate după descoperirea scurgerii de informații de la NATO, Raymond L. Garthoff nota: „*Am participat la ambele evaluări oficiale, efectuate de SUA și de NATO, ale daunelor produse, referitoare la natura și dimensiunea scurgerilor de informații și consecințele acestora. În cursul analizei materialelor transmise de Nahit, am fost izbit de faptul că, deși, prin definiție, am fi preferat ca ele să nu ajungă în posesia Pactului de la Varșovia*, **documentele politice și militare demonstrau în mod clar, atât în mod individual, cât și pe ansamblu, faptul că NATO planificase, într-adevăr, numai acțiuni defensive** (subl. ns. – F.B.)”.

La rândul lor, liderii sovietici au perceput și ei latura pozitivă a scurgerii unor informații despre capacitățile lor militare către adversari. Într-un memorandum al directorului CIA, întocmit la 8 iulie 1963, cu privire la cazul colonelului GRU, Oleg Penkovski, omul care a informat MI6 despre amplasarea de rachete sovietice în Cuba, se arăta că, potrivit unei surse de încredere, în timpul unei întâlniri la Kiev dintre Hrușciov și Tito, liderul sovietic ar fi declarat că **„Penkovski a făcut foarte mult rău, dar în același timp a făcut și mult bine, prin simplul fapt că acum Statele Unite cunosc puterea și avantajele tehnologice ale Uniunii Sovietice”.**

Desigur, destinderea avea multe fațete. Cancelarul vest-german, Willy Brandt, a căutat să încurajeze stabilitatea europeană prin intermediul unor relații mai strânse între Europa de Est și Europa de Vest. Pe de altă parte, strategia americană a președintelui John F. Kennedy, „*Răspuns flexibil*” (*Flexible Response*), a căutat să înlocuiască dihotomia absolută „pace sau război nuclear total”. Adoptată în urma crizei rachetelor din Cuba, strategia a îmbunătățit poziția de apărare convențională a NATO, oferind și alte tipuri de răspunsuri militare, decât un schimb de lovituri nucleare, în caz de conflict.

Camuflarea tehnicii de luptă NATO

Trupe NATO într-o pauză în timpul unei aplicații (1982)

În etapa următoare, un raport intitulat „*Sarcinile viitoare ale Alianței*”, prezentat Consiliului Nord-Atlantic în decembrie 1967, de către ministrul belgian de externe, Pierre Harmel, a recomandat ca NATO să caute o cale politică care să promoveze dialogul și destinderea dintre țările celor două blocuri. Astfel, rolul NATO nu se limita doar la păstrarea *status-quo*-ului, ci trebuia să ajute la schimbarea acestuia.

Desigur, în anii ’70-’80 o serie de crize politico-militare au subminat periodic politica de destindere. Războaiele arabo-israeliene, conflictul din Angola, criza ostaticilor din Iran, invadarea Afganistanului de către URSS (1979) și a Grenadei de către SUA (1983), ezitările permanente în negocierile pentru reducerea și controlul armamentului au reprezentat tot atâtea momente de resurecție a neîncrederii, de creștere a tensiunii internaționale.

Ca urmare, în acest *puzzle* complex cunoscut sub numele de *Război Rece*, importanța acțiunilor derulate de rețeaua coordonată de Mihai Caraman în deceniul petrecut la Paris, nu poate fi neglijată! Din punct de vedere geostrategic, această rețea a furnizat informații de primă importanță pentru România și pentru Tratatul de la Varșovia, contribuind la cunoașterea adversarului de atunci, la sporirea încrederii în posibilitatea dialogului și a conviețuirii pașnice.

Așadar, spionajul poate sluji la fel de bine făcătorilor de pace, ca și instigatorilor la confruntare! Diferența a făcut-o, și o va face înțelepciunea factorilor politici.

DISPOZITIVUL ATLANTIS

Dispozitiv radionic pentru materializarea intenţiilor

Efectele Atlantis sunt:

- Dizolvă blocajele emoţionale şi activează centrii de forţă din corp
- Accelerează materializarea obiectivelor prin amplificarea forţei gândului
- Creează un mediu favorabil proceselor naturale de reechilibrare energetică

Reducere 20%

Sfera de aplicabilitate a aparatului radionic ATLANTIS

- prosperitate financiară;
- performanţe intelectuale;
- sănătate şi reechilibrare energetică;
- înţelegere şi iubire în relaţia de cuplu;
- succes în atingerea oricărui obiectiv personal;
- trăiri şi experienţe mistice (evoluţie spirituală);
- antenă specială pentru încărcare energetică a băuturilor, alimentelor, cristalelor, talismanelor, etc.

Stimulează apariţia unor momente de maximă claritate mentală

Ce este radionica şi cum funcţionează ATLANTIS?

Radionica este arta de a pune rapid în rezonanţă (a face să oscileze pe aceeaşi frecvenţă de vibraţie) două sisteme. Cu un emiţător radionic se dispune de un condensator şi difuzor de energie. În stadiul iniţial, el serveşte drept receptor pentru energiile telurice, undele cosmice, dar mai ales pentru propriile vibraţii ale operatorului. Apoi, gândirea se încifrează sub forma unei imagini mentale pozitive.

Preţ cu reducere 20%, perioadă limitată 1.783 lei.
Comenzi la telefon 0764.760.601

Complotul de la Oradea-Mare (1919)

Unirea tuturor românilor într-un singur stat, visul de secole transpus în realitate pentru prima dată de Mihai Viteazul la 1600, s-a finalizat la 1 Decembrie 1918, când Transilvania, Banatul, Crișana și Maramureșul s-au alipit de bună voie cu România. După euforia inițială au apărut și problemele legate de ordinea publică și siguranța națională în noul teritoriu, fostă parte componentă a Imperiului Austro-Ungar. Perioada următoare a fost caracterizată de o instabilitate și insecuritate a populației române, în care bande mai mult sau mai puțin organizate au atacat, jefuit și ucis civili nevinovați.

■ Alin Spânu

Trupele române înaintează spre Budapesta

Pe de altă parte, guvernul de la Budapesta a violat și eludat, constant, condiţiile de armistiţiu impuse de Aliaţi, iar propaganda bolșevică a avut succes în contextul situației politice incerte și economice grele. Pe fondul frământărilor existente în societatea ungară, la 24 noiembrie 1918 a fost înființat Partidul Comunist Ungar, iar la 21 martie 1919 acesta a preluat puterea politică proclamând Republica Sfaturilor din Ungaria. Președinte și prim-ministru a fost numit Sandor Garbai (n. 21 martie – d. 31 iulie 1919), dar puterea reală a aparţinut lui Béla Kun, comisar al poporului pentru afacerile străine. Declarațiile politice belicoase și tensiunea militară acumulată în zona de demarcaţie dintre cele două armate a arătat că posibilitatea unui atac din partea ungară este foarte probabil. Pentru a preveni un atac neprovocat, Marele Cartier General român, condus de generalul Constantin Prezan, a emis, la 10 aprilie 1919, Ordinul secret de operaţiuni nr. 231, prin care a prevăzut, în cazul unui atac ungar, o contraofensivă inițială a trupelor române pe linia Hust – Satu-Mare – Carei – Oradea – Salonta – Beiuș – Sebiș, iar ulterior o dezvoltare până pe aliniamentul Szeged – Orosháza – Debreţin – Vásárosnamény.

Generalul Traian Moșoiu

În acest sens, la 11 aprilie 1919, Comandamentul Trupelor din Transilvania (constituit în decembrie 1918 sub comanda generalului Traian Moșoiu) a fost dezvoltat și întărit, noul lider fiind generalul Gheorghe Mărdărescu. Noul comandant și-a dispus trupele din subordine în două grupuri: Grupul de Nord (comandant generalul Traian Moșoiu), cu Diviziile 6, 7, 16 Infanterie, 2 Cavalerie și Detașamentul general Marcel Olteanu (Brigada 5 Roșiori și unităţi din Regimentele 14 Infanterie, 81 Infanterie și 4 Artilerie) și Grupul de Sud (sub conducere personală), cu Diviziile 1, 2 Vânători și 18 Infanterie. La 15 aprilie 1919 trupele ungare au atacat, fără declarație de război, unitățile române din zona Munţilor Apuseni. După numai o zi, ofensiva ungară a fost stopată și a fost inițiat contraatacul trupelor române care, în două zile, a obţinut înfrângerea adversarului și retragerea acestuia

Harta liniilor de demarcație româno-ungare din Transilvania (1918 - 1919)

Generalul Gheorghe Mărdărescu la Budapesta (august 1920)

dincolo de Tisa. Generalul Traian Moşoiu a intrat, la 20 aprilie 1919, în Oradea, ocazie cu care a declarat autorităţilor şi populaţiei ieşite în întâmpinare: *„Cu ziua de astăzi, regele Ferdinand al României a pus stăpânire asupra acestui oraş şi a judeţului Bihor. De azi încolo sunteţi cetăţeni ai României Mari. Sunteţi alipiţi la trupul ţării românești pe vecii vecilor!”*.

În urmărirea inamicului, Divizia 2 Cavalerie, comandată de generalul Alexandru Constantinide, a obţinut capitularea Diviziei de Secui (27 aprilie 1919), condusă de colonelul Kratochwill, una din unităţile de elită ale armatei ungare. Pentru a evita o înfrângere umilitoare şi ocupaţia ţării, Béla Kun a înaintat României, la 2 mai 1919, propuneri de pace, în care a arătat că *„recunoaşte fără nicio rezervă toate pretenţiile teritoriale naţionale ale românilor”*, în schimbul încetării ostilităţilor şi neamestecului în treburile interne. Guvernul român a luat act de această propunere şi, până la definitivarea graniţei româno-ungare de către Conferinţa de Pace de la Paris, a stopat operaţiunile militare. În scopul prevenirii unui nou atac neprovocat din partea inamicului, la 23 iunie 1919, generalul Traian Moşoiu a fost numit în funcţia de guvernator al zonei militare dintre Tisa şi frontiera română, iar unităţile aflate în zonă au fost denumite Grupul „Tisa”.

Intenţia lui Béla Kun a fost o stratagemă, utilă pentru câştigarea de timp şi reorganizarea armatei în scopuri ofensive. Declanşarea atacului contra trupelor române s-a produs la 20 iulie 1919 şi ofensiva a durat patru zile. Grupul Moşoiu (Diviziile 2 Cavalerie, 1 şi 6 Infanterie) au iniţiat contraatacul la 24 iulie 1919 şi, peste două zile, au atins linia râului Tisa. După trei zile de pregătiri, râul a fost trecut de trei grupuri, conduse de generalii Ştefan Holban (Diviziile 1 şi 2 Vânători), Traian Moşoiu (Diviziile 1 şi 6 Infanterie) şi Constantin Dumitrescu (Diviziile 2 Cavalerie şi 7 Infanterie), care au surprins inamicul şi i-au interceptat liniile de retragere. La 3 august 1919, a avut loc capitularea armatei ungare, fiind capturaţi 1.235 ofiţeri, 40.000 militari, 348 tunuri, 332 mitraliere, 52.000 puşti, 87 aeroplane etc., iar a doua zi trupele române au intrat în Budapesta, unde au rămas trei luni. Predarea capitalei ungare către reprezentanţii Comisiei Interaliate s-a petrecut la 16 noiembrie 1919, după care teritoriul ocupat a fost evacuat treptat de trupele române, până în prima parte a anului următor.

Propagandă, sabotaj și revoluție bolșevică

În perioada cât armata română s-a aflat în Ungaria, la Oradea a fost pus la cale un complot contra administraţiei civile şi militare române. Acesta a fost dejucat de organele de siguranţă naţionale, prin colaborarea Secţiei Informaţii din Marele Cartier General cu Serviciul de Siguranţă Oradea-Mare, subordonat Direcţiunii Poliţiei şi Siguranţei Generale. La 2 octombrie 1919, șeful Serviciului Special de Siguranţă Oradea-Mare, Moise, a informat Divizia 17 Infanterie că deţine date privind o *„revoluţiune bolşevistă în Ardeal, pe ziua de 15 Octombrie 1919”*. Aceasta trebuia să izbucnească printr-o grevă generală a muncitorilor și să continuie prin distrugerea podurilor, tunelelor și căilor ferate. Agenţii de siguranţă români au descoperit, în urma cercetărilor, că la acest complot participă ofiţeri unguri și sași, alături de angajaţii minoritari de la poștă, căile ferate și alte instituţii publice. Pentru coordonarea mișcării subversive au fost luate măsuri de corespondenţă prin curieri speciali – preoţi, învăţători – și au fost create depozite de arme și muniţii în cimitire și *„în alte locuri ferite de bănuială”*. Totodată, Moise a informat și despre o posibilă revoltă a secuilor, organizată de *„fostul comandant ungur Kratocvill”*.

Evident, o asemenea informaţie a trezit interesul eșaloanelor superioare ale Armatei, care au decis deschiderea unor măsuri informative pentru identificarea acţiunilor antiromânești din Ardeal. Printr-un referat elaborat de Marele Cartier General, Secţia Informaţiilor, Biroul II, s-au propus următoarele măsuri:

Colonelul H. E. Yates

„1. A nu se mai elibera nici un prizonier sau internat decât numai în cazuri excepţionale;

2. A se da de urma tuturor acelor eliberaţi, a se urmări activitatea lor și îndată ce vor fi găsiţi că lucrează contra intereselor noastre să fie din nou internaţi, definitiv;

3. Să se aplice strict și fără toleranţă, contra celor găsiţi vinovaţi, măsurile prevăzute în

Comandanți ai armatei austro-ungare (octombrie 1918)

angajamentele scrise ce parte din acești ofiţeri și-au luat în momentul eliberării lor;

4. Toţi ungurii și sașii care sunt originari din Ardeal să fie trimiși la urma lor;

5. Funcţionarii de origine unguri sau saşi care, deși au depus jurământul [de credinţă faţă de România - n.a.], *totuși uneltesc contra noastră, să fie destituiţi și internaţi”*.

Generalul Traian Moșoiu, comandantul Grupului „Tisa”, a trimis la Ministerul de Război un raport informativ privind complotul de la Oradea-Mare și din întreg Ardealul. De la început, materialul a precizat că propaganda subversivă *„câștigă teren din zi în zi”* și are două direcţii de acţiune: *1) formarea unui curent de opinie pentru menţinerea integrităţii Ungariei și, implicit, pentru recâștigarea Ardealului – „pierderea cea mai dureroasă pentru unguri”; 2) recrutarea de soldaţi, subofiţeri și ofiţeri din Ardeal care să se înroleze în armata amiralului Miklós Horthy.*

Propaganda a constat din multe acţiuni, unele pașnice dar abile, altele violente, însă toate cu același scop – revenirea Transilvaniei în graniţele statului ungar. Principalii agenţi de propagandă au fost foștii ofiţeri din fosta armată austro-ungară, dintre care peste 200 se aflau în Oradea. Conducerea acestei acţiuni în regiunea Bihor o avea căpitanul Mocsan, care primea ordinele de acţiune și fondurile de la Biroul de Propagandă de la Budapesta. Ofiţerul avea și misiunea de a recruta cadre pentru armata lui Horthy, a-i stipendia și a le asigura trecerea în Ungaria.

Familia regală a României întâmpinată de noile autorități ale statului român din Transilvania (1919)

Instrucțiuni pentru rețelele de spionaj ungare

În perioada 1-4 septembrie 1919 la Oradea, în legătură cu căpitanul Mocsan, s-a aflat un ofițer ungur - Geza Resz - îmbrăcat în uniformă franceză și cu permis de călătorie pe numele Anton Rech (Ress). Misiunile acestui ofițer au constat în: *1) organizarea unui serviciu regulat de propagandă cu centre și subcentre în Debrețin, Cluj, Brașov, Târgu Mureș, Arad, Satu Mare, Sighetul Marmației și Sibiu, lucru pe care acesta l-a realizat* și *2) recrutarea unor foști ofițeri unguri, reținuți de armata română, pentru încadrarea în armata ungară.* Resz a reușit să trimită la Siófok, tabăra militară a amiralului Horthy, circa 200 de ofițeri, aceștia devenind „cei mai înverșunați luptători contra românilor" și, evident, pentru recucerirea Ardealului. Unul dintre acești ofițeri, Wertheimstein – „cumnat cu un Rothschild din Londra" – a devenit șeful unui birou de informații care se ocupa de Ardeal.

În spatele armatei române de la granița de vest a fost înființat un serviciu de spionaj cu centre la Timișoara, Arad, Békéscsaba, Oradea, Püspökladány și Debrețin. Centrul de la Oradea era condus de doi dezertori români – Rosescu Riseanu și căpitan Olănescu – care locuiau la Hotelul „Panonia". Aceștia și-au recrutat, inițial, ca agente „două dame foarte frumoase", Tamara Nusi Szasz și Matilda Berger, pe care le dirijau cu acțiuni informative pe lângă ofițerii români din zonă. Centrul de la Békéscsaba avea în frunte pe un oarecare Galli, cunoscut ca fiind în serviciul bolșevicilor unguri, care a fost reținut de Serviciul de Siguranță al Grupului „Tisa".

Regele Fedinand I în dialog cu autoritățile administrative ale Transilvaniei

Dialog cu ofițerii armatei române

Trimis sub pază spre Brașov, unde trebuia confruntat cu membrii unei organizații de spionaj, a sărit din tren și s-a refugiat la Szeged. În perioada cât a fost supravegheat, Galli a fost văzut foarte des în compania sublocotenentului Cațianu din Regimentul 1 Vânători, staționat la Gyula, care locuia la tatăl său. Acest ofițer i-a procurat date despre efectivele armatei române, asupra dislocării și asupra trupelor de rezervă.

Un renegat român cu numele Silviu sau Silvan, devenit Szilvasy, conducea centrul de informații din Debrețin. Anterior, în timpul Primului Război Mondial, acesta a activat în favoarea serviciului de informații german din București, unde a lucrat la secția de spionaj pentru Moldova și Basarabia. S-a retras odată cu trupele germane și s-a stabilit la Debrețin, unde s-a angajat secretar la un birou din cadrul Primăriei, după care a intrat în Serviciul Siguranței române din Ardeal devenind *„un agent foarte prețios al ungurilor, care-l plătesc bine"*. Una din legăturile sale era un fost ofițer ungur, Prater, care, în timpul ocupației României (1916-1918), a fost supraveghetor al morilor din Ploiești. Deși a fost arestat de poliția locală, a fost eliberat la intervenția unui germanofil, Lache Marinescu, mare proprietar ploieștean și beneficiar al unor afaceri cu ocupanții în timpul războiului.

Căpitanul Mocsan a avut în coordonare și un grup de propagandiști, toți aflați în Oradea: 1) un fost preot de regiment, domiciliat în strada Kuros nr. 12;

Regele Ferdinand I trece în revistă trupele române victorioase în confruntarea cu trupele ungare (august 1919)

2) doi fraţi Buzas, foşti ofiţeri în armata ungară; 3) fraţii Olasz, domiciliaţi pe strada Kossuth nr. 12; 4) doi fraţi Olariu, foşti ofiţeri în armata ungară; 5) căpitan Balogh – „unul dintre cei mai periculoşi" – beneficia, culmea, de protecţia unor autorităţi civile şi militare române. Toţi aceştia au avut întrevederi cu locotenentul de husari Csapo, care a venit de la Budapesta însoţit de colonelul H. E. Yates, ataşatul militar al SUA în România, cu intenţia de a-l susţine ca ofiţer de legătură pe lângă Comandamentul Trupelor din Transilvania. Acţiunea n-a reuşit, Csapo nefiind acceptat de partea română şi obligat să se întoarcă la Budapesta.

În cadrul consfătuirilor de taină, Csapo a avut o întrevedere şi cu episcopul catolic Miklós Széchenyi de Salvar-Felsővidék din Oradea. Printre altele, acesta a adus şi distribuit o circulară secretă, care conţinea două documente (**Anexa 1**), semnată de Horthy. Acesta a nominalizat în toate oraşele ardelene primarii, prefecţii şi comandanţii de garnizoană, care să preia puterea după ce armata ungară va declanşa o ofensivă militară. În Oradea locotenent-colonelul Vilmos Cserey, fost comandant al garnizoanei, a fost destinat să revină în funcţie, iar autorităţile române au luat măsura internării acestuia.

Colonelul Vilmos Cserey

Soldaţi din armata austro-ungară luaţi în prizonierat (1918)

Propagandă şi contrapropagandă

Al doilea procedeu de propagandă s-a exercitat prin ziare, broşuri şi manifeste tipărite la Budapesta şi trimise în Ardeal. Scopul acestora era ridicarea sentimentului naţional ungar, prezentarea Ungariei ca o victimă şi *„o martiră care a salvat civilizaţia Europei"* oprind invaziile barbare. În urma analizei efectuate, agenţii români au înaintat următoarele propuneri privind o acţiune de contrapropagandă eficientă în noile teritorii alipite:

- organizarea unui grup de conferenţiari, alcătuit din preoţi şi învăţători, care să efectueze turnee în localităţi şi unităţi militare, prin care să arate oamenilor consecinţele şi suferinţele pe care le-ar îndura sub unguri, mijloacele de propagandă ale inamicului şi posibilitatea combaterii acestora. Necesitatea unor asemenea manifestări era necesară pentru „a se da în vileag" procedeele subversive, considerate „foarte meşteşugite", pe care populaţia nu le înţelegea la justa lor valoare;
- elaborarea unor articole prin care să se răspundă, documentat şi justificat, „tuturor injuriilor ungare". Totodată, să se arate că

speranţele şi promisiunile acestora sunt „zadarnice şi neputincioase”, iar crearea unei armate ungare care să fie capabilă să lupte cu succes contra trupelor române reprezintă o imposibilitate;

• organizarea unor serbări populare în toate localităţile unde sunt cantonate trupe române. Acestea trebuiau începute printr-un discurs susţinut de un ofiţer sau un preot, urmate de o producţie literară română şi de dansuri naţionale. Acest mijloc de contrapropagandă era considerat „unul dintre cele mai eficace” în unirea sufletească a românilor;

• organizarea unor cinematografe militare, în care să ruleze filme de război, filme cu familia regală română şi filme de prezentare a unor oraşe din Muntenia, Oltenia, Dobrogea sau Moldova. În plus, din încasările obţinute, trebuiau să beneficieze familiile soldaţilor „prea săraci”, lucru care ar arăta interesul statului pentru nivelul lor de trai;

• eliminarea însemnelor civile şi militare care aminteau de Imperiul Austro-Ungar, deoarece s-a constatat că au „o influenţă colosală” asupra populaţiei. Prin păstrarea acestor simboluri se acredita ideea că soarta Ardealului nu este, încă, decisă, precum şi posibilitatea ca Ungaria să rămână în graniţele imperiale. De asemenea, în termen de 15 zile trebuiau schimbate

Regele Ferdinand I și regina Maria la Oradea (1919)

denumirile străzilor ungare cu denumiri românești, iar negustorii, autorităţile, fabricile să-şi schimbe firmele în limba română. Au fost luate în calcul şi protestele *„care, însă, vor trece repede”*, însă efectul final va fi schimbarea aspectului oraşelor ardelene şi, evident, va *„micşora puterea de influenţă a propagandei ungare”*.

Un alt procedeu de propagandă descoperit de structurile contrainformative române a fost teroarea exercitată de agenţii unguri infiltraţi în toate localităţile şi în administraţia civilă şi militară, mai ales în rândurile unităţilor compuse din ardeleni. Aceştia, iniţial, au căutat să corupă şi să îndemne spre nemulţumiri făţişe, anarhie şi dezordini sociale. Apoi a urmat partea a doua a planului, prin care au promovat ideea că românii nu sunt decât „în mod trecător” în Bihor, după care se vor retrage pe linia Mureşului. Pentru întărirea celor afirmate au fost distribuite diverse ziare din Ungaria şi au arătat numărul mare de funcţionari maghiari, inclusiv în poliţie, ceea ce reprezenta, în opinia lor, dreptul autorităţii maghiare asupra zonei.

Regele Ferdinand I și regina Maria în mijlocul ofițerilor români (1919)

Corupție, zvonuri și spionaj

Coruperea organelor administrative şi de poliţie, al patrulea procedeu subversiv, era exercitată de *„ovrei, unelte ale propagandei”*, care au îndemnat funcţionarii români la abuzuri prin oferirea unor sume colosale. Abuzurile, odată făptuite, au fost comunicate şi răspândite în rândurile populaţiei maghiare, arătate administraţiei române şi au evidenţiat că noii funcţionari sunt „oameni fără scrupule”. Prin asemenea metode se pierdea încrederea şi apărea descurajarea în rândul populaţiei româneşti din Transilvania. Ancheta a scos la iveală câteva cazuri de acest gen, dintre care a exemplificat unul. Dumitru Rusu, poliţist în Arad, „face un adevărat scandal” la percheziţia călătorilor din trenurile care aveau ca destinaţie Budapesta. Acesta avea un detectiv, Raicu, care este „pregătitorul şantajelor”: controla legitimaţiile călătorilor şi pe cei mai bogaţi sau fricoşi îi ameninţa că nu trec în Ungaria pentru că sunt în neregulă cu actele.

În urma lui veneau 2-3 agenţi care propuneau celor ameninţaţi să plătească o anumită sumă pentru a le înlesni trecerea peste Tisa. Acest lucru era un abuz şi, în plus, era în contradicţie cu ordinele în vigoare, ca numai organele militare ale Diviziilor 20 şi 21 Infanterie să efectueze controlul la graniţă, iar orice poliţist surprins în asemenea ipostază să fie arestat.

Cercetările Grupului „Tisa" au scos la iveală un mijloc ingenios utilizat de propagandiştii unguri: răspândirea zvonurilor false. Acestea, odată lansate, au produs panică în rândurile românilor, care au început să-şi vândă casele, pământurile şi cerealele de teama evenimentelor. Zvonurile cele mai des lansate au fost: *1) românii au primit ordin de a se retrage pe linia Mureşului; 2) pregătirea unei ofensive militare a amiralului Horthy contra României cu o armată de 200.000 de militari; 3) guvernul ungar a înşelat pe Aliaţi şi intenţionează să refacă regatul Sfântul Ştefan etc.*

O acţiune de subminare a autorităţii româneşti a fost depusă de funcţionarii minoritari de la căile ferate. Aceştia au provocat, intenţionat, întârzieri de trenuri, atât civile cât şi militare, pentru a justifica, ulterior, că de vină este administraţia românească. La măsurile justificate de represiune, aceştia au jucat „rol de martiri naţionali" şi au pus în evidenţă

Lipot Rosenfeld

Regele Ferdinnad I, Iuliu Maniu și înalți comandanți ai armatei române (1919)

situaţia favorabilă existentă sub vechiul regim imperial. Pentru neutralizarea unor asemenea aspecte a fost propusă măsura ca orice întârziere a unui tren să fie cercetată şi să fie pedepsit şeful gării sau impiegatul de serviciu pentru neglijenţă sau rea-credinţă. De asemenea, curăţenia trenurilor şi a gărilor a intrat în atribuţiile comandanţilor militari sau şefilor de staţii. Pedepsele drastice, o dată aplicate, ar fi condus „cu siguranţă" la îndreptarea neajunsurilor semnalate şi la reducerea propagandei subversive care *„încurajează şi susţine spiritul şovinist al funcţionarilor unguri, ridicându-le moralul"*.

În finalul raportului informativ, semnat de generalul Traian Moşoiu şi locotenent-colonelul Athanase Negulescu, şeful de stat-major al Grupului „Tisa", au fost propuse câteva măsuri pentru eficientizarea acţiunilor de contraspionaj, contrasabotaj şi contrapropagandă: *1) detaşarea unui ofiţer „destoinic" de la Biroul Informaţii din Marele Cartier General şi a doi agenţi „dintre cei mai buni"*, precum şi *2) alocarea unui fond informativ lunar de 20.000 lei pentru Grupul „Tisa" şi câte 10.000 lei pentru Diviziile 20 şi 21 Infanterie*. Necesitatea organizării şi dezvoltării unui serviciu de informaţii impunea „un sacrificiu neapărat atât financiar, cât şi la oameni", mai ales în cadrul unităţilor compuse din ardeleni – „lipsite de personal capabil" – în acest domeniu. Autorii au avertizat eşaloanele superioare extrem de pertinent că „**orice economie în materie de informaţii ne poate cauza neplăceri mari şi chiar surprinderi dureroase, iar dacă fondurile nu se vor da din vreme, ci numai în momentul din urmă, când va fi, poate, imposibil a le utiliza, atunci nu vom putea atinge scopul ce urmărim, adică combaterea cu succes a propagandei duşmane**" [subl. ns.].

În faţa Curţii Marţiale

La 23 decembrie 1919, Comandamentul Trupelor din Transilvania a transmis către Marele Cartier General român, Secţia Informaţii, un amplu raport referitor la evoluţia acestei probleme la graniţa de vest. Astfel, Corpul 6 Armată, aflat în subordinea Comandamentului Trupelor din Transilvania, a urmărit, după apariţia primelor zvonuri, încă din luna octombrie 1919, acţiunile subversive antinaţionale. După ce „a pus mâna pe firul acestei afaceri", a declanşat percheziţiile

și arestarea persoanelor implicate, care au fost deferite Curții Marțiale. În esență, complotul a avut două direcții de acțiune: *1) încurajarea funcționarilor minoritari să nu depună jurământul de credință față de România și să susțină „că aici se vor înapoia ungurii"; 2) cumpărarea presei pentru propagandă și specularea tuturor informațiilor „fantastice" relative la România.*

Pentru atingerea acestor scopuri au fost inițiate acțiuni de spionaj, propagandă, sabotaj care au avut un dublu rezultat: pe de o parte, amiralul Horthy și-a întărit armata pe care *„în adevăr, a ajuns să o organizeze prea bine în cadre, material și moral"*, iar pe de altă parte soldatul român din Transilvania a fost slăbit moral, deoarece propaganda i-a inoculat ideea *„că războiul s-a terminat, că demobilizarea generală trebuie să se facă, că el este prost îmbrăcat, hrănit și tratat și că familia sa îl așteaptă acasă de mulți ani, îndurând mizeriile cele mai mari"*, ceea ce, în parte, era adevărat.

Lucrurile au evoluat, mai ales după ce ziarul „Patria" a publicat o serie de articole referitoare la complotul antiromânesc descoperit de autorități la Oradea-Mare. Presa a aflat de caz după ce au fost operate primele arestări și nu putea rata evenimentul. Între altele, a scris că *„cu noua stăpânire românească nu vreau să se împace unii unguri smintiți de la Oradea-Mare"*. Cserey ar fi primit un ordin de la Horthy, s-a apucat să adune arme și muniții, să recruteze oameni, totul pentru *„recucerirea cu orice preț a Transilvaniei și provocarea revoluției în România"*. Locotenentul Lorand Csapó a declarat că era doar un simplu curier de o parte și de alta a graniței, însă la percheziție i s-au descoperit rapoarte militare românești ascunse „în cutii de pește". Între alți reținuți și trimiși în judecată s-a numărat și Lipot Rosenfeld, detectiv din Budapesta, fost însărcinat cu paza premierului Mihály Károlyi și trecut în serviciul amiralului Horthy. În timpul Primului Război Mondial a lucrat la Biroul de spionaj german din Budapesta, a vizitat multe orașe din România ca impresar de teatru și existau indicii că ar lucra și pentru Biroul de informații francez.

După trimiterea în judecată a vinovaților la Curtea Marțială de la Cluj, „Tribuna" din Oradea a concluzionat amar: **„Oradea-Mare, până ieri cuibul cosmopolit al speculanților, al francmasonilor și al comuniștilor, este astăzi patul cald al celui mai înverșunat șovinism și iredentism unguresc"**. Procesul a scos la iveală metodele, mijloacele și intențiile noului executiv de la Budapesta. Planul era ca Horthy să vină cu armata la Tisa, armata română să ocupe poziții defensive, iar în spate Garda Albă să se răscoale, să saboteze comunicațiile și să atace trupele autohtone. Omul de legătură a fost locotenentul Csapó, care aducea indicațiile, planurile, numirile, planurile de propagandă și recrutare. Acestea din urmă vizau doar persoane cu vârsta de până la 40 de ani, însă evreii, socialiștii și proletarii „care au simpatizat cu bolșevicii sau cu „cei roșii" nu erau primiți". Ofițerul a intrat în atenția organelor de siguranță prin desele treceri de frontieră și călătoriile prin multe localități fără scopuri bine definite. A început să fie filat și astfel au fost identificate contactele și planurile de acțiune. La judecată, acuzații, *„pe cât au fost de viteji și de cutezători în planuri ascunse, pe atât de lași și fricoși s-au făcut la lumină"*. Sentințele au inclus șapte condamnări la moarte și mulți alți ani de temniță grea.

Cazul a fost analizat și un raport a fost înaintat Marelui Cartier General român, ministrului de Război și ministrului de Interne. Pe baza experienței, materialul a propus înființarea unei Brigăzi de Siguranță la Oradea, încadrată cu agenți „aleși dintre cei mai

Episcopul Miklós Széchényi

buni", fonduri și mijloace de locomoție „fără nici un fel de economie". Măsurile represive contra vinovaților să fie internarea „elementelor compromise și cei în bănuială" și instrumentarea cazurilor de către cei mai buni judecători de instrucție și procurori. Totodată, au fost aprobate măsurile propuse de raportul informativ al generalului Traian Moșoiu, printre care eliminarea uniformelor cu caracter, însemne și simboluri ungare, înlocuirea firmelor și a străzilor cu denumiri românești. **„Măsurile trebuie să fie radicale** - a adnotat generalul Henri Cihoski, subșeful Marelui Stat-Major al Armatei - **singurele care pot influența, în mod decisiv, asupra maselor. Jumătăți de măsură sau încercări de apropiere dau aparența că administrația este slabă sau timidă"**.

Evident, deciziile luate în perioada următoare au anihilat acțiunile subversive antistatale și au promovat interesul național al României. În același timp, acțiunile antiromânești inițiate la Budapesta au continuat, însă organele de siguranță națională au răspuns cu aceeași monedă, neutralizând asemenea procedee și elementele umane implicate.

*
* *

Anexa 1

Documentul nr. 1:
„Scopul și intenția organizării interne.

Scopul organizării este de a înființa o Ungarie independentă cu vechile hotare. Datoria organizării interne este de a organiza bărbații creștini, care au servit în fosta armată austro-ungară, pentru a-i pregăti ca să facă parte din armata națională care urmează a se înființa, precum și prepararea iredentei pe baza realizării integrității țării și liberării ei de sub jugul străin. Comandamentul din fiecare district va numi în fiecare comitat câte un conducător care va asuma conducerea militară a comitatului și a partizanilor cauzei ungare.

Dacă nu s-ar găsi persoane militare pentru acest serviciu, se vor numi persoane civile cărora li se vor atașa câte un ofițer tânăr destoinic. Conducătorii comitatelor se vor sfătui personal cu conducătorii partizanilor din comitat asupra organizării amănunțite a comitatului. Conducătorul comitatului va pune în capul fiecărui cerc câte un conducător, iar acesta, la rândul lui, va numi în fiecare comună, câte un conducător, ofițer sau gradat, după mărimea comunei. Conducătorul comunei va cerceta pe toți foștii militari și va organiza pe cei apți pentru serviciu, în companii de câte 100 de oameni; fiecare companie va fi împărțită în 3 plutoane a 30 de oameni și o patrulă de asalt compusă din 10 oameni. În ceea ce privește recrutarea oamenilor, se recomandă cea mai mare precauție: nu vor fi primiți decât foștii militari creștini, care să fie persoane de absolută încredere, necontaminate de bolșevism. Se vor lua, în primul rând, țăranii și lucrătorii câmpului, iar numai în cazuri extreme, și atunci aleși cu atenție,

Regele Ferdinand I la parada trupelor române din Oradea Mare (1919)

lucrătorii din fabrici și industriașii. Conducătorul cercului trebuie să cunoască pe fiecare comandant de companie (conducător de comună), iar comandantul de companie trebuie să cunoască pe fiecare om din unitatea lui. Comandantul de companie, ajutat de oamenii din patrula de asalt, este și conducătorul moral al oamenilor încredințați lui. Le va inspira simțul național și dragostea de patrie, convingându-i că organizarea servește un scop nobil și înalt și că este o distincție a face parte din ea.

Dispozițiile luate de conducătorul cercului vor servi de bază unităților comunale. Când ar fi oportun, se poate forma din trei companii de aceeași comună un batalion și s-ar strânge la un loc trei batalioane pentru a forma un regiment. Batalioanele și regimentele trebuie, neapărat, comandate de ofițeri. Primul factor răspunzător este comandantul de companie, care trebuie să fie bine informat asupra oamenilor din compania lui și asupra gradului lor de instrucție. Comandantul de companie trebuie să aibă în vedere pregătirea specială a fiecărui om; va instrui servanți pentru mitralieră și tun. Conducătorul centrului va centraliza rapoartele despre mersul organizării, înaintându-le conducătorului comitatului.

Odată cu recrutarea oamenilor, vor trebui inventariate armele și muniția de care se dispune. Acestea vor trebui să fie ținute ascunse la particulari, iar comandanții să fie bine informați la ce persoane sunt arme și muniții și câte anume. Dacă în zona cercului s-ar afla tunuri îngropate, trebuie să se formeze baterii din oamenii care au instrucția la artilerie. Fiecare conducător comunal și de cerc va înainta imediat, după terminarea organizării un raport amănunțit cu date precise. Fiecare conducător de comitat va raporta la zi întâi a fiecărei luni datele asupra organizării, starea politică, numele persoanelor care desfășoară o muncă asiduă în interesul neamului și, eventual, numele persoanelor de neîncredere. Conducătorul comitatului este dator să verifice dacă datele primite sunt adevărate. Comitatul organizat va primi ordine de la comandament relative la timpul când urmează ca oamenii să fie la dispoziția sa, precum și la scopul la care vor fi întrebuințați. Se ține foarte mult ca, în interesul scopului urmărit, existența organizărilor să fie strict secretă".

Documentul nr. 2:
„Decret de numire.

Din ordinul forurilor competente, se însărcinează dl. Locotenent-colonel Cserey Vilmos cu conducerea lucrărilor organizației interne militare a Oradiei Mari și comitatul Bihor.

Budapesta, 8 Decembrie 1919.

Șef de Stat Major (ss)
Locotenent-colonel Tokos și (ss)
maior Simonfalvy".

Citiți

Revista

În paginile căreia găsiţi articole despre:

- Diamant căzut pe Pământ
- Descoperirile de la Catalhoyuk
- Apariții și reapariții ale OZN-urilor
- Legendarul port Heracleion a existat
- Vitrometan Mediaș, perla industriei de cristal
- Gheorghe Ursu, luptător pentru o Românie liberă
- „Scandalul Tilea” și ultimul efort de împotrivire (1939)

Revista se poate cumpăra de la chioşcurile cu ziare şi punctele de vânzare presă din magazinele Inmedio, punctele de vânzare presă Octagon şi în reţeaua Tabac Xpress. Preţ abonament 40 lei pentru 1 an. Puteţi face abonamente la toate oficiile poştale sau direct la redacţie, la numărul de telefon: 0724.388.335

Istoricul Vlad Georgescu și problema Ardealului

„Când am plecat din România, în urmă cu câțiva ani, un general de securitate mi-a cerut să promit că voi duce în străinătate numai o activitate de folos țării. Am promis. Venirea la Europa Liberă arată că mi-am ținut făgăduiala". Acesta era finalul primului editorial semnat de Vlad Georgescu, în calitatea sa de director, transmis la Radio Europa Liberă la 3 aprilie 1982. Iar mențiunea acestei promisiuni făcută nu oricui, ci unui general de securitate, poate fi ușor asociată unei „legături" mai vechi a istoricului cu temuta instituție de represiune, dar este, totodată și o replică dată celor care îl acuzau de lipsă de patriotism.

Liviu Țăranu

Un destin în meandrele istoriei

Născut în 1937, la București, într-o familie burgheză cu ramificații în lumea politică românească interbelică, Vlad Georgescu a intrat la Facultatea de Istorie a Universității din București în 1954. Era un context nefavorabil datorită „originii sale nesănătoase", fiind chemat deseori la serviciul de cadre și întrebat de averea sau politica părinților. De aici, după cum mărturisește istoricul în timpul detenției sale la

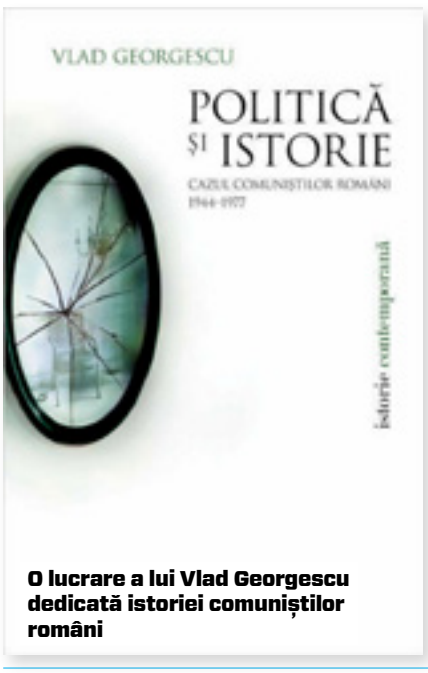

O lucrare a lui Vlad Georgescu dedicată istoriei comuniștilor români

Vlad Georgescu

Rahova din anul 1977, a rezultat un anumit complex de inferioritate, sentimentul că era cetățean de clasa a doua. Deși termină facultatea ca șef de promoție, i se refuză repartiția în București, primind un post de profesor într-un sat din Bucovina. Datorită relațiilor familiei sale cu „prințul roșu", Scarlat Callimachi, este numit muzeograf la Muzeul Româno-Rus, condus de acesta din urmă, în 1960.

Doi ani mai târziu intră la doctorat sub conducerea istoricului Mihai Berza și devine cercetător la nou (re)înființatul Institut de Studii Sud-Est Europene. Începea astfel cea mai prolifică și frumoasă perioadă din viața sa, după cum spune chiar Vlad Georgescu (într-un document aflat în arhivele Securității și publicat recent de Raluca Spiridon), într-un context în care dezghețul intern, politic și cultural, era tot mai evident. Sentimentul de cetățean de clasa a II-a începuse să dispară odată și cu primele sale ieșiri în străinătate.

În 1967, pentru un an, este lector de istorie sud-est europeană la Universitatea din Los Angeles, ca apoi, în 1969, să facă cercetări în arhive austriece, iar în 1970 să participe la două congrese internaționale de istorie, în Grecia. În 1971 face un lung turneu de conferințe la mari universități americane, între 1970-1972 publică patru cărți, dintre care una în străinătate, iar pentru alta primește premiul „Nicolae Bălcescu" al Academiei Republicii Socialiste România. În 1973 este numit *visiting professor* la prestigioasa universitate americană „Columbia", la catedra „N. Iorga", succedând în această calitate istoricului Constantin C. Giurescu. Totul culminează cu numirea sa în postul de secretar general al Congresului Internațional de Studii Sud-Est Europene de la București din 1974, la care au participat peste 1.000 de invitați din 33 de țări. Urma în mod firesc o nouă afirmare, fiind propus ca director al Bibliotecii Române de la New York. Aici însă ascensiunea lui Vlad Georgescu se întrerupe brusc. După șapte ani (1967-1974) de sprijin total din partea autorităților de la București,

după o perioadă în care *„am avut mereu sentimentul unei activităţi apreciate, m-am simţit util şi fericit, parte a progresului general întreprins de cultura şi istoriografia română”*, Vlad Georgescu declara la o întâlnire cu un ofiţer de securitate că în sfârşit se simte *„pe deplin un cetăţean de clasa a I-a”*.

Se socotea probabil mai mult un tehnocrat, neavând ambiţii politice şi administrative (deşi dorea postul de director al Bibliotecii Române de la New York), evitând să intre în PCR chiar şi atunci când a fost sfătuit în acest sens, între alţii chiar de Miron Constantinescu. Credea că putea să-şi slujească ţara, dar şi să avanseze în carieră, stând politiceşte deoparte, fiind doar un „tovarăş de drum”. Scăpa astfel din vedere soarta celor care în vremuri apuse jucaseră acelaşi rol, care aproape fără excepţie se terminase tragic.

Marginalizarea unui profesionist

Până în 1974, Vlad Georgescu nu-şi pusese încă problema să părăsească ţara şi nici să stabilească contacte cu exilul românesc, deşi, recunoaşte, ar fi putut să o facă destul de uşor. Viitorul i s-a părut că-i surâde, însă realitatea a înăbuşit treptat iluziile istoricului. Dezgheţul politic de după aprilie 1964 s-a oprit un deceniu mai târziu. În faţa dificultăţilor pe care le întâmpina, regimul politic a revenit la accentul pus pe ideologie, acordând credit mai mare activiştilor de partid decât tehnocraţilor, dosarului şi originii sociale, decât competenţei profesionale. Încercările tardive de a intra în PCR au eşuat, dosarul lui Vlad Georgescu fiind net defavorabil acestuia.

Harta evoluţiilor politico-demografice din Transilvania secolelor IX - XIII

Nici în plan profesional nu au lipsit necazurile. În primăvara anului 1975, la reducerea schemei institutului în care lucra, Vlad Georgescu era primul pe lista disponibilizaţilor, Academia RSR îi refuză recomandarea pentru deplasări în străinătate, pentru ca în 1976, Ministerul de Interne să-i refuze eliberarea paşaportului pentru un schimb cultural în Bulgaria. La finele aceluiaşi an, este scos din secretariatul ştiinţific al Tratatului de Istoria României, pregătit de Academia RSR, fiind reintrodus doar la intervenţia lui Cornel Burtică. În ianuarie 1977, din planul de editare pe anul respectiv, pe motivul lipsei de hârtie de tipar, Editura Ştiinţifică elimină cartea sa *Istoria gândirii politice româneşti*, deşi în anul anterior obţinuse aprobarea Comitetului Central al PCR.

Urmare a acestor obstacole, cu posibilităţi de manifestare tot mai înguste, Vlad Georgescu caută să explice noul context cultural şi politic intern prin cultul personalităţii, în volumul *Politică şi istorie – cazul comuniştilor români. 1944-1977*. Încearcă în acelaşi timp să coaguleze o grupare de intelectuali în jurul programului unei mişcări dizidente în România (*„Mişcarea pentru sprijinirea democraţiei”*). În martie 1977 trimite ambele texte prin intermediul ambasadorului american la Bucureşti, Harry G. Barnes, lui Mircea Eliade, pentru a fi publicate în Occident sub auspiciile Societăţii Academice Române. Consecinţă a gestului său, în lunile aprilie-mai 1977 este închis la Rahova şi cercetat de Securitate pentru săvârşirea infracţiunii de trădare prin transmitere de secrete, invocându-se faptul că în anii din urmă transmisese informaţii cu caracter secret reprezentanţilor unor puteri străine.

Nicolae Ceauşescu în mijlocul cadrelor MApN

Afirmarea unor adevăruri ale trecutului și prezentului

Presiunea cercurilor academice și oficiale din Occident precum și un aparent succes al încercării de „influențare pozitivă" aplicată istoricului de Securitate, au condus la decizia conducerii PCR de a-l pune în libertate pe Vlad Georgescu. Acesta a revenit la Institutul de Studii Sud-Est Europene și a continuat relațiile pe care le avea cu reprezentanții Ambasadei SUA la București. De altfel, unul dintre aceștia, consilierul cultural Thomas Simons, îl va sprijini pentru a obține din partea autorităților române pașaportul și acceptul pentru plecarea în SUA (împreună cu soția și copilul său, timp de un an) unde primise deja o bursă „Woodrow Wilson". Ajuns peste ocean i se acordă azil politic, după care se consacră editării scrierilor sale, pentru ca din aprilie 1982 să fie numit director al Departamentului român al postului de radio „Europa Liberă" (fusese anterior corespondent și director-adjunct al postului). Aici prin editorialele prezentate critică regimul comunist din România, clasa politică incompetentă și îndeosebi cultul personalității lui Nicolae Ceaușescu. Alături de activitatea administrativă și cea de radio, continuă publicarea unor cărți de istorie națională, printre care cele mai importante sunt *Istoria Românilor de la origini până în zilele noastre* (1984) și *Istoria ideilor politice românești. 1369-1878* (1987) ambele lucrări apărute la Editura Ion Dumitru de la München.

Fiind o axă majoră a istoriografiei românești, unitatea și continuitatea românească, a fost de la bun început între preocupările istoricului Vlad Georgescu, dovadă fiind cărțile, studiile și conferințele susținute în interiorul și în afara țării. Perioada sa de afirmare ca director la „Europa Liberă" și editorialele citite la microfonul acestui post de radio, între 1982-1988, demonstrează preocuparea pentru problemele majore ale trecutului, dar nu în interesul unor dispute istorice, ci pentru limpezirea prezentului. Patriotismul și conștiința națională erau înțelese de către autorul *Istoriei ideilor politice românești*, prin atenția acordată realităților prezentului și adoptarea unei atitudini potrivite cu acestea: **„Nu cu articole scrise de activiști pe jumătate analfabeți se va convinge lumea de dreptatea tezei continuității și a romanității […] nu erijându-ne în buricul pământului și negând meritele altora ne vom putea impune drepturile"**.

Redacția Radio Europa Liberă

La microfonul radioului, în apărarea adevărului istoric

Politizarea istoriei și obsesia trecutului, prezentă fără îndoială în România anilor '80, i se părea istoricului ca fiind falsă și inutilă, el având convingerea că nu dreptul istoric este cel care a justificat formarea statelor naționale (așa cum își închipuia o parte a celor care stăteau în fruntea bucatelor în România): **„Nu pentru că au fost românii primii în Transilvania s-a unit Transilvania cu țara la 1918, unirea s-a realizat pentru că românii erau populația majoritară și pentru că au avut parte atunci de o clasă politică pricepută și abilă"**. Istoricul credea că dacă ungurii ar fi fost majoritari în Transilvania, problema unirii probabil că nu s-ar fi pus, în pofida vechimii românilor în această provincie. Ca urmare, romanitatea și continuitatea nu mai trebuiau folosite ca diversiuni politice, iar istoria trebuia lăsată în pace, pe mâna specialiștilor, având astfel de câștigat nu doar istoria, ci și interesele neamului.

Opiniile transmise răspicat de la microfonul postului de radio „Europa Liberă", de cel care era specialist în istoria sud-estului Europei, trebuie înțelese în contextul în care în Occident tot mai multe voci criticau regimul politic de la București, de oprimarea minorităților naționale din România, fiind publicate și o serie de cărți ostile românilor, care, foarte adevărat, le răstălmăceau istoria, promovând o atitudine antiromânească. Existența unor capete înfierbântate, care nutreau planuri de creare a unei Federații independente a Transilvaniei, nu putea influența constantele unei situații de fapt: structura demografică a acestei provincii, majoritar românească, era cea mai bună poliță de asigurare în păstrarea caracterului românesc al acestui

Români prezenți la Alba Iulia (1 Decembrie 1918)

teritoriu. În schimb repetarea până la saţietate a ideii că patria se află în primejdie, datorită acestor planuri, întreţinea în România atmosfera de cetate asediată, mutând teoretic atenţia populaţiei de la adevăratele probleme interne ale ţării, spre o falsă problemă - revizionismul. Însă, în anii '80, *„problema numărul unu a ţării românești nu e revizionismul, nu sunt ungurii, nu sunt frontierele, problema numărul unu a ţării românești sunt românii care o conduc. Care o conduc prost, care o ruinează. Care distrug valorile naţionale. Adevăratele valori naţionale"*. Din nefericire, între „curtenii" și sfetnicii „conducătorului suprem" nu s-a găsit nimeni să-i spună că „așa nu se mai poate!".

În cei șase ani cât a condus postul de radio „Europa Liberă", Vlad Georgescu a abordat în mod expres problema unităţii românești și a unirii Vechiului Regat cu Ardealul cel puţin o dată în fiecare an. Nu a evitat să comenteze și o lucrare publicată în exterior pe tema istoriei Transilvaniei. Dar cele mai multe dintre editorialele sale sunt o împletire între temele mari ale Istoriei Românilor din perspectiva realităţilor românești din anii regimului comunist. În buna tradiţie istorică a vechilor elite românești, Vlad Georgescu rămâne un istoric și un intelectual militant, combativ, convins că primejdia principală pentru neamul românesc vine din interiorul regimului politic de la București și nu din partea cercurilor revizioniste din afara ţării. Acestora din urmă nu le nega existenţa, însă nu era de acord cu exagerarea rolului și semnificaţiei lor.

Ardealul, pătimirilor noastre

Încă din primul său an de ședere în fotoliul de director de la „Europa Liberă", Vlad Georgescu nu a scăpat prilejul de a aminti, la 4 decembrie 1982, despre momentul unirii Transilvaniei cu Regatul României. Comemorarea a făcut-o în felul său, a evitat clișeele cunoscute și a încercat o trecere în revistă a problemelor curente ale Transilvaniei și ale ţării, în general. Nu a scăpat prilejul de a sublinia lipsa, la acel moment, a unei lucrări ştiinţifice serioase, referitor la cele întâmplate în 1918, atât din partea specialiștilor din ţară cât și a celor din exil. O lucrare în care să nu fie ignorate rolul și activitatea adevăraţilor eroi din 1918, a celui mai însemnat conducător al naţionaliștilor transilvăneni – Iuliu Maniu. O istorie adevărată și completă a „Marii Uniri" era încă în așteptare.

Atmosfera și relaţiile dintre români și unguri, înghеţate pe alocuri, datorită discursului oficial care dorea să creeze impresia că unitatea naţională românească este pusă în primejdie, sunt trecute și ele în revistă. Istoricul nu neagă existenţa unora care visează cu faţa la trecut, dorind să rescrie o parte

a istoriei, însă ceea ce refuză să creadă este că aceştia au vreo forţă sau influenţă în a o face. Chiar el văzuse recent un astfel de plan de federalizare a Transilvaniei. Dar ce greutate avea acesta şi altele similare? Nici una. Apartenenţa Transilvaniei la România nu era pusă nicidecum în pericol, datorită populaţiei majoritare româneşti, mult mai numeroasă decât locuitorii de altă naţionalitate. Era aceasta chezăşia drepturilor românilor asupra Transilvaniei, nu dacii şi romanii sau alte *„închipuite naţionalisme inventate la Institutul de Istorie a Partidului”*. Românii de bună credinţă erau asiguraţi că *„nici un cap responsabil nu pune astăzi la îndoială dreptatea actului de la 1 decembrie 1918”*, lăsându-se atraşi de naţionalismul fals al celor interesaţi doar de propriul scaun.

Vlad Georgescu era convins că orice român ar trebui să se întristeze când era închisă o şcoală maghiară sau germană, ori era arestat vreun intelectual maghiar, fie şi pentru că românii nu aveau să le plătească cu aceeaşi monedă pentru greutăţile pe care le-au întâmpinat din partea guvernelor de la Budapesta înainte de 1918. Istoricul, ca orişicare „bun român”, susţinea cererile „drepte, legale şi constituţionale” ale minorităţilor. Acestea din urmă erau însă datoare să înţeleagă că întreaga ţară era „asuprită” şi că drepturile lor nu erau împilate pe criterii naţionale, ci pe considerente politice.

Cele trei volume masive despre *Istoria Transilvaniei* apărute la Editura Academiei de Ştiinţe a Ungariei, în 1986, sub coordonarea profesorului Kópeczy Béla, ministrul Culturii în ultimii ani ai regimului kadarist, i-au oferit lui Vlad Georgescu prilejul pentru două editoriale succesive prezentate la microfonul postului pe care îl conducea. Necunoscând limba, istoricul recunoaşte că nu a parcurs decât în fugă capitolele referitoare la cultura maghiară şi instituţiile săseşti (în traducerea unui prieten maghiar), fiind de acord, în schimb, că acestea sunt bine scrise (?!) în comparaţie cu *Istoria Transilvaniei* scrisă de Ştefan Pascu cu câţiva ani înainte, tradusă în engleză şi publicată în Statele Unite. Însă în ceea ce priveşte modul cum sunt prezentaţi românii, *„istoricii maghiari se blochează cu totul, se întorc la vechile clişee”* fără a lua în considerare ceea ce s-a scris în ultimele decenii.

Neîmpărtăşind isteria istoricilor oficiali de la Bucureşti, Vlad Georgescu este totuşi mirat de tonul *„de împleticită demonetizare a istoriei româneşti”* prezent în cartea profesorului şi demnitarului maghiar. Pentru acesta din urmă şi pentru colaboratorii săi, românii erau „nişte bieţi păstori nomazi, bântuind cu turmele lor din Balcani până în Ardeal”, în aşteptarea unui factor civilizator, care evident nu putea fi decât cel maghiar. Vlad Georgescu identifică o importantă confuzie ce apare în cartea publicată în capitala Ungariei, şi anume faptul că transhumanţa spre deosebire de nomadism implică mişcarea turmelor şi nu a oamenilor. Satele rămâneau pe loc şi, oricum, doar în unele regiuni precum cele din sudul Transilvaniei s-a practicat transhumanţa.

Istoricul nostru critică şi un alt clişeu al istoriografiei maghiare şi anume că românii din Moldova şi Muntenia doreau să emigreze în Ardeal din cauza asupririi turceşti. Or, spune Vlad Georgescu, în cei 20 de ani cât a lucrat cu documente din veacurile al XVII-lea şi al XVIII-lea nu a întâlnit niciun astfel de caz. Dimpotrivă, erau numeroşi români ardeleni, care se stabileau în Moldova sau Ţara Românească, din pricină că socoteau jugul turcesc mult mai uşor decât cel austriac. Boierii munteni, după vremelnica anexare a Olteniei de către austrieci, se pronunţaseră răspicat împotriva stăpânirii austriecilor, asemuind-o cu un jug de fier spre deosebire de jugul de lemn al otomanilor.

Probleme precum caracterul naţional al Răscoalei de la 1784 (negat în cartea profesorului Kópeczy), ori definirea Tratatului de la Trianon (4 iunie 1920) ca pe un dictat, sunt convingător limpezite de Vlad Georgescu. Dacă a fost dictat, cum se explică atunci destrămarea Imperiului Austro-Ungar, în pofida faptului (susţinut de istoriografia maghiară) că imperiul şi-a dovedit utilitatea în păstrarea unui echilibru de putere în zonă. Vlad Georgescu aminteşte că menţinerea imperiului nu era o soluţie pentru contradicţiile acute din Europa Centrală, acestea fiind în realitate cauza profundă a dispariţiei puterii dualiste şi nu „dictatul” de la Trianon.

Diplomaţi români în dialog privind Conferinţa Păcii (1919)

Clujul în perioada premergătoare Primului Război Mondial

Îndemn spre o analiză lucidă

Un alt refren prezent în cartea despre *Istoria Transilvaniei* editată la Budapesta, după care această provincie a fost „acordată" României în 1920, prin Tratatul de la Trianon, era contrazis de realitatea istorică – provincia se alipise regatului român încă din decembrie 1918. Iar dacă folosim termenul „acordată", acesta ar putea fi aplicat mai curând tratatului din 1916 dintre România și Antantă, iar nu actului semnat la Trianon care nu făcea decât să consacre o stare de fapt. Istoricul român este de părere că folosirea unui astfel de termen însemna rescrierea întregii istorii a mișcărilor naţionale din Europa centrală și răsăriteană și, totodată a procesului de formare a statelor naţionale (nu numai în cazul României, ci și al Cehoslovaciei sau Iugoslaviei), ceea ce era inacceptabil.

Deși nu e locul aici, trebuie spus că Vlad Georgescu s-a pronunţat și în legătură cu modul cum sunt tratate problemele legate de originea poporului român sau problema continuităţii, în cartea tipărită la Budapesta. Directorul Secţiei române a Radio „Europei Libere" constata că în aceste domenii tezele lui Robert Rósssler erau în continuare invocate, fără nici un amendament: *„nici o săpătură arheologică din ultimele decenii nu i-a putut convinge pe autorii lucrării că poate nu toţi dacii au fost exterminaţi, că poate nu toţi colonii au fost retraşi la 275, că nu poţi totuşi muta aşa uşor peste Dunăre și iar înapoi peste Carpaţi un popor, care este totuși cel mai numeros din zonă"*.

Cele două editoriale prezentate la microfonul „Europei Libere" au însemnat pentru publicul din România și nu numai, o clarificare asupra temelor principale din cartea apărută în capitala ţării vecine. În ţară, în mediul istoriografic, discuţiile pe marginea contribuţiei maghiare au reliefat importanţa editării seriei de volume de documente despre 1918, publicate de către Direcţia Generală a Arhivelor Statului între anii 1983-1986.

Temele legate de actul istoric al Unirii, de continuitatea românilor, de contribuţia elitei românești la afirmarea sau declinul statului român, în diverse perioade ale istoriei naţionale, au fost subiectele cele mai frecvent abordate în emisiunile realizate la Radio „Europa Liberă" de Vlad Georgescu. Formarea sa de istoric este evidentă în toate editorialele sale, în care accentul pe trecut este mereu prezent. Cu formulări simple, cu citate scurte, dar deosebit de sugestive, cu o argumentaţie solidă, istoricul și publicistul Vlad Georgescu reușește să exprime în puţine cuvinte spiritul vremii sale. Iar referirile la 1918, în contextul disputei româno-maghiare din a doua parte a anilor '80, nu fac decât să aducă echilibrul necesar unei abordări lucide bazată pe informaţia și raţionamentul unui specialist recunoscut în istoria sud-estului european.

Mihai Viteazul și ideea națională

Analizând „ideea națională” la Mihai Viteazul, Aurel A. Mureșianu constată mai întâi adversitatea categorică între el și nobilimea maghiară, evocată de istoricul W. Bethlen, care vorbește de „ura turbată a nobilimii maghiare împotriva lui Mihai”. Cauzele acestui sentiment erau convingerea că dăinuirea stăpânirii lui Mihai Viteazul asupra Ardealului „ar fi însemnat nimicirea preponderenței” maghiare în conducerea țării și „românizarea” acesteia în timp. Și apoi acea nobilime „nu suferea ca o provincie conservată, mărită și îmbogățită cu atâta sârguință de ei, să cadă în stăpânirea neamului de nimic al valahilor”, spunea Bethlen. Acesta știa că Mihai reprezenta „interesele întregului românism” și că în succesele sale fusese ajutat de spiritul și forța acestui românism, „un geniu favorizator lui împotriva ungurilor”. Alți istorici maghiari vorbesc de intenția lui Mihai Viteazul de a lichida în masă nobilimea maghiară, iar episcopul catolic de Alba Iulia se plângea împăratului Rudolf al II-lea, la 1602, că Mihai „a împărțit cele mai mari moșii, cetăți, orașe și curți boierești între românii săi”.

■ Adrian Toth

Istoricul Aurel A. Mureșianu probează „caracterul național al politicii lui Mihai Viteazul” prin acțiunile lui în Transilvania anterioare cuceririi: el exercitase o importantă influență în Ardeal cu mult înainte, avea legături cu românii ardeleni, mai ales prin călugării săi, îi îmbărbătase la rezistență împotriva ungurilor; în alianța cu principele Transilvaniei se bazase pe oamenii săi de încredere și mai ales pe cancelarul Transilvaniei, românul Ștefan Iojica; construise biserica și mănăstirea Mitropoliei Ortodoxe Române, reorganizată de el, de la Alba Iulia; prin influența puternicei lui personalități, crescuse vizibil influența și imaginea românilor ardeleni, care au impus în fruntea țării un român, ca primul ei demnitar. Față de curentul istoriografic care susținea că Mihai Viteazul *„nici nu se gândea la principiul unirii când a unit cele trei principate”*, Aurel A. Mureșianu combate cu argumentele lui Nicolae Iorga, cu faptele lui Mihai Viteazul și cu sprijinul oferit de Ștefan Iojica pentru a urca în scaunul principatului Transilvaniei. Pentru Aurel A.

8 Pagini Miercuri 9 Noembrie 1927

Mihai Viteazul și ideia națională

— Pe temeiul unui important document nou —

Articolul lui Aurel A. Mureșianu din cotidianul Universul (9 noiembrie 1927)

Mureșianu, Mihai Viteazul este **„întruchiparea geniului nostru național”** și **„unul dintre marii pregătitori ai unității noastre politice”**, cel care **„a fost pe deplin pătruns de marea misiune a neamului românesc și care a întrezărit încă de atunci calea cea adevărată pe care trebuia să o urmeze politica”**. Era însă prea devreme, adversitățile erau mari, iar influențele naționale încă slabe pentru ca Mihai Viteazul **„să poată da plăsmuirii sale forma definitivă”**, a trasat însă calea, a însemnat **„cu brazdele gigantice, formele realizării viitoare”.**

Cei doi mari români, Mihai Viteazul și cancelarul Ștefan Iojica, vedeau în unitatea celor trei principate „o forță politică destul de mare”, aptă să reziste dușmanilor externi, deci să fie independentă și de Imperiul Habsburgic. Este ceea ce Rudolf al II-lea a înțeles și de aceea i-a lichidat pe rând pe cei doi, în condițiile în care și ungurii „se munceau din toate părțile și în tot chipul”, altfel *„Mihai întemeia, încă de atunci, regatul independent al Daciei”* spune Aurel A. Mureșianu. În final, istoricul brașovean pune în evidență caracterul național al momentului **„Mihai Viteazul”** și din perspectiva poporului de rând, a românilor ardeleni, în percepția marelui jude al Țării Bârsei, consilier al guvernului Transilvaniei, S. Harberth, într-un document din 1738, descoperit și prezentat în premieră de Aurel A. Mureșianu. Marele jude vorbește de teama sașilor față de valahi, *„dușmanii noștri ascunși”*, și evocă tulburările după victoria lui Mihai Viteazul de la Șelimbăr (28 octombrie 1599), când *„prăpăditul de popor valah”* se revoltă, sparge, pradă etc., **„ba ne refuză orice ascultare nouă și altora și aceasta din vana închipuire, că acum au un principe din neamul și sângele lor și că deci ei acum pot, cu tot dreptul să domnească peste națiunile stabilite ale Țării”** (subl. Aurel A. Mureșianu). Informația despre răscoala țăranilor români și chiar a țăranilor secui o confirmă și cronicile maghiare, dar noutatea documentului constă în faptul că răsculații vedeau în principele român, Mihai Viteazul **„un temei de drept al stăpânirii lor peste cele trei națiuni constituționale ale Transilvaniei”**. Este o nouă și evidentă confirmare a tezei lui Nicolae Bălcescu, la care a aderat în cele din urmă și Nicolae Iorga, cum că **„naționalitatea... ca simțământ... deși nu avea atunci acel caracter selectiv și ideal ce l-a dobândit în zilele noastre, dar era mult mai întinsă și mai puternică”**. În continuare prezentăm o serie de însemnări ale lui Aurel A. Mureșianu, nepublicate până în clipa de față, referitoare la momentele istorice din perioada 1599–1601, ca o continuare a reflecțiilor sale privind Actul Unirii din 27 mai 1600, a lui Mihai Viteazul. Cele petrecute în spațiul românesc în acel timp istoric fusese subiectul unui articol publicat pe 9 noiembrie 1927 în cotidianul „Universul”. Însemnările lui Aurel A. Mureșianu au fost descoperite în Arhivele Naționale ale României și au fost scrise în noiembrie 1927.

Portretul lui Aurel A. Mureșianu

*
* *

„Într-un studiu politic apărut într-un foileton recent al ziarului «Cuvântul», scris desigur fără multe pretenții de erudițiune istorică, cuprinzând însă unele idei ce nu corespund adevărului, intrate în opiniunea publică mai ales sub influența obiceiului de a privi istoria în mod interesat sau prin prisma politicei de partid, citim următoarele: **«Mihai Viteazul nici nu se gândea la principiul unirei când unește (sic) cele trei principate și proba evidentă e că, în Transilvania domnește cu ajutorul Ungurilor în modul cel mai crunt contra Românilor».**

Nouă Românilor din Transilvania cuvintele acestea nu ne spun nimic nou; ele repetă tot ceea-ce de zeci de ani afirmă și susțin toți istoricii maghiari și streini, cari și-au dat întotdeauna silința de a ne răpi nouă Românilor plăcerea și satisfacția de a putea privi în marele erou Mihai întruparea geniului nostru național și pe unul dintre cei mai mari pregătitori ai unității noastre politice. Din nefericire aceste teorii răutăcioase au reușit să influențeze în lipsa cea mare a documentelor, și pe unii dintre istoricii noștri cei mai însemnați, căci între cei ce au admis această părere este și marele A. D. Xenopol. Caracterizând pe Mihai, Xenopol scrie în volumul III al istoriei sale: **«Mihai nu avea conștiința, că cucerind aceste țări el unește într-un singur corp poporul românesc, și numai noi astăzi, văzând realizat pentru o clipă de Mihai acest vis al timpului nostru, punem în acest lut plăzmuit de Mihai gândirea ce-l însuflețește».**

Nu credem că după progresul realizat de istoriografia noastră până astăzi, Xenopol, dacă ar mai trăi, ar subscrie rândurile sale de mai sus. Mai întâi de toate este însuși savantul nostru N. Iorga, care în lucrarea sa «Politica lui Mihai Viteazul», publicată la Iași

în 1918, ajunge la următoarele juste și firești concluziuni: **«Nu că i-am presupune lui Mihai, teorii naționaliste moderne, dar același instinct, care adusese la 1300, fără teorie, creațiunea principatului în toată Țara Românească silea pe Mihai Viteazul să considere tot așa unitar românesc caracterul întregei stăpâniri de moștenire și cucerire, pe care i-o dăduse soarta, în care vedea numai o consacrare de drept».** Nu se plângea doar și episcopul catolic din Alba-Iulia, Dimitrie Napraghi, în 1602, împăratului Rudolf, că Mihai după ocuparea Transilvaniei **«a împărțit cele mai mari moșii, cetăți, orașe și curți boierești între Românii săi»?** Faptul că în oastea lui Mihai se găsea și un număr mare de Secui încă nu dovedește nimic, căci poporul săcuiesc fusese atât de mult tiranizat de principii Báthorești, împotriva cărora se și răsculase de mai multe ori, încât ei alergară cu bucurie sub steagurile lui Mihai, care le promise restituirea libertăților pierdute.

Dar mai avem și încă și alte multe dovezi pentru caracterul național al politicei lui Mihai Viteazul. Mai întâi de toate este faptul recunoscut și de către istoricii maghiari, că **el exercitase o influență puternică în Ardeal cu mult înaintea cuceririi acestuia.** Documentele timpului întăresc aserțiunea cronicarilor ardeleni că Mihai stătuse și mai înainte în legătură cu Românii ardeleni, mai ales prin călugării săi, și că-i îmbărbătase la rezistență împotriva Ungurilor. Apoi mai reiese vădit, tot din acele documente, că în politica lui de alianță și colaborare împotriva Turcilor cu principele Transilvaniei Sigismund Báthory pe care o urmase de la 1595 încoace, **el s-a resimat mai întâiu de toate pe oamenii săi de încredere, români din Ardeal, între care era însuși cancelarul Transilvaniei, Ștefan Iojica, Român născut în Caransebeș.**

Se știe că Mihai a zidit frumoasa mănăstire și biserică a Mitropoliei române, reorganizată de el, de la Alba Iulia, înaintea cuceririi Transilvaniei. Căci, sub influența puternică a uriașei și cuprinzătoare sale personalități, a eroismului său și a politicei sale largi, pentru hotarele țării sale erau prea înguste, **crescu și influența Românilor băștinași din Ardeal, care dădură țării lor până și pe primul ei demnitar.**

La începutul lui Ianuarie 1597, când Mihaiu vizită pe prințul Sigismund la Alba Iulia, fiind primit cu mare cinste și cu mult alaiu, Mihai fu ospătat și de cancelarul Iojica, în palatul acestuia, și multe am ști noi astăzi, dacă am cunoaște toate tainele conversației care a urmat atunci între cei doi mari Români. Fapt cunoscut și de cronicarii maghiari este că ei urmăreau la început aceiași politică de strânsă alianță, între Ardeal, Muntenia și Moldova, cu excluderea influinței Împăratului nemțesc din Viena. Șiret și genial, Mihai Viteazul pune la baza acestei alianțe însăși umilirea sa vremelnică, recunoscând în tratatul din 5 Noiembrie 1594 pe principele Ardealului, de suzeran al său. Se știe doar că Sigismund se intitula de atunci ca principe al Ardealului, al Țării Românești și al Moldovei și că nu odată se numise și «rege al Daciei». Scopul lui Mihaiu era însă de a se substitui el însuși «Craiului Báthory» și în acest scop el sprijini candidatura la tronul Transilvaniei a cancelarului Iojica. Om cu însușiri cu mult superioare principelui ardelean, Mihaiu reuși să înființeze în această direcție pe Báthori, un om nestatornic, nehotărât și sătul de domnie,

care oșcila între intenţiunea de a închina ţara împăratului Rudolf sau de a preda unuia din marii săi boieri. În primăvara anului 1597, după ce cedase deja Transilvania împăratului Rudolf, într-un moment de ezitare şi de căinţă, lăsându-se învins de sfaturile lui Mihaiu, el trimise în taină soli la Poartă ca să ceară întărirea lui Iojica de principe al Transilvaniei şi obicinuitul steag şi buzdugan. Mulţi dintre magnaţii unguri erau însă împotriva lui Iojica şi chiar şi unchiul prinţului, Ştefan Bocskai, sfătuia într-o zi precum ne spune Bethlen, pe nepotul său ca «*nu cumva să sufere ca domnia Transilvaniei să i-o răpească într-o zi un valah ca Iojica*».

Numai încape astăzi nici o îndoială că acuzaţiunile de conivenţă aduse lui Mihaiu şi lui Iojica de către cronicarii maghiari, sunt pe deplin întemeiate. Ei erau de părere că închinarea Transilvaniei către împăratul Rudolf ar fi avut urmări fatale pentru Români, şi într-o privinţă chiar şi pentru unguri. Ei vedeau în unirea strânsă şi colaborarea armată independentă dintre Ardeal, Muntenia şi Moldova, o forţă politică destul de mare pentru a putea rezista cu succes, împotriva duşmanilor externi şi că închinarea Transilvaniei către împăratul Rudolf, ar fi adus cu sine şi închinarea Munteniei şi Moldovei, ceea ce era vădit împotriva intereselor generale ale românismului. Istoricul german Gebhardi, nu făcea decât a constata un adevăr istoric, când scria în a sa „Istoria marelui principat al Transilvaniei"/Brunn, 1788/, că contrarii suveranităţii austriece, susţineau «că Transilvania îndată ce ar ajunge în puterea împăratului nemţesc s-ar transforma într-o provincie a Ungariei. **Cei mai de seamă autori ai acestor observaţii şirete, continuă Gebhardi, erau voievodul Ţării Româneşti, Mihaiu şi cancelarul Transilvaniei, Iojica».**

Nenorocitul Iojica a plătit însă foarte scump încrederea lui oarbă în principele său, căci trădat de laşul şi perfidul Sigismund Báthory, el fu predat în Aprilie 1598, ca rebel comisarilor împăratului Rudolf, cărora le dădea în primire Ardealul. Aceştia îl închiseră în cetatea Sătmarului şi în Octombrie aceluiaşi an, porunciră să i se taie capul, ca un semn de tristă prevestire pentru prietenul şi ocrotitorul său Mihaiu, care înainte de a cădea el însuşi jertfă perfidiei duşmane, se răsbună cumplit pe Báthoreşti, aşezându-se după victoria de la Şelimbăr, el însuşi pe tronul Ardealului. Având pe Turci în spate, Mihaiu nu putea să se răsboiască şi cu împăratul Rudolf, care ocupase Transilvania. Din această cauză, el a fost silit să ducă o politică de pace şi alianţă cu

împăratul nemțesc, recunoscându-l deocamdată, chiar și de suzeran al său. Dacă împrejurările i-ar fi fost mai favorabile și dacă, cum scrie vechea cronică românească a lui Constantin Căpitanul, Ungurii «*nu se muncia din toate părțile în tot chipul că doar s-ar mântui să le fie* ***Craiu*** *un Român, precum le era*», atunci desigur că Mihaiu întemeia încă de atunci, regatul independent al Daciei.

I s-a reproșat de atâtea ori lui Mihaiu, că ar fi asuprit poporul și ar fi menținut și întărit privilegiile claselor boierești. Așa era spiritul aristocratic al epocei de atunci, nu numai la noi ci la toate popoarele Europei. Cu toate acestea, avem nu numai o dovadă că Mihaiu a fost mai democrat decât mulți alți prinți ai timpului său și că iubea poporul român pe care - sprijinit el, toate acțiunile sale politice și că și el era iubit de acest popor. Căci altfel, cum ar fi putut cronicarul ungur să-l acuze cu ură și batjocură că «*era de o pănură cu oamenii săi, cu miros de capră, adunați printre ucigași, otrăvitorii, prădătorii, tâlharii și sperjurii, din toate colțurile pământului*»?

Într-o oaste compusă, nu numai din Români ci și din mercenari streini, sârbi, săcui, poloni ba chiar și cazaci și tătari, excesele erau desigur inevitabile. Cu cât era însă mai bună și mai „civilizată" oastea lui Wallenstein în războiul de 30 ani, sau chiar a Curuților lui Rákóczi al II-lea cu un veac mai târziu? Românii ardeleni, pe a căror cneji și voevozi îi înghițise în mare parte nobilimea ungurească, primiră cu entuziasm pe boierii, căpitanii și oștenii lui Mihaiu, alăturându-li-se, și dându-se la răsbunări și excese crude împotriva Ungurilor «*în speranța, precum scrie Bethlen, că sub ocârmuirea românească, ei nu vor fi pedepsiți pentru faptele lor*».

Dl. Nicolae Iorga, ne-a dovedit-o cu documente autentice contemporane găsite și studiate de D-sa, că Mihaiu a administrat Ardealul, după sistem românesc și în prima linie cu Români și că românizarea provinciei făcuse progrese însemnate în scurt timp. Nicolae Bălcescu ne povestește după Bethlen, iar acesta după cronica săsească a lui Miles o scenă interesantă a dietei Transilvaniei de la Alba Iulia de la 6 Febr. 1600, din care se vede că Mihaiu nu se gândea numai la boierii ci și la poporul românesc din Ardeal. «*Mihaiu,* scrie Bălcescu, *începând a se desiluziona de nobilii unguri și* **voind a face oarecare ușurări poporului**, *dânșii începură a-l ruga să nu se atingă de privilegiile lor... Domnul furios de aceasta, răspunse lovind cu mâna mânerul sabiei sale și strigând: „Iată privilegiul vostru!"*».

Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia (1 noiembrie 1599)

Împăratul Rudolf al II-lea

Copleșit de ideile liberale și democratice ale timpului său și de dorința înălțării și măririi neamului său întreg, Bălcescu este uneori nemulțumit cu purtarea lui Mihaiu, față de poporul românesc, aducându-i grave imputări; pe când de cele mai multe ori, entuziasmat, el slăvește până la exaltațiune, marile fapte naționale ale lui Mihaiu. De aici, contrazicerile relative la naționalismul lui Mihaiu, pe care le întâlnim în opera marelui istoric român. Un spirit critic va putea însă ușor înțelege, cauzele mâhnirii întâmplătoare ale lui Bălcescu, care voia să facă din eroul lui un exemplu desăvârșit al idealului național pentru timpul în care scria. Privind prin prisma mentalității și culturii epocei lui Mihaiu, acest spirit va putea însă ușor discerne adevăratul caracter și adevăratele simțăminte ale marelui erou român, care a fost una dintre cele mai strălucite întrupări ale geniului nostru național, care a fost pe deplin pătruns de marea misiune a neamului românesc și care a întrezărit încă de atunci, calea cea adevărată pe care trebuia s-o urmeze politica lui, care se născu însă prea devreme decât ca să poată da plăsmuirii sale forma definitivă, însemnând însă cu brazde gigantice formele realizării sale viitoare.

Brașov, în Noembrie 1927
Aurel A. Mureșianu"

Citiți

Revista

În paginile căreia găsiți articole despre:

- Simfonia Universului
- Investigatori FBI cu puteri paranormale
- Lansarea Space X, începutul unei noi ere
- Krystyna Skarbek, contesă, spioană, eroină
- Indienii paiute și lupta cu giganții din Nevada
- Mitraliera Vikers și pușca mitralieră Lewis M1912
- Oameni de știință acuzați de erezie. Giordano Bruno

Revista se poate cumpăra de la chioșcurile cu ziare și punctele de vânzare presă din magazinele Inmedio, punctele de vânzare presă Octagon și din rețeaua Tabac Xpress. Preț abonament 42 lei pentru 1 an. Puteți face abonamente la toate oficiile poștale sau direct la redacție, la numărul de telefon: 0724.388.335

Revenirea administrației românești în Dobrogea (1918)

Dobrogea a fost prima provincie românească ocupată, aproape integral, de către forțele militare ale Germaniei, Austro-Ungariei, Turciei și Bulgariei. Singurele teritorii dobrogene care au rămas sub controlul administrației românești au fost Delta Dunării și Insula Șerpilor. Administrarea Dobrogei, conform înțelegerii de la Sofia, la care au participat reprezentanți ai tuturor Puterilor Centrale, revenea Bulgariei. La începutul lunii septembrie 1916, Cadrilaterul este încorporat direct Bulgariei. Restul teritoriului ocupat, împărțit în șase subprefecturi, va fi administrat de un guvernator bulgar.

Remus Macovei

Dobrogea, cu orice preț

Alarmați de administrarea haotică, caracterizată prin jafuri, crime, violuri și alte samavolnicii, germani vor impune la 5 ianuarie 1917, înlăturarea administrației bulgare, printr-un condominiu nominal germano-bulgaro-turc. Administrația etapelor germane din Dobrogea (Etapa 262 germană) va administra teritoriul situat între următoarele aliniamente: 1) limita sudică: est Silistra – Almalău – Derechioi – Caraomer - Vama Veche; 2) limita nordică: Ostrov – Topolog – Slava Rusă – Jurilovca - Capul Doloșman. În acest teritoriu vor funcționa cinci Comandaturi de Etapă: Constanța (262), Caraomer (274), Hârșova (293), Medgidia (294) și Cuzgun (295). Fâșia din nordul județului Tulcea, cuprinsă între limita nordică a Administrației etapelor germane din Dobrogea și Dunăre, va fi administrată de bulgari, ca zonă de operațiuni a Armatei a III-a bulgare.

Tratatul de Pace de la București, încheiat la 7 mai 1918, conținea următoarele prevederi referitoare la Dobrogea: România retroceda Bulgariei ceea ce obținuse în 1913, respective întregul Cadrilater, precum și teritoriul de la sud de linia Rasova - Cochirleni - Ivrinezu Mic - Osmancea - Valea Seacă (Omurcea) - Agigea, în timp ce restul Dobrogei urma să fie ocupat și controlat de Germania și Bulgaria până la semnarea unui tratat care ulterior urma să devină definitiv. Faptul că nu a primit, în urma Tratatului de la Buftea-București, întreaga Dobroge a provocat nemulțumirea Bulgariei. Primul ministru de la Sofia, Vasil Radoslavov, pro-german, a fost înlocuit cu Alexander Malinov, care a început să se distanțeze de Germania. Acesta va face numeroase demersuri pentru rezolvarea problemei Dobrogei conform pretențiilor bulgare. Germania va fi nevoită să cedeze și la 25 septembrie 1918, delegații Germaniei, Austro-Ungariei, Turciei și Bulgariei vor semna un Protocol prin care Dobrogea era cedată în întregime și fără nicio restricție Bulgariei.

Capitularea Bulgariei și consecințele sale

Armata din Orient, compusă din 8 divizii franceze, 9 grecești, 6 sârbe, 4 britanice și 1 italiană, comandată de generalul Louis

Harta Dobrogei înainte și după 1918

Franchet d'Esperey, declanșează, la 15 septembrie 1918, ofensiva care se va solda cu capitularea Bulgariei, la 29 septembrie 1918. Convenția de Armistițiu semnată la Salonic între Bulgaria și Comandamentul Aliat, prevedea ocuparea Bulgariei de către trupele Antantei, fiind prorogată de Sobrania pe 30 septembrie 1918. Pentru România, prezentau interes următoarele prevederi: *1) armata bulgară era demobilizată, cu excepția a trei divizii, fiecare având în compunere 16 batalioane și 4 regimente de cavalerie. Una dintre acestea, Divizia 4 Preslav, a fost destinată apărării Dobrogei; 2) armatele, reprezentanții diplomatici și cetățenii Germaniei și Austro-Ungariei trebuiau evacuate în patru săptămâni de pe teritoriul bulgar; 3) prizonierii de război urmau să fie eliberați.*

Armistițiul prevedea rămânerea Dobrogei sub administrație bulgară și nu conținea nicio precizare referitoare la statutul juridic al regiunii. La 4 octombrie 1918, Boris al III-lea, noul rege al Bulgariei, prin Decretul Regal nr. 1 anunța demobilizarea trupelor bulgare. Pe 13 octombrie 1918, generalul Burmov ordonă ca *„deocamdată trupele din Dobrogea să nu fie demobilizate, ele urmând să apere frontiera de nord - est. Dacă românii vor traversa Dunărea cu forțe superioare, aceste trupe ar fi trebuit să se retragă «pas cu pas» până pe aliniamentul Rasova - Cobadin - Tuzla, unde apărarea urma să fie preluată de Divizia 4 Preslav".*

În ciuda Protocolului de la Berlin din 25 septembrie 1918, Administrația germană temporară a nordului Dobrogei, a continuat să existe în spatele liniilor bulgare, pentru că feldmareșalul von Mackensen nu dorea să renunțe la controlul căii ferate Cernavodă - Constanța și a portului Constanța. Potrivit estimărilor făcute de colonelul Popov, reprezentantul

Harta trasării diferitelor frontiere în Dobrogea în secolul XX

militar bulgar în România ocupată, la 15 octombrie 1918, în zona etapelor din Dobrogea se aflau în jur de 5.000 de militari germani. La 18 octombrie 1918, din ordinul guvernului bulgar, guvernatorul districtului Tulcea a cerut germanilor să plece din zonă până la 27 octombrie 1918. La rândul său, generalul Ivan T. Lukov, șeful Marelui Stat-Major al Armatei Bulgare, afirmă că, la 29 octombrie, odată cu expirarea termenului stabilit prin Convenția de Armistițiu, *„bulgarii au de gând să gonească pe germanii din Dobrogea spre a face act de posesiune"*, folosind armamentul doar în cazul unor provocări. Conform istoricului militar bulgar Giorgi Markov, până la sfârșitul lunii octombrie 1918, populația bulgară din Dobrogea urma să se înroleze în „batalioane de miliții", fără a preciza numărul acestor batalioane, cine coordona acțiunile acestora, zonele de dispunere, care era înzestrarea acestora cu armament și muniții și misiunile care le-au fost fixate. La începutul lunii noiembrie 1918, trupele germane au început să evacueze nordul Dobrogei. Pe 3 noiembrie 1918, generalul Unger a părăsit Constanța împreună cu întregul său comandament.

Generalul Ivan T. Lukov, șeful Marelui Stat-Major bulgar

Încercări de reîntoarcere românească

Prăbușirea frontului bulgar va genera o reacție în lanț, iar trupele aliate vor înainta cu majoritatea forțelor spre nord, pentru a elibera Albania, Serbia, Muntenegru, Bosnia-Herțegovina, amenințând Austro-Ungaria. Pe direcția secundară se va dezvolta ofensiva prin Tracia spre Istanbul, pentru a forța capitularea Turciei. Între aceste două grupări de forțe

se înființează Armata de Dunăre (Divizia 16 colonială, Divizia 13 infanterie franceză și Divizia 26 infanterie britanică), comandantul acesteia fiind numit generalul Henri M. Berthelot. Acesta recunoștea că *„a părăsit Parisul cu misiunea foarte clară de a face ca România să intre în acțiune de partea noastră (franceză – n. n.)”*. Generalul francez reușește în demersul său, guvernul român declară din nou război Germaniei și se angajează în acțiuni militare alături de trupele Armatei de Dunăre, joncțiunea celor două armate urmând să aibă loc la Ploiești, punând astfel forțele comandate de feldmareșalul von Mackensen într-o situație extrem de dificilă.

În urma înfrângerilor de pe câmpurile de luptă, Turcia încheie armistițiu cu Antanta la 1 noiembrie 1918, Austro-Ungaria la 3 noiembrie 1918 și Germania la 11 noiembrie 1918. Armistițiul cu Germania avea o prevedere deosebit de importantă pentru România: anularea prevederilor Tratatului de Pace de la București semnat la 7 mai 1918 și a tuturor actelor adiționale care l-au însoțit. La 6 noiembrie 1918, guvernul Alexandru Marghiloman demisionează, fiind înlocuit cu guvernul Constantin Coandă. Regele Ferdinand I decretează mobilizarea și ordonă intrarea Armatei Române în teritoriul ocupat. Pe 10 noiembrie 1918, România reintră în război împotriva Puterilor Centrale, guvernul român adresând trupelor de ocupație inamice un ultimatum, prin care le cere să părăsească teritoriul României. În ziua următoare, prin Înaltul Decret nr. 3179 întreaga Armată este trecută pe picior de război.

Din ordinul șefului Marelui Cartier General, generalul Constantin Prezan, se constituie mai multe detașamente destinate să intre pe teritoriul Dobrogei. Cea mai importantă acțiune a avut loc la Tulcea, în ziua de 11 noiembrie 1918, comandantul Brigăzii 20 infanterie executând ordinul comandantului Corpului 5 Armată, generalul Ioan Pătrașcu, primit la ora 13.37: **„Din înalt ordin trimiteți imediat un detașament din 15 - 20 oameni cu un ofițer la Tulcea, să treacă până la ora 13.00”**. Ordinul avea și următoarea adnotare: **„Imediat să treacă pe orice cale”.** *Generalul Constantin Șerbescu, comandantul Brigăzii 20 infanterie, ordonă plutonului de grăniceri din localitatea Regele Carol, aflat sub comanda locotenentului Dumitriu, să treacă imediat Dunărea și să pornească spre Tulcea, împreună cu o companie din Regimentul 33 infanterie, dispusă în Ismail, cu care urma să interacționeze în localitatea Regele Carol.*

Trecerea plutonului s-a executat la ora 16.00, însă, ca urmare a ciocnirii cu trupele bulgare, soldatul

Avanpost bulgar în Munții Balcani (1918)

Paicu Samoilă a fost ucis, iar ceilalți au fost luați prizonieri, cu excepția unui caporal. Bulgarii au executat salve de artilerie asupra localității Regel Carol, fără a produce victime omenești, doar câteva animale fiind ucise pe câmp. Din ordinul generalului Constantin Șerbescu trupele române nu au răspuns nici cu focuri de artilerie, nici cu focuri de infanterie. Pe 21noiembrie 1918, la ora 03.00, locotenentul Dimitriu și toți soldații luați prizonieri vor fi eliberați de bulgari și trecuți în Deltă. Tot în ziua de 11 noiembrie 1918, plutonul de grăniceri de la Reni, trece Dunărea în Dobrogea, îndreptându-se spre localitățile Isaccea, Niculițel și Luncavița, dar întâlnind forțe bulgare superioare care opun rezistență, se retrage pe malul stâng al Dunării, la pichetele Cartal și Satu Nou.

Evacuarea trupelor și administrației bulgare din Dobrogea

Pe 4 octombrie 1918, Divizia 4 Preslav este trimisă, cu aprobarea autorităților de ocupație în Dobrogea, dispunându-se pe aliniamentul Rasova - Cobadin - Tuzla. De asemenea, au fost trimise și 4 regimente de cavalerie. La 4 noiembrie 1918, generalul Ivan Lukov ordonă *„Diviziei 4 Preslav să-și concentreze atenția asupra căii ferate Cernavodă - Constanța și să ocupe zona cu garnizoane stabile, simultan cu retragerea foștilor aliați. Unitățile din Dobrogea urmau să rămână în nord, iar în cazul unei ofensive românești ar fi urmat să se retragă pe aliniamente succesive pe poziția Cobadin, unde ar fi găsit sprijinul Diviziei 4 Preslav”.*

Urmare a cererii primite din partea generalului Henri M. Berthelot, prim-ministrul Franței, Georges Clemenceau, ordonă generalului Loius Franchet d'Esperey să anunțe autoritățile de la Sofia că trupele bulgare trebuiau să evacueze întreaga

Trupe bulgare în retragere din Dobrogea (1918)

Dobroge, până la frontiera stabilită în august 1913. Guvernul bulgar a fost înștiințat că evacuarea se va executa sub supravegherea Diviziei 26 infanterie britanică, termenul de evacuare stabilit pentru data de 21 noiembrie 1918, de către generalul Henri M. Berthelot, ca fiind de cinci zile. Evacuarea urma să se execute în două etape. În prima etapă, trupele bulgare trebuiau să ajungă, până la 29 noiembrie 1918, la 12 km sud de linia de cale ferată Constanța - Cernavodă. În cea de-a doua etapă, retragerea trebuia încheiată la 5 decembrie 1918 în spatele liniei stabilită prin Tratatul de la București (1913).

Istoricul Ghiorgi Markov consideră că inițiativa ordonării evacuării trupelor bulgare din Dobrogea a aparținut generalului Paul Chretien, comandantul trupelor aliate din Bulgaria. Acesta, considerând că nu mai erau posibile amenințări dinspre nord, a ordonat *„evacuarea de urgență a trupelor din Dobrogea, până la granița din 1913, unde staționau trupe engleze”*

Trupe bulgare mărșăluind printr-un sat românesc

și a insistat ca *„rețeaua de telefon și de telegraf să rămână intactă”.*

Considerând aceste dispoziții drept o încălcare a Armistițiului de la Salonic, prim-ministrul Alexander Malinov s-a opus cu tărie acestor cereri care contraveneau prevederilor tratatului, dar ceilalți membri ai guvernul de la Sofia au manifestat o atitudine de resemnare. În aceste condiții guvernul bulgar a demisionat. Noul guvern, condus de Teodor Teodorov, a primit asigurări că prezența trupelor române nu va fi permisă în Dobrogea și că, temporar, administrația bulgară va fi menținută. A fost anunțată hotărârea Puterilor Aliate ca Dobrogea să fie ocupată de trupe aliate (engleze și franceze), până la o viitoare decizie a Conferinței de Pace. În aceste condiții, guvernul de la Sofia va decide că trupele bulgare pot începe evacuarea Dobrogei. Garnizoanele bulgare din Constanța, Medgidia și Cernavodă au fost reduse la dimensiunea unui batalion mixt cu sarcini de pază. Noul prim-minstru bulgar spera că retragerea se va opri la granița definită de Tratatul de la București (7 mai 1918). La 23 noiembrie 1918, Marele Stat-Major bulgar a ordonat *„retragerea trupelor la sud de linia ferată Constanța - Cernavodă, datorită unor urgente considerațiuni politice”.*

Comandantul trupelor aliate din Bulgaria, generalul Paul Chrétien, va anunța guvernul de la Sofia că situația din Dobrogea nu mai este de competența sa, ci a generalului Henri M. Berthelot. Pe 25 noiembrie 1918, Georges Clemanceau i-a trimis o telegramă generalului Louis Franchet d'Esperey în care îi ordona să fie ocupată, în cel mai scurt timp posibil, Constanța de către forțele aliate, considerând că pentru menținerea ordinii trebuie să se dea ocupației din Dobrogea un „*caracter provizoriu și internațional din care să fie excluși bulgarii și românii*".

Trupe române în marș după intrarea în Dobrogea

În ziua de 26 noiembrie 1918, la Giurgiu se va desfășura întâlnirea dintre generalul Henri M. Berthelot și generalul Constantin Prezan, șeful Marelui Cartier General român. Cu această ocazie, generalul francez a prezentat demersurile făcute pe lângă conducătorii Puterilor Aliate pentru a obține aprobarea ca trupele bulgare să fie retrase la sud de frontiera româno-bulgară din 1916. Generalul român a fost informat că după retragerea trupelor bulgare, autoritățile civile române puteau să se reinstaleze în Dobrogea. Cu această ocazie generalul Henri M. Berthelot atrăgea atenția ca guvernul român să pregătească temeinic autoritățile române care vor fi trimise în Dobrogea. Pentru asigurarea ordinii în zonă, s-a stabilit dislocarea a două regimente aliate, care urmau să fie dispuse astfel: *1) Regimentul francez în Dobrogea veche, având batalioanele dislocate la Constanța, Medgidia și Cernavodă; 2) Regimentul englez în Cadrilater, având batalioanele dislocate la Bazargic, Silistra și Turtucaia.* Prim-ministrul bulgar îi va trimite o telegramă generalului Paul Chretien în care va menționa

Generalul Louis Franchet d'Esperey primește raportul comandantului francez local

faptul că, totuși, directiva generalului Louis Franchet d'Esperey, din 24 noiembrie 1918, prevedea: „*Ocuparea Dobrogei va fi făcută de trupele Antantei – fără trupe române. Aceasta nu trebuie să influențeze viitoarele decizii ale Conferinței de Pace. Trupele bulgare urmau să se retragă doar urmare a unor considerații strategice dincolo de granițele de la 1913, iar administrației să i se permită rămânerea temporară până la noi ordine*".

La 27 noiembrie 1918, exasperat de faptul că generalul Louis Franchet d'Esperey a impus doar retragerea trupelor bulgare din Dobrogea, nu și a autorităților civile, generalul Henri M. Berthelot solicită lui Clemanceau, printr-o telegramă, anularea acestei măsuri. În urma acestui demers, se ordonă ca și administrația civilă să se retragă treptat din Dobrogea. Planificarea stabilită de generalii Henri M. Berthelot și Louis Franchet d'Esperey, prevedea ca această operațiune să se desfășoare astfel: *a) din județul Tulcea pe 8 decembrie 1918; b) din județul Constanța pe 12 decembrie; c) din județul Durostor pe 18 decembrie 1918; d) din județul Caliacra pe 24 decembrie 1918*. Istoricul bulgar Ghiorghi Markov în lucrarea sa prezintă următoarea periodizare:

Presa franceză despre generalul Louis Franchet d'Esperey

Militari germani după capitulare (1918)

până la 13 decembrie din Constanța, până la 18 decembrie din Silistra și până la 23 decembrie din Dobrici.

Retragerea trupelor gemane din România

Retragere graduală, plină de incidente

La sfâșitul lunii noiembrie 1918, ministrul de interne bulgar, Nikola Mușanov, va vizita mai multe orașe din Dobrogea, ținând mai multe discursuri. Cuvântarea acestuia de la Bazargic a avut următorul conținut: „*Cetățeni! Bulgaria a încheiat armistițiul cu puterile aliate la 29 septembrie anul acesta. În armistițiu era prevăzut ca 3 divizii de armată și 4 regimente de cavalerie va rămâne în Dobrogea. Însă la 19 noiembrie armistițiul încheiat cu germanii a nimicit cu totul armistițiul nostru, Pacea de la București și tratativele de la Brest-Litovsk, din care a provocat și căderea guvernului nostru Malinov. Astăzi avem alte condițiuni, și anume: la 8 decembrie să părăsim Tulcea, la 12, Constanța și la 23 decembrie Bazargicul. Părăsirea noastră are să fie vremelnică, cel mult până la Anul Nou, și iară are să se predea Bulgariei toată Dobrogea. Până atunci Dobrogea va fi administrată de trupele aliate. Românii în Dobrogea nu are să vie, nu vă speriați degeaba. Nimeni să nu-și lase averea pentru a fugi în Bulgaria. Chiar astăzi trupele engleze au luat măsuri ca să oprească strict trecerea peste frontieră în Bulgaria*".

Din ordinul primului ministru, Teodor Teodorov, începând cu data de 3 decembrie 1918 se declanșează „*părăsirea graduală*" a Dobrogei de către autoritățile civile bulgare. Conform ordinului generalului Paul Chrétien, acestea urmau să fie înlocuite de „*autoritatea militară de ocupație*" anglo-franceză până la decizia Conferinței de Pace. Ulterior se va stabili ca autoritățile administrative românești să se instaleze în fiecare județ „*a doua zi după plecarea bulgarilor*". Milițiile se vor dezarma și preda ocupantului anglo-francez, iar Divizia 4 Preslav și Divizia de Cavalerie vor fi demobilizate.

În decursul lunii decembrie 1918, trupele și autoritățile bulgare încep evacuarea din Dobrogea, întreaga operațiune desfășurându-se în perioada 25 noiembrie 1918 - 19

ianuarie 1919. În această perioadă între generalul Paul Chrétien, comandantul trupelor aliate din Bulgaria, și autoritățile civile și militare bulgare se va desfășura un intens schimb de scrisori, telegrame, informări, etc. Generalul Paul Chrétien, comandantul trupelor aliate din Bulgaria, solicită autorităților civile și militare bulgare date referitoare la depozitele bulgare din Dobrogea, cantitatea de materiale depozitate și scopul depozitării acestora, pentru civili sau militari. Cu toate că generalul Henri M. Berthelot s-a opus ca trupele bulgare să lase posturi de control (pază) în Dobrogea, la solicitarea generalului Ivan T. Lukov, șeful Marelui Stat-Major al Armatei Bulgare, generalul Paul Chrétien aprobă ca la depozitele logistice bulgare din Cernavodă, Medgidia și Constanța paza să fie asigurată de militari bulgari, cu amendamentul ca aceste depozite să nu fie evacuate decât la ordin și sub supravegherea ofițerilor francezi. Generalul francez face cunoscut părții bulgare că în cazul în care elementele bulgare ar fi molestate de populația românească, acestea ar putea cere protecția trupelor engleze sau franceze care se găsesc în zonă.

Îngrijorat de faptul că militarii Diviziei 4 Preslav nu respectă graficul de deplasare spre sudul Dobrogei, generalul Paul Chrétien solicită încadrarea în termenele stabilite.

Militari bulgari într-o clipă de repaus (1918)

La rândul său, generalul Ivan T. Lukov reclamă în repetate rânduri primirea unor informați despre pregătirea unor trupe românești de a pătrunde în Dobrogea. Guvernul de la Sofia se plânge de dificultatea executării retragerii, în condițiile unor drumuri proaste și a lipsei mijloacelor de transport. Pentru regimentul de artilerie aflat la Hamangia și regimentele teritoriale aflate la Cernavodă și Medgidia, bulgarii solicită 500 de vagoane și locomotivele necesare executării transportului la sud de frontiera din 1913. Conform raportului locotenent-colonelului Bonneau, comandantul trupelor franceze din Dobrogea, trupele bulgare în retragere au comis o serie de jafuri, stăvilite de intervenția trupelor franceze. În gara și portul Constanța acestea au confiscat toate lăzile pline cu diverse obiecte (lenjerie, țesături, obiecte de uz casnic, obiecte de artă) pe care militarii bulgari nu

Generalul Adrien Paul Alexandre Chrétien

le puteau justifica. La ieșirea din oraș, militarii francezi au oprit la barieră toate căruțele încărcate cu obiecte furate. La Cernavodă au fost oprite două vagoane încărcate cu mobilier rechiziționat de un colonel bulgar, iar la Medgidia au fost reținute 20 de vagoane cu mobilier furat. Bulgarii au justificat că aceste materiale reprezintă rechiziții aprobate de comandantul trupelor engleze din Constanța și Cernavodă.

Va urma

Înalți comandanți bulgari în așteptarea atacului trupelor Antantei (1918)

Citiți

Revista

În paginile căreia găsiți articole despre:

- Legenda scării Capelei Loretto
- Extratereștrii descoperiți pe Terra
- Istoria tradițiilor și obiceiurilor piraților
- S-a descoperit cea mai apropiată gaură neagră
- „Papirusul Tulli", text enigmatic din Egiptul Antic
- Operațiunea Mockingbird, programul CIA de manipulare
- Deportarea românilor din Basarabia și Bucovina de Nord

Revista se poate cumpăra de la chioşcurile cu ziare şi punctele de vânzare presă din magazinele Inmedio, punctele de vânzare presă Octagon şi din reţeaua Tabac Xpress. Preţ abonament 45 lei pentru 1 an. Puteţi face abonamente la toate oficiile poştale sau direct la redacţie, la numărul de telefon: 0724.388.335

Stalin, SMERȘ și Marea Victorie de la 9 Mai 1945 (III)

Pe măsură ce linia frontului se afla în continuă mișcare ca urmare a victoriilor Armatei Roșii, Direcțiile de Contrainformații SMERȘ ale Fronturilor se instalau în noile spații geografice eliberate cu convingerea că vor face ordine acolo unde merg. Cadrele SMERȘ erau convinse că și-au perfecționat tehnicile de lucru, însă Uniunea Sovietică fusese, totuși, curățată în mod neîndemânatic de „dușmani ai socialismului și comunismului". În teritoriul recucerit al Uniunii Sovietice, munca structurilor SMERȘ avea să fie preluată de către NKGB și NKVD.

Constantin Corneanu

SMERȘ-ul îl preia pe Ion Antonescu

În spațiul Transnistriei, Basarabiei și Bucovinei, structurile SMERȘ ale Armatei 5 sovietice s-au ocupat de identificarea și arestarea agenților serviciilor de informații inamice, capturarea arhivelor, depistarea dezertorilor și trădătorilor, supravegherea militarilor sovietici având în vedere că mulți proveneau din teritoriile recucerite, precum și supravegherea celor care reveniseră din prizonierat sau din încercuire. Secția de Contrainformații SMERȘ a Armatei 5 sovietice se va instala în comuna Hlinaia, la câțiva kilometri est de Nistru. Ofițerii SMERȘ vor aresta pe toți cei care deținuseră funcții în aparatul administrativ al fostului regim, membrii partidelor politice, polițiștii, jandarmii etc. Listele erau alcătuite în baza informațiilor provenite de la agentura infiltrată din timp în zonă, de la agentura locală recrutată pe loc, pe baza denunțurilor, mai mult sau mai puțin adevărate, ale cetățenilor ostili fostelor *„administrații"*.

Cadrele SMERȘ i-au identificat pe funcționarii și agenții Serviciului Special de Informații (SSI) al României, ai Centrelor de Informații „H" și „B" ale Marelui Stat-Major român, precum și ale structurilor

Artileria sovietică gata de luptă în Berlin (aprilie 1945)

de informații și contrainformații germane care acționaseră în spațiul dintre Prut și Nistru. Echipele SMERȘ vor continua operațiunile de identificare și reținere a celor care se aflau pe listele lor, chiar și în spațiul de dincolo de Prut după 23 august 1944 și mult timp după. Spre exemplu, locotenent-colonelul Dionisie Bădărău, fostul șef al Centrului de Informații „H" în Campania din Est, a fost ridicat de acasă de trei civili, în ziua de 29 decembrie 1946. În pofida faptului că autoritățile de la București l-au citat de nenumărate ori în fața instanței pe Dionisie Bădărău, în perioada 1951–1955, acesta nu a apărut până în 1956. În acest interval de timp, Dionisie Bădărău a fost dus, în mod secret, în Uniunea Sovietică și forțat să lucreze pentru Uniunea Sovietică. Dionisie Bădărău a refuzat și va fi trimis pentru reeducare într-un lagăr din Siberia, iar în 1956 se afla în penitenciarul Gherla în lotul celor reveniți din URSS și care nu aveau acte legale de reținere.

Mareșalul Ion Antonescu și colaboratorii săi, arestați pe 23 august 1944, au fost preluați și duși în Uniunea Sovietică de către o echipă SMERȘ condusă de către locotenent-colonelul Mihail Artemievici Belousov, care activase în cadrul Direcțiilor de Contrainformații SMERȘ ale

Fronturilor de Sud-Vest, Stalingrad, Don și Sud. „Lotul Antonescu" (Ion Antonescu, Mihai Antonescu, Constantin Pantazi, Mircea Elefterescu, Constantin Z. Vasiliu) a fost preluat de către sovietici din casa conspirativă a PCR din cartierul Vatra Luminoasă, pe 31 august 1944, și dus cu două automobile, escortate de alte două, la Bălți (Basarabia), cu opriri la Dobroiești, Tecuci și în apropierea Iașiului, și de acolo cu trenul în Uniunea Sovietică, la Moscova.

„La Moscova am ajuns seara. Ne-au întâmpinat funcționarii de conducere ai Direcției Generale de Contrainformații SMERȘ. Pe «protejații» noștri i-am dus la una din vilele din suburbia Moscovei. Apoi, noaptea, am fost primit pentru raport de locțiitorul șefului Direcției Generale de Contrainformații [SMERȘ], generalul-locotenent N. N. Selivanovski, căruia i-am raportat despre conduita românilor în timpul călătoriei și i-am citit fragmente din notițele mele, pe care le-am făcut după discuțiile avute cu I. Antonescu. Mi s-a propus ca imediat să i le dictez unei dactilografe. Iar la 4 dimineața, lui Stalin i s-a raportat despre sosirea clicii lui Antonescu la Moscova", consemna în memoriile sale Mihail Artemievici Belousov, devenit general-maior și șef al Secției Speciale a KGB din Districtul Militar Kiev (1956–1958; 1962–1966) și a Grupului de Armate Sovietice din Germania (1958–1962).

„Lotul Antonescu" a fost găzduit la Galițin, lângă Moscova, unde i s-a stabilit domiciliu obligatoriu într-o casă de vânătoare. O perioadă de timp au fost tratați foarte bine, cu mâncare (icre negre, șampanie, votcă, vin) cărți pentru citit, plimbări etc. Pe 5 septembrie 1944, Viktor S. Abakumov, șeful Direcției Generale de Contrainformații SMERȘ, i-a vizitat pe arestați și le-a adresat o serie de întrebări, totuși, lipsite de însemnătate. Foștii demnitari ai României vor fi interogați de cadrele SMERȘ în perioada septembrie 1944–aprilie 1946. După 9 mai 1945, interogatoriile Mareșalului Ion Antonescu au luat o altă turnură astfel încât **„Mareșalul** – mărturisea generalul Constantin Pantazi - **se așezase într-o poziție de rezistență din care lupta cu cerbicie",** încercând, totuși, să se sinucidă. La 13 iunie 1945, arestații români au fost mutați într-o vilă mică, de lemn, din partea estică a Moscovei. După discuțiile avute, din nou, cu Viktor S. Abakumov, arestații au fost mutați la închisoarea Lubianka, în cursul zilei de 17 iunie 1945. „Lotul Antonescu" va fi trimis spre România pe 6 aprilie 1946.

Clipe de relaxare în Berlinul cucerit (mai 1945)

Militari sovietici în Berlinul cucerit (mai 1945)

Membrilor „Lotului Antonescu" li se vor alătura Eugen Cristescu, Radu Lecca, Gheorghe Alexianu, Constantin Tobescu și Maria Antonescu. Fostul director general al SSI, Eugen Cristescu, a fost predat autorităților sovietice pe 14 octombrie 1944. Pe timpul interogatoriilor lui Eugen Cristescu, de către cadrele SMERȘ, participau, uneori, în scop didactic, și alți militari sovietici. În timpul interogatoriilor pe „problema legionară", Eugen Cristescu era urmărit de peste 150–200 de „specialiști" îmbrăcați civil. Ocazional, Viktor S. Abakumov asista la interogatorii.

Arestări și interogatorii secrete

Pe teritoriul României, Direcția Generală de Contrainformații SMERȘ a avut un centru la Constanța, pe lângă Comandamentul Armatei 8 Tancuri sovietice. Obținerea și verificarea unor informații referitoare la refugiați, dezertori, funcționarii, agenții și cadrele fostelor structuri de informații și contrainformații românești și germane, de interes pentru NKGB-ul din RSS Moldovenească și RSS Ucraineană, erau obținute de SMERȘ-ul de la Constanța. Unii dintre arestații SMERȘ de la Constanța

erau duși, fără știrea autorităților românești, direct în URSS pentru noi interogatorii sau direct în GULAG-ul sovietic. Centre similare celui de la Constanța se mai aflau în Austria (la Graz și Baden), Germania (Dresda) etc. În vizorul cadrelor SMERȘ se aflau emigrația rusă, separatiștii ucraineni, politicienii anticomuniști, funcționarii structurilor de informații adverse, arhivele tuturor instituțiilor de interes militar și operativ etc.

Pe parcursul războiului, structurile SMERȘ au descoperit 30.000 de agenți germani, circa 3.500 de diversioniști, 6.000 de teroriști și au fost efectuate 250 de intoxicări radiotelegrafice care au contribuit la dezinformarea inamicului în operațiunile de la Kursk (1943), din Bielorusia (1944), Iași-Chișinău, Vistula-Oder etc. Totodată, SMERȘ-ul a arestat 101 generali și amirali sovietici, dintre care 12 au decedat în timpul anchetei, 8 au fost eliberați din lipsă de probe, iar 81 au fost condamnați de Colegiul Militar, Judecătoria Supremă ori consfătuirile speciale. Un număr de circa 10 milioane de oameni (spioni, prizonieri, dezertori, repatriați, colaboraționiști etc.) au trecut prin anchetele structurilor SMERȘ. Trebuie menționat faptul că Direcția Generală de Contrainformații SMERȘ a acționat

Dirijarea circulației în Berlinul ocupat de Armata Roșie (iunie 1945)

incontestabil și ca o structură de represiune a tuturor celor care au abandonat sau trădat puterea Sovietelor, precum și a popoarelor care s-au întors împotriva Uniunii Sovietice.

Istoricul rus Vadim Telițîn va consemna în volumul **SMERȘ: operațiuni și executanți** următoarele: **„SMERȘ – a fost [constituit] nu doar și nu numai pentru prinderea spionilor, dar lupta și cu eventuala apariție a unor noi decembriști, deja pe stil sovietic. Și tindea să demonstreze că statul, întotdeauna, se află deasupra omului”**. În opinia acestui istoric rus, activitatea SMERȘ-ului era îndreptată spre: *1) combaterea „elementului antisovietic”; 2) prevenirea refugierii cetățenilor sovietici și a dezertării militarilor din Armata Roșie, 3) verificarea persoanelor revenite din prizonierat.*

În perioada 22 iunie 1941–9 mai 1945, Armata Roșie a luat în prizonierat un număr de 4.377.300 de militari ai Axei, cărora li s-au adăugat până în 2 septembrie 1945 un număr de 639.635 de militari ai Armatei japoneze din Kwantung. Totodată, GULAG-ul sovietic a fost umplut cu 208.239 de persoane din statele Europei Răsăritene, precum și 61.573 de funcționari și angajați ai structurilor de stat (redactori de ziare, jurnaliști, procurori, judecători etc.). Cadrele SMERȘ au interogat acești prizonieri de război și reținuți, fiind implicate și în căutarea criminalilor de război (circa 30.000). Într-o astfel de conjunctură, un locotenent-colonel german a oferit în lagărul de la Pardubice (Cehia), la 14 iunie 1945, informații amănunțite despre cadrele și structurile de informații românești și germane. Ofițerul german era Alexander (Herman) von Stransky, fost ofițer de legătură între Abwehr-ul german și structurile de informații și contrainformații românești.

Control asupra repatriaților și foștilor prizonieri sovietici

Pe teritoriul Uniunii Sovietice și al statelor ocupate au fost înființate 24 de lagăre de tranzit pe lângă Fronturi, 72 de puncte de tranzit pe lângă divizii și armate, 500 de lagăre staționare, 214 spitale speciale de campanie, 421 batalioane de muncă, 322 lagăre ale organelor de repatriere a prizonierilor, internaților și cetățenilor străini. După încheierea războiului, vor mai exista pe teritoriul sovietic un număr de 43 de lagăre speciale și 26 de lagăre de verificare și filtrare. Pe teritoriul Germaniei ocupate se aflau 74 de lagăre de verificare și filtrare și 22 de puncte de concentrare și tranzit. Ultimul lagăr de acest tip a fost desființat după 5 martie 1953. În fiecare lagăr de prizonieri era constituită o echipă de 10–15 persoane (foști agenți ai serviciilor de informații adverse recrutați de sovietici cu misiunea de-a identifica agenturile inamice),

Bucurie după capitularea Germaniei naziste (Reims, 8 mai 1945)

precum și *„persoane de încredere”* (recrutate dintre prizonierii lagărului) care lucrau pentru îndeplinirea misiunilor SMERȘ.

Foștii militari ai Armatei Roșii întorși din prizonierat au fost internați și anchetați de către SMERȘ deoarece Stalin declarase că nu existau prizonieri ruși. **„Soldatul rus luptă până la sfârșit. Dacă el alege prizonieratul, el automat încetează să mai fie rus…”,** declarase Stalin la începutul războiului în 1941. Dintr-o astfel de perspectivă, putem înțelege faptul că *„problema soldaților sovietici prizonieri”* rămâne un moment delicat și aparte din istoria Armatei Roșii. Mulți au fost condamnați la moarte pentru trădare și executați, alții au fost trimiși la muncă silnică și numai 20% au ajuns la casele lor. În urma repatrierilor au fost readuși la Moscova un număr de 37 de generali și comandanți de brigadă sovietici, aflați în prizonierat la germani, dintre care numai 26 au fost repuși în drepturi.

Structurile SMERȘ au fost implicate și în repatrierea cetățenilor sovietici (civili) care au ajuns în afara Uniunii Sovietice datorită războiului, respectiv la muncă forțată în Germania, la care se adăugau cei care se refugiaseră în Occident după 1917, precum și urmașii lor. În spațiul occidental se aflau aproximativ 5 milioane de cetățeni sovietici – prizonieri, civili duși la muncă forțată sau persoane refugiate din fața amenințării sovietice de pe Frontul de Est. Circa 2/3 dintre aceștia erau civili și 1/3 erau prizonieri, din care 72% erau de etnie rusă și ucraineană. În conformitate cu acordurile încheiate la Ialta (4–11 februarie 1945), Uniunea Sovietică avea permisiunea de-ai repatria pe absolut toți cetățenii sovietici aflați în Occident, în zonele de ocupație din Germania. Pe 22 mai 1945, URSS, SUA, Marea Britanie și Franța au semnat, în orașul german Halle, *Planul de transfer peste linia*

Hitler planifică ultimele bătălii de întârziere a înaintării Armatei Roșii

trupelor a foștilor prizonieri și civili eliberați de Armata Roșie. În baza celor convenite la Halle, Uniunea Sovietică avea să primească din partea Aliaților Occidentali un număr de 1.682.000 de foști prizonieri și peste 3,5 milioane de civili-cetățeni sovietici.

În conformitate cu instrucțiunile elaborate de către Consiliul Comisarilor Poporului al URSS, încă din 6 ianuarie 1945, repatriații sovietici urmau să fie împărțiți pe șase categorii: *a) foști prizonieri – soldați și subofițeri; b) foști prizonieri – ofițeri; c) prizonieri și civili care au făcut parte din structurile militare sau paramilitare germane; d) cetățeni civili deportați/internați; e) locuitori ai zonelor de graniță; f) copii orfani.* Soldații și subofițerii urmau, după filtrarea pe care o făcea SMERȘ, să ajungă în unitățile de rezervă ale armatelor sau Fronturilor sovietice, însă ofițerii urmau să ajungă în lagărele speciale ale NKVD. Cei condamnați de tribunalele militare pentru trădare urmau să devină deținuți de drept comun în lagărele

Înalți comandanți militari germani semnează actul capitulării necondiționate (9 mai 1945)

de muncă. O mare parte din ofițeri urmau să fie trimiși în batalioanele disciplinare de pe front, în linia întâi, cu gradul de soldat. Celelalte categorii prevăzute în instrucțiuni urmau să ajungă în lagărele speciale ale NKVD, unde destinul le era stabilit de o „troică” alcătuită din reprezentanți ai SMERȘ, NKVD și NKGB.

Începând din 15 iulie 1945 vor funcționa comisiile de repatriere a cetățenilor sovietici în Uniunea Sovietică, indiferent de dorința lor, astfel încât să nu se formeze în Occident o „nouă emigrație” ostilă regimului de la Kremlin. Structurile SMERȘ vor fi implicate, alături de alte structuri informative și de represiune ale Uniunii Sovietice, în operațiunea de identificare (căutare) și „filtrare” a cetățenilor și prizonierilor sovietici. Cu sprijinul Aliaților Occidentali, această operațiune a fost dusă la bun sfârșit fiind luate măsuri și asupra emigranților ruși care nu erau cetățeni sovietici. Până la 1 martie 1946 au fost repatriate 5.352.963 persoane din care 3.257.189 civili și 1.825.774 militari. **„Dușmani înverșunați ai funcționarilor SMERȘ sunt emigranții ruși. Cu ei, funcționarii SMERȘ-ului au socoteli mai vechi. Eu știu bine care este atitudinea emigrației ruse. Majoritatea emigranților în ultimul timp au o atitudine favorabilă față de Uniunea**

Sovietică. «Stalin a salvat Rusia» – spuneau acești bieți dezorientați. Ei nu știu ce îi așteaptă. Zeci de mii de funcționari ai SMERȘ-ului, ca niște ulii, se vor năpusti asupra acestei emigrații resemnate și o vor distruge până la temelii”, mărturisea Mihail Mondici. Până la 30 septembrie 1946, în conformitate cu datele furnizate de Comisia Română pentru Aplicarea Armistițiului, vor fi „repatriate” în URSS un număr de 56.450 persoane: 38.352 basarabeni, 8.198 bucovineni și 9.900 de români moldoveni de la est de Nistru.

Succese evidente și eficiență

Pe teritoriul Germaniei ocupate, organele SMERȘ vor aresta, în intervalul 10 mai–15 iunie 1945, un număr de 675 de agenți de informații și contrainformații germani, diversioniști și teroriști, 161 de funcționari ai Gestapo, SD și alte structuri de represiune, 938 de membri aictivi ai NSDAP, 35 de conducători ai organizațiilor locale ale Hitlerjugend etc. În raportul înaintat lui Stalin în cursul lunii septembrie 1945, Viktor S. Abakumov raporta arestarea a 1.746 de funcționari și agenți ai serviciilor de informații și contrainformații germane și a 7.429 de membri ai organizațiilor „antisovietice”.

Structurile SMERȘ au fost implicate în operațiunile de căutare, arestare și documentare a criminalilor de război germani care au apărut în fața Tribunalului Militar Internațional de la Nürnberg (8 august 1945–1 octombrie 1946). SMERȘ-ul a asigurat, alături de serviciile de informații și securitate ale Aliaților Occidentali, la securitatea delegaților, la anchetarea altor acuzați și martori. Multe din sentințele Tribunalului Militar Internațional s-au bazat pe informațiile adunate de SMERȘ. Totodată, ofițerii SMERȘ au asigurat securitatea delegațiilor la Conferințele Interaliate din anii războiului. SMERȘ-ul a fost implicat și în desfășurarea proceselor judiciare de pe teritoriul URSS care îi vizau pe criminalii de război, respectiv procesele de la Smolensk, Leningrad, Minsk, Kiev, Nikolaev, Riga, Stalino, Velikie Luki, Bobruisk, Sevastopol, Cernigov, Poltava, Vitebsk, Gomel, Chișinău, Novgorod etc. În aceste procese au fost judecate și condamnate 222 de persoane.

Cucerirea Reichstag-ului german (aprilie 1945)

Structurile SMERȘ vor fi implicate în procesul de sovietizare a statelor din Europa Centrală și de Est intrate în sfera de influență a Uniunii

Generalii Eisenhower și Montgomery decorați de sovietici

Sovietice. Spre exemplu, în Direcția de Contrainformații SMERȘ a Frontului 4 Ucrainean făceau practică ofițerii din statul-major al lui Iosip Broz Tito, astfel încât să acumuleze experiența necesară conducerii Iugoslaviei în stilul și cu metodele liderului de la Kremlin. Colonelul Serghei Kartașov, șeful Secției a II-a a Direcției Generale de Contrainformații SMERȘ (1943-1946) avea să devină consilierul MGB al URSS pe lângă Direcția Securității Statului a Republicii Populare Ungare. Totodată, structurile SMERȘ ale Flotei sovietice din Oceanul Pacific au fost implicate în reținerea și verificarea a 1.695 de persoane reprezentând inamicul japonez, dintre care 62

În luptă pe străzile Berlinului (aprilie 1945)

au fost arestate, 62 au fost trimise organelor SMERȘ de la Moscova pentru continuarea cercetărilor și 33 au fost predate spre cercetare organelor NKVD ale URSS.

„La scurt timp de la încheierea Marelui Război pentru Apărarea Patriei, I. V. Stalin i-a dat o apreciere înaltă activității organelor «SMERȘ» și i-a mulțumit întregului efectiv al contrainformațiilor militare. Mulți șefi ai direcțiilor «SMERȘ» de pe front, după desființarea lor, au fost numiți în posturi importante din aparatul central și organele periferice [ale securității statului]. Înșuși, V. S. Abakumov a devenit ministru al securității statului (MGB – n. n.) **al URSS. Unul din locțiitorii săi a fost numit N. K. Kovalciuk, până atunci șef al Direcției de Contrainformații SMERȘ a Frontului 4 Ucrainean. La cinci foști șefi de secții SMERȘ ale armatelor le-a fost acordat gradul de general”**, mărturisea maiorul Leonid Ivanov, unul dintre veteranii SMERȘ.

Pe 5 mai 1946, Iosif V. Stalin a ordonat desființarea Direcției Generale de Contrainformații SMERȘ, activitatea acesteia fiind continuată de către structurile MGB/KGB ale Uniunii Sovietice. În opinia specialiștilor în problematica muncii de informații și contrainformații, activitatea SMERȘ-ului *„se caracterizează prin succese evidente în lupta împotriva serviciilor de spionaj străine”*, iar **„după rezultate, SMERȘ era cel mai eficient serviciu special din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial”.**

Cumpărați

Revista

Acum puteţi cumpăra revista şi din punctele de vânzare presă din magazinele Inmedio

Cuvinte încrucișate, romb, aritmogrife, careuri magice, logogrife, criptografie, anagrame, golf de cuvinte, rebus criptografic, careuri surpriză, enigmistică... le găsiți în revista Rebus Ideal. În pagina 7 găsiți talonul pentru concursul cu premii, pentru dezlegarea corectă a unui careu. Premiile constau în cărți și abonamente la revistă. Urăm mult succes tuturor participanților!

Revista se poate cumpăra de la chioşcurile cu ziare şi reviste, din punctele de vânzare presă din reţeaua Tabac Xpress şi Inmedio. Preţ abonament 47 lei pentru 1 an. Puteţi face abonamente la toate oficiile poştale sau direct la redacţie, la numărul de telefon: 0724.388.335 şi pe www.bioinfomagazin.ro

Joseph-Désiré Mobutu în vizită la București (august 1970)

Joseph-Désiré Mobutu, președintele Republicii Democrate Congo (Zair) a fost unul dintre cei mai apropiați dictatori africani față de Nicolae Ceaușescu, în ciuda faptului că între cei doi existau foarte multe diferențe ideologice. Relațiile dintre cele două țări au început în a doua jumătate a anilor '60, odată cu deschiderea politicii externe românești în raport cu toate statele, indiferent de orientarea lor politică. În acea perioadă Republica Democrată Congo se afla sub influență americană, Joseph-Désiré Mobutu ajungând la putere cu ajutorul CIA. Astfel, relațiile româno-congoleze au început să crească în intensitate în urma vizitei în Republica Socialistă România a președintelui Statelor Unite, Richard M. Nixon din 1969. După mai multe vizite reciproce ale unor delegații din diferite domenii, primul eveniment major al relațiilor dintre cele două state a fost vizita dictatorului african în România, în perioada 25-29 august 1970.

Bogdan Ranteș

Presă, șampanie, dineuri, toasturi

Aceasta a fost minuțios pregătită de oficialii români, astfel încât, cu 20 de zile înainte de eveniment, specialiștii din MAE de la București au redactat o notă de propuneri în care era stabilit printre altele și programul oaspeților congolezi pe timpul vizitei. Conform acesteia, s-a stabilit că, în vederea popularizării acestui eveniment, presa centrală trebuia să publice în ajunul vizitei un profil al președintelui Mobutu și câteva articole despre Republica Democrată Congo. Cele două ziare centrale, *Scânteia* și *România Liberă*, s-au conformat astfel încât, exact în ziua sosirii delegației congoleze au publicat un articol biografic avându-l ca subiect pe liderul african, intitulat *Bun venit președintelui RD Congo, Joseph-Désiré Mobutu*. Această situație a dus la apariția unui paradox deoarece, în timpul Crizei Congoleze dintre anii 1960-1966, presa comunistă română îl demonizase pe Mobutu, numindu-l deseori *marioneta imperialiștilor* și considerându-l principalul vinovat pentru moartea rivalului său, Patrice Lumumba.

Joseph-Désiré Mobutu

Pe durata ședерii în România cuplul prezidențial congolez a avut drept reședință Vila Lac 1 din București, și a vizitat mai multe obiective din București, Baia Mare și Constanța. Între aceste călătorii s-au desfășurat și discuțiile oficiale dintre cei doi conducători și dintre oficialii celor două țări. Prima întâlnire dintre cei doi președinți a avut loc imediat după sosirea delegației congoleze, evenimentul desfășurându-se la Palatul Consiliului de Stat. Printre altele, cele două cupluri prezidențiale s-au decorat reciproc, Nicolae Ceaușescu oferindu-le oaspeților *Ordinul „Steaua Republicii Socialiste România" Clasa I* și primind în schimb *Marele Cordon al Ordinului Național al Leopardului*. După aceea, soții Ceaușescu au organizat un dineu în onoarea familiei Mobutu, la care au participat mai mulți membri marcanți ai nomenclaturii comuniste române de atunci, dar și toți oficialii care făceau parte din delegația congoleză. La sfârșitul evenimentului, cei doi președinți au rostit toasturi. Principalele teme abordate de Nicolae Ceaușescu în discursul său au fost legate de stadiul cooperării dintre cele două state și despre direcțiile politicii externe promovată de România.

În schimb, *Joseph-Désiré Mobutu* și-a început cuvântarea cu mai multe laude adresate lui Nicolae Ceaușescu și statului român. În acest sens, el afirma: *„Noi, în RD Congo, urmărim cu multă atenție eforturile pe care RS România le desfășoară, sub conducerea Excelenței Voastre, pentru dezvoltarea și creșterea bunăstării poporului său. Poporul congolez dă o înaltă prețuire*

rolului activ pe care România îl joacă în îmbunătățirea relațiilor internaționale, în menținerea și consolidarea păcii în lume. Politica dumneavoastră externă, întemeiată pe principiile respectării suveranității, independenței naționale, egalității în drepturi, neamestecul în treburile interne ale statelor și avantajul reciproc, se înrudește cu a noastră".

Nevoia de cooperare economică

În cea de-a doua zi a vizitei, 26 august 1970, a avut loc și prima rundă a convorbirilor oficiale dintre cei doi șefi de stat. La acestea, pe lângă cei doi, au participat mai mulți membri ai Consiliului de Miniștri român dar și oficiali congolezi care făceau parte din delegație. După schimbul obișnuit de amabilități, primul care a luat cuvântul a fost președintele congolez. Acesta a prezentat situația economică a țării sale, considerând că România poate contribui la dezvoltarea acesteia prin acordarea unui sprijin mai ales logistic, mai ales prin trimiterea unor specialiști în mai multe domenii. Nicolae Ceaușescu a fost în principiu de acord cu afirmațiile președintelui Mobutu dar, a ținut să reamintească cel mai important principiu după care se ghida în relațiile cu alte state și anume, deplina egalitate în drepturi și faptul că aceste relații trebuiau să corespundă intereselor ambelor părți.

Convorbiri oficiale între Joseph-Désiré Mobutu și Nicolae Ceaușescu aflat în vizită în Zair (martie 1972)

Ulterior, *Joseph-Désiré Mobutu* i-a solicitat lui Nicolae Ceaușescu încheierea unui acord comercial prin care Republica Democrată Congo urma să importe din România zahăr și porumb, deoarece el susținea că importă zahăr din Belgia, dar aflase că era produs de fapt în România și vândut cu etichetă belgiană. În acest sens, liderul congolez afirma că i se părea mai oportun să aducă zahărul direct de la sursă, fără intermediari. Nicolae Ceaușescu i-a răspuns că România nu este un mare producător de zahăr, însă ar deține mijloacele necesare să construiască mai multe fabrici de producere a acestuia, chiar în Republica Democrată Congo. Președintele Mobutu a fost încântat de idee, considerând că acest lucru trebuia să fie negociat de specialiștii celor două state. Alte probleme dezbătute de cei doi președinți referitoare la relațiile dintre cele două state au fost legate de cooperarea în domeniul construcțiilor de locuințe și de explorarea de către specialiștii români a unor zone petrolifere din Republica Democrată Congo.

Semnarea unor acorduri politico-economice între Nicolae Ceaușescu și Joseph-Désiré Mobutu (august 1970)

Neînțelegeri privind evoluțiile din Orientul Mijlociu

A doua temă a primei runde a discuțiilor oficiale dintre Nicolae Ceaușescu și *Joseph-Désiré Mobutu* a fost reprezentată de analizarea unor evenimente care se desfășurau pe scena internațională în acea perioadă. Primul care a luat cuvântul a fost președintele congolez care a afirmat că în politica externă a statului său se ghida după principiul „*nici la stânga nici la dreapta*". Președintele Mobutu i-a explicat omologului său că, în primii ani a regimului său, atât statele comuniste, cât și democrațiile occidentale sprijiniseră și susținuseră rebeliuni și tentative de secesiune ale unor regiuni din Congo, drept pentru care el nu putea să fie de partea nimănui. Liderul african și-a exprimat, apoi, poziția față de situația din Orientul Mijlociu și admiterea Republicii Populare Chineze ca membru permanent al Consiliului de Securitate al ONU. Despre

primul dintre aceste evenimente, congolezul afirma că nu putea fi de partea Republicii Arabe Unite în conflictul dintre acest stat și Israel din două motive. Primul era că de-a lungul timpului statul din Nordul Africii sprijinise, cu arme și baze de antrenament, rebelii congolezi în timp ce Statul Israel îl ajutase prin antrenarea parașutiștilor săi cu care i-a înfrânt pe rebeli.

Referitor la al doilea eveniment menționat, președintele Mobutu și-a exprimat susținerea directă față de statul chinez de pe Insula Taiwan, care era recunoscut de statele democratice și ocupa atunci locul în cadrul Consiliului de Securitate al ONU. Pentru a-și motiva decizia, liderul african afirma: „*Noi avem în Kinshasa două depozite pline de arme chineze. China populară i-a înarmat pe rebeli. Atunci când eu eram comandantul armatei, avionul meu, de multe ori, era să fie lovit și eu să-mi las pielea acolo și aceasta se făcea cu arme chinezești. Când veți veni în Congo veți vedea cele două depozite. De când avem relații cu cei din Taiwan lucrurile s-au schimbat. Nu se vede niciun amestec în treburile noastre. Am semnat unele acorduri și datorită lor Congo va deveni prima țară africană producătoare de orez*”.

Opinii față de cele două evenimente analizate de președintele Mobutu a avut și Nicolae Ceaușescu, în unele momente ale cuvântării sale părând că îl contrazicea în totalitate pe omologul său congolez. Referindu-se la situația din Orientul Mijlociu, conducătorul român și-a reafirmat poziția de neutralitate și de mediere a conflictului arabo-israelian afirmând: „*Noi înțelegem dorința țărilor arabe de a fi independente, după cum înțelegem și dorința populației palestiniene de a avea un stat independent, însă soluția nu trebuie să fie lichidarea altui stat. Noi și acum considerăm că trebuie să găsim o soluție care să ducă la restabilirea păcii în zona de acolo și de aceea ne pronunțăm pentru retragerea trupelor israeliene de pe teritoriile ocupate. De altfel, noi suntem împotriva oricărei ocupații teritoriale pentru că orice agresiune nu poate să contribuie la asigurarea păcii*”.

Referitor la admiterea Republicii Populare Chineze în cadrul ONU, Nicolae Ceaușescu și-a arătat sprijinul necondiționat față de această țară. El considera că Taiwanul nu este adevăratul reprezentant al poporului chinez, acesta fiind doar un teritoriu secesionist, sprijinit de „imperialiști”, în timp ce regimul comunist de la Beijing stăpânea întregul teritoriu continental. Pentru a-și întări spusele, conducătorul român i-a propus lui Mobutu un joc de imaginație spunându-i să se gândească ce s-ar fi întâmplat dacă vreuna din regiunile din Congo ar fi fost separată printr-o intervenție străină, iar aceasta s-ar fi considerat reprezentanta întregului stat congolez. Președintele *Joseph-Désiré Mobutu* a apreciat expunerea lui Nicolae Ceaușescu ca fiind corectă, însă și-a menținut punctul de vedere, afirmând că nu putea să ierte China comunistă deoarece în trecut se implicase în problemele interne ale statului său. În continuare, cei doi lideri au căzut de acord că principalele vinovate pentru războiul israeliano-arab sunt cele două superputeri SUA și URSS, care, după cum afirma Mobutu, „*se bat între ele prin intermediul acestor țări și ele la ONU cer să se dea vot pentru rezoluții de pace*”.

Ulterior, au mai fost analizate și alte evenimente în care cele două mari puteri s-au implicat, concluzionând că pacea mondială nu putea fi stabilită decât prin schimbarea atitudinii acestora. Cei doi lideri au mai criticat și poziția superputerilor față de folosirea armelor nucleare, președintele Mobutu spunându-i conducătorului român că prima bombă atomică, aruncată peste Hiroshima, fusese construită cu uraniu din Congo. În finalul întrevederii cei doi președinți au mai discutat despre conținutul comunicatului comun care urma să fie redactat de către specialiștii celor două țări.

Joseph-Désiré Mobutu asaltat de presă

Statul trebuie să dețină controlul

A doua rundă a convorbirilor oficiale dintre cei doi șefi de stat s-a desfășurat în ziua de 28 august, după ce delegația congoleză terminase de vizitat toate obiectivele stabilite la

începutul vizitei, atât din București cât și din țară. Această ultimă parte a discuțiilor a fost dedicată conținutului comunicatului comun al vizitei care urma să fie redactat de cele două părți. Au mai fost abordate diferite probleme legate de colaborarea dintre cele două state, iar președintele Mobutu i-a atras atenția lui Nicolae Ceaușescu că o misiune comercială română stabilise contacte la fața locului cu două firme particulare, una congoleză și una pakistaneză, recomandându-i liderului român ca, pe viitor, aceste colaborări să se realizeze numai cu societăți de stat congoleze. Președintele Consiliului de Stat al RSR a fost de acord cu cele spuse de *Joseph-Désiré Mobutu* afirmând că pentru statele în curs de dezvoltare, așa cum erau România și Republica Democrată Congo, cel mai potrivit sistem economic era cel în care statul deținea controlul.

După terminarea convorbirilor oficiale a venit rândul cuplului prezidențial congolez să ofere un dineu în onoarea lui Nicolae Ceaușescu, la care au participat mai mulți miniștri români, dar și membri ai delegației care-l însoțea pe președintele Mobutu. În cadrul acestui eveniment, cei doi conducători au rostit și toasturi. În discursul său, *Joseph-Désiré Mobutu* i-a mulțumit lui Nicolae Ceaușescu pentru primirea făcută, fiind onorat în același timp că liderul român a acceptat să viziteze Republica Democrată Congo într-un viitor apropiat.

Nicolae Ceaușescu a expus și el aceeași idee, mulțumindu-i lui *Joseph-Désiré Mobutu* că a acceptat să vină în România și spunând că era onorat să viziteze Congo, în urma invitației făcute de omologul său. În finalul alocuțiunii, președintele român a mai vorbit și despre cooperarea româno-congoleză afirmând: „*Țin, totodată, să menționez că discuțiile pe care le-am avut s-au desfășurat într-un spirit deschis, sincer, evidențiind largi posibilități de colaborare în multe domenii de activitate: s-a relevat, totodată, dorința noastră de a acționa pentru promovarea în viața internațională a principiilor egalității în drepturi, respectului suveranității și independenței naționale și a avantajului reciproc. (...) Apreciez că aceasta creează condiții bune pentru dezvoltarea colaborării dintre popoarele noastre atât pe plan bilateral cât și în lupta pentru securitate și pace între popoare. Putem spune astfel că vizita dumneavoastră se încheie cu rezultate deosebit de bune*”. În dimineața ultimei zile a vizitei, cei doi șefi de stat au semnat Comunicatul Comun, în care erau prezentate toate manifestările în care au fost implicați cei doi conducători, dar și rezultatele negocierilor directe dintre cele două părți.

Patrice Lumumba

Cu o oră înainte de decolarea avionului, președintele *Joseph-Désiré Mobutu* a acordat un scurt interviu corespondentului săptămânalului de politică externă *Lumea*. Acesta a fost alcătuit din trei întrebări referitoare la impresiile lăsate de vizita acestuia în România socialistă, despre situația Republicii Democrate Congo la 10 ani după cucerirea independenței, precum și la poziția statului african față de anumite evenimente de pe scena internațională. La prima dintre acestea, liderul african a răspuns că pleacă din România socialistă cu impresii excelente, subliniind faptul că acea vizită fusese prima a unui președinte al Republicii Democrate Congo într-un stat socialist. De asemenea, acesta era convins că relațiile de cooperare dintre cele două state urmau să se dezvolte în continuare, atunci fiind făcut primul pas în acest sens.

Stalin și Hrușciov, pe ritmuri de country, rock'n'roll și twist!

„Ostilitate declarată, dar controlată strict, care s-a manifestat după Al Doilea Război Mondial între Statele Unite și Uniunea Sovietică, precum și între aliații acestora" - consemnează sintetic și veridic Enciclopedia universală Britannica, în versiunea ei românească (București, Editura Litera, vol. 13, p. 86) -, Războiul Rece „a fost purtat pe plan politic, economic și propagandistic". Rămânând la caracterizarea sintetică a Războiului Rece, pot fi adăugate și următoarele – confruntare pe plan internațional, din a doua jumătate a secolului XX, dintre amintitele Mari Puteri, Războiul Rece a implicat mai întâi Europa, apoi Asia, Africa și America Latină, sfârșind prin a diviza lumea întreagă în două tabere („blocuri") antagonice.

Mircea D. Suciu

Alianță de conjunctură, ostilitate de durată

După cum bine se cunoaște, istoriografia universală plasează Războiul Rece, *grosso modo*, în perioada 1947–1991, adică de la aplicarea de către americani a așa-numitului „Plan Marshall" (expresie practică a „Doctrinei Truman") și până la desființarea Tratatului de la Varșovia, consecință a prăbușirii și disoluției sistemului comunist din Europa Centrală, de Sud-Est și de Răsărit. Dacă borna cronologică de final este unanim acceptată, trebuie spus că, în vasta și continuu sporita literatură istoriografică a domeniului există, încă, discuții și controverse cu privire la data propriu-zisă a începutului Războiului Rece. În vreme ce unii istorici i-au identificat primele forme de manifestare acută a unor disensiuni structurale, pe alocuri de nearmonizat, între protagonistele din coaliția Națiunilor Unite, chiar din anii celui de-Al Doilea Război Mondial, alții (majoritari) îi fixează debutul fie la capătul conflagrației mondiale (1945), fie în anii imediat următori acesteia.

I. V. Stalin și N. S. Hrușciov în tribuna Kremlinului (1945)

Și din punct de vedere al zonei geografice în care pot fi identificate începuturile războiului de după război, există ipoteze și argumente ce nu pot fi ignorate. Bunăoară, România ar avea, din această perspectivă, „privilegiul" de a fi fost punctul de pornire. Este teza dezvoltată de Elizabeth W. Hazard, într-o carte cu titlul sugestiv: *Cold War Crucible: United States Foreign Policy and the Conflict in Romania, 1943-1952* (Bradenton, seria „East European Monographs", vol. 442, 1996). Pe urmele cercetătoarei americane, dar valorificând și multe alte surse arhivistice (provenind din arhive foste sovietice), precum și alte pertinente interpretări istoriografice, marele nostru istoric Florin Constantiniu, în ediția princeps a excepționalei și îndrăgitei sale sinteze, avea să scrie **„că nu este cu totul lipsită de temei opinia potrivit căreia 6 martie 1945** [instaurarea guvernului dr. Petru Groza, măsură impusă brutal prin voință sovietică, n. n.] **reprezintă întâia manifestare a Războiului Rece"**

Punct de control american în Berlinul de Vest (august 1961)

(*O istorie sinceră a poporului român*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1997, p. 455; în ed. a IV-a, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2011, afirmația este la p. 445). Teza ca atare avea să fie discutată de același neuitat istoriograf român într-o lucrare specială, admirabilă, neîntrecută nici în ziua de azi: *Doi ori doi fac șaisprezece. A început Războiul Rece în România?* (București, Ed. Eurosong & Book, 1997).

În fine, este de amintit că, aproape în oglindă, începuturile geografice, să le numim astfel, ale Războiului Rece sunt identificate - de exemplu, conform lucrării unui profesor japonez, de la Universitatea Națională din Singapore (NUS) - în Extremul Orient. Titlul cărții relativ recente a lui Hajimu Masuda vorbește, din această perspectivă, de la sine: *Cold War Crucible: The Korean Conflict and the Postwar World* (Harvard University Press, 2015). Așadar, momentul temporar și zona geografică din care Războiul Rece a prins contur reprezintă, încă, o chestiune de dezbatere între specialiștii istoriografiei problemei. Ceea ce, însă, nu poate fi pus sub semnul îndoielii este că, pretutindeni, dar cu intensități variabile și particularități zonale, Războiul Rece și-a pus amprenta inconfundabilă și asupra culturii (de la cea înaltă, a elitelor, la cea de consum popular), a ideilor, mentalităților colective și comportamentelor sociale din ambele „blocuri" despărțite de Cortina de Fier. Cu privire la sintagma abia amintită - emblematică pentru era Războiului Rece -, o scurtă digresiune nu va fi considerată, poate, inutilă de către cititor, mai ales că, în ambele cazuri citate mai jos, referirile privesc România.

Consacrată și intrată în limbajul curent prin antologicul discurs al lui Winston S. Churchill (la acea dată, fost prim-ministru al Marii Britanii), din 5 martie 1946, de la Fulton, Missouri, expresia, cu un înțeles foarte apropiat, are o istorie mai veche. Fără a „săpa" mai mult în trecut, este de consemnat că, de pildă, sintagma a fost folosită de către Grigore Gafencu, ministrul României la Moscova, fost ministru al Afacerilor Străine, într-o scrisoare, din 2 iulie 1940, adresată lui Churchill însuși! **(„O cortină de fier** [subl. ns.] **s-a prăbușit de-a curmezișul țării noastre...",** scria, printre altele, marele diplomat, referindu-se la situația de după ocuparea de către sovietici a Basarabiei și a Nordului Bucovinei, în urma notelor ultimative adresate de Uniunea Sovietică, în 26 iunie 1940, guvernului de la București). Aproape cinci ani mai târziu, la 23 februarie 1945, când Armata Roșie înainta vertiginos în Estul celui de-al III-lea Reich, Joseph Goebbels, ministrul Propagandei în guvernul de la Berlin, într-un discurs radiofonic, a vorbit despre o **„cortină de fier** [subl. ns.] **care înaintează inexorabil spre Vest"**. Același demnitar nazist **„s-a referit, în public și privat, la o «cortină de fier»** [subl. ns.], **descriind ocuparea sovietică a României"** (citatul de pe urmă din Ian Kershaw, *To Hell and Back: Europe, 1914-1949,* New York, Viking, 2015, p. 508; lucrarea marelui istoric englez are și o versiune în limba română, *Drumul spre iad. Europa, 1914-1949*, trad. Alexandru Țîrdea, București, Ed. Litera, 2017).

Aceste exemple, privind utilizarea sintagmei care a făcut istorie când este discutat Războiul Rece, ar putea fi completate și cu altele, culese din publicistica și literatura primei jumătăți a veacului XX, dar ele nu știrbesc cu nimic importanța politico-istorică și nici

inegalabila frumusețe oratorică a textului lui Churchill, demn de orice antologie a genului (iată una, care ar merita să fie tradusă în românește: Terry Golway, *Words That Ring Through Time: From Moses and Pericles to Obama. Fifty-One of the Most Important Speeches in History and How They Changed Our World*, New York, The Overlook Press, 2009; aici, discursul de la Fulton, la p. 265-279).

Harry S Truman și Winston S. Churchill în călătorie prin SUA (1946)

Fereastră a sufletului american: „popular music”

Din perspectivă strict americană, Războiul Rece - cel puțin, din faza sa de la sfârșitul anilor ’40 și până la începutul deceniului șapte din secolul trecut - poate fi „citit”, într-o cheie (aparent) minoră, complementară, și prin relevarea unor teme/clișee despre adversarul ireductibil al Statelor Unite din Estul comunist, Uniunea Sovietică și conducătorii ei de la vârf, care au circulat intens în așa-numita *„popular music”*.

Cu scuzele de rigoare adresate cititorilor care sunt deja familiarizați cu terminologia domeniului, subliniem că termenul *„popular music”* nu trebuie înțeles, în viziune americană, ca referindu-se la „muzica populară” de pe la noi, adică, la melosul folcloric, în variantele sale tradiționale sau contemporane. Nici alt termen în uz pe la noi, în anii la care ne raportăm, anume, cel de *„muzică ușoară”* (în opoziție cu muzica „grea”, cea din categoria artei muzicale culte, clasice – operă, operetă, canto, simfonică, camerală etc.) nu este – decât pe foarte de departe – satisfăcător în acest caz. „Popular music”, așa cum înțeleg sintagma vorbitorii de engleză de-o parte și cealaltă a Atlanticului, este (ne spune *Oxford Dictionary*) *„o muzică destinată gustului popular”* (dezvoltată mai întâi în America, dar cu solide și inconfundabile rădăcini afro-europene), care include blues, jazz, country, folk, rock’n’roll, rock, pop, reggae, disco, tehno, rap și multe alte stiluri și subdiviziuni muzicale destinate consumului publicului larg, grație unei industrii muzicale, care, în varii forme (case de discuri, posturi de radio-tv etc.), nu a încetat să prospere și să determine orientările și preferințele muzicale ale unei enorme audiențe atât în Statele Unite, cât și peste tot în lume.

Fără îndoială, „popular music” a făcut și face parte indisolubilă din – și a forjat într-o măsură deloc de neglijat – stilul de viață american (*„American way of life”*). Sentimentele, ideile și atitudinile exprimate prin creațiile unui enorm repertoriu muzical de consum public fac parte, fără doar sau poate, din mentalul colectiv și din viziunea asupra vieții atât de caracteristice americanilor. Și prin acest limbaj specific, americanii își propagă – în raport cu popoarele restului lumii – convingerea intimă **„că țara lor este superioară, probabil «cea mai mare» țară din lume. Este o țară puternică din punct de vedere economic și militar; influența sa se extinde în toată lumea. În general, americanii consideră că sistemul lor politic «democratic» este cel mai bun posibil, deoarece oferă cetățenilor posibilitatea de a încerca să influențeze politica guvernului și deoarece îi protejează pe cetățeni de acțiunile arbitrare ale acestuia. [...] Deoarece americanii sunt convinși că țara lor este superioară**

Tancuri americane la punctul de control din Berlinul de Vest (august 1961)

altora, nu este surprinzător faptul că adesea consideră celelalte țări [mai ales, cele cu regimuri politice nedemocratice sau de-a dreptul dictatoriale, n. ns.] **ca fiind inferioare"** (Gary Althen, *Aproape totul despre americani*, trad. Lia Decei, București, Business Tech International Press, f. a., p. XVII).

Astfel înțeleasă, acea „popular music" americană s-a făcut ecoul nemijlocit și autentic inclusiv al subiectelor majore care dominau peisajul mental-ideatic național al anilor din Războiul Rece de confruntare paroxistică (în plan ideologic și propagandistic) dintre Statele Unite și URSS. Ca parte indisolubilă a culturii populare americane, „popular music" a fost, indiscutabil, influențată și modelată de Războiul Rece, astfel încât evenimente și idei proprii acestuia își găsesc expresia, cu sutele, în melodiile și versurile cântecelor datând de la sfârșitul anilor '40 și până la începutul ultimului deceniu al secolului XX. Dacă e să restrângem lumina reflectorului doar asupra deceniului șase și a debutului celui următor, constatăm două teme recurente, exprimate prin mijloacele diverselor stiluri ale „muzicii populare" americane - „spaima roșie", adică, teama indusă de clamatele infiltrări ale „roșilor" (ale sovieticilor, comuniștilor în general) în mai toate structurile statului și societății americane; apoi, spaima colectivă generată de perspectiva unei nimicitoare confruntări militare, inclusiv prin utilizarea arsenalului atomic, cu Uniunea Sovietică (americanii, în 1945, erau unicii deținători ai bombei atomice, folosită de ei, cu efectele devastatoare cunoscute, la Hiroshima și Nagasaki, în 6, respectiv 9 august; câțiva ani mai târziu, sovieticii au ajuns și ei în posesia armei nucleare, experimentată cu succes în poligonul de la Semipalatinsk – pe atunci, în RSS Kazahă -, la 29 august 1949).

Hank Williams

„Călătorie sprâncenată! Unul ca tine să nu mai fie!"

În condițiile date ale primelor două decenii ale Războiului Rece și ca personificări absolute ale dușmanului temut și ireductibil al americanilor – Uniunea Sovietică –, I. V. Stalin și urmașul său în fruntea marii puteri comuniste din Răsărit, Nikita S. Hrușciov, n-aveau cum să evite „vitriolul" turnat în compoziții, pe ritmuri la modă, de diverși interpreți, de notorietate națională variabilă, din genul „popular music", specific Statelor Unite. Să dăm, cronologic, câteva exemple edificatoare din acea perioadă. Precizăm că, în unele spicuiri din textele originale ale cântecelor pomenite mai jos, „Joe" este Stalin, apelativul popular american al prenumelui de Joseph = Iosif, purtat de dictatorul sovietic (președintele F. D. Roosevelt și premierul britanic, W. S. Churchill, în corespondența și în conversațiile lor, îi spuneau aliatului lor din vremea războiului contra celui de-al III-lea Reich și a taberei sale „Uncle Joe", nume care a depășit cadrul strict, oficial, al dialogului, la cel mai înalt nivel, dintre Washington și Londra). De asemenea, faptul că toate piesele invocate pot fi lesne accesate pe Youtube, sub numele interpreților și al titlurilor muzicale respective.

Hank Williams: *„No, No, Joe"* (1950), piesă în stil *country* a lui Hiram „Hank" Williams (1923-1953), unul dintre cei mai influenți cantautori americani ai secolului XX, activ muzical în perioada 1937-1952, cu o discografie impresionantă în palmares și intens difuzat pe undele posturilor de radio din toată America. Reținem din versuri (traducere liberă, care ne aparține, după cum ne aparțin și adăugirile plasate între paranteze drepte; am procedat la fel, și în cazul celorlalte exemplificări muzicale): *„Joe, ia nu mai fă, tu, pe deșteptu'/ Nu mai lua, tu, țara asta [America] drept o nimica toată/ Nu, nu, Joe// [...] Kaiserul [Wilhelm al II-lea, ultimul împărat al Germaniei și rege al Prusiei, 1888-1918] a încercat, Hitler, la fel,/Mussolini, de asemenea/Acum, cu toții stau în jurul focului [în iad] și, știi ceva?,// Îți țin un loc pentru tine [...]".*

Roy Acuff: *„Advise to Joe"* (1951), piesă, la fel, tot *country*. Acompaniat de un grup de șase instrumentiști – numele oficial sub care activau era *Roy Acuff and his Smoky Mountains Boys* – interpretul (Roy Claxton Acuff, 1903-1992) a rămas pe panoplia genului un nume de mare strălucire, despre care, în branșa artistică pe care a ilustrat-o decenii la rând (1936-1992), s-a spus că a fost **„cel mai mare muzician cunoscut. Dacă-l angajai, nu trebuia să-ți faci griji**

Roy Acuff

în privința audienței, [...] Roy Acuff era Dumnezeu". Piesa în cauză (muzica și versurile - Acuff și Nunn) a fost înregistrată la 16 ianuarie 1951, în studiourile din Nashville, Tennessee. Citățm din textul „avertismentului" pe note, transmis aceluiași Stalin: *„O ambiție comunistă vrea să ne domine sau să ne distrugă pe toți/ Cu arme atomice ar vrea ei să ne prăbușească/ Oamenii pașnici de toate națiile sclavi astfel ar deveni/Vom preveni această situație, mormintele ni le vom pregăti// [...] Când Moscova va fi scrum, Dumnezeu să aibă grijă de sufletul tău/ Iată întrebarea, d-le Stalin, și tu trebuie să decizi/ Când bombele atomice [americane] vor cădea, ai unde te-ascunde?/ Unchiul Sam [SUA] va trăi când fumul bătăliei se va risipi/ [...] Dar, tu, cu Satana vei da piept, pe cei dragi ție văzându-i morți/ Așa că, vezi de-ți găsește ascunzătoare când bombele din cer vor prinde a cădea".*

Ray Anderson: *„Stalin Kicked the Bucket"* (1953). Moartea neîndurătorului dictator comunist de la Kremlin, la 5 martie 1953 (victimă a unui atac cerebral devastator, produs chiar în prima zi a lunii martie), și-a găsit repede ecoul și în muzica de consum popular de peste Atlantic. O dovedește această

Ray Anderson

piesă, în stil *country/hillbilly*, lansată de Ray Anderson (1924-2010) And His Tennessee Mountaineers, al cărei titlu, în românește, s-ar traduce prin *„Stalin a dat ortu' popii"*. Cinică, prin substanța versurilor puse pe o muzică săltăreață, destinată dansului, piesa dă expresie ușurării resimțite de largi categorii sociale de americani la aflarea veștii că Stalin a trecut în lumea umbrelor, și, o dată cu el, (se spera) multe dintre temerile pe care le inspira puterea nemăsurată, militară în mod special, a imensului stat comunist euro-asiatic. Nu poate fi, însă, trecută cu vederea, în textul propriu-zis al cântecului, veracitatea notațiilor referitoare la împrejurările decesului conducătorului suprem al partidului și statului din Uniunea Sovietică, deținător, practic și timp de mai bine de trei decenii la rând, al unei puteri nemaiîntâlnite în vremurile moderne, totale, discreționare, sângeroase peste poate. Să citățm, prelucrate, câteva rânduri ale versurilor ce însoțesc piesa în chestiune: *„Moș' Joe dat-a ortu' popii, pe veci s-a dus/ De aici încolo, nu ne mai supără/A trăit într-un loc zis Moscova/ I-a sunat ceasu' și dus a fost// [...] Când sfârșitul îi era p-aproape/ De vorbit, nici că putea/ Paralizat era și nu putea umbla/ Murit-a de o hemoragie-n creier/ S-au căptușit [sovieticii] cu-n fochist al trenului spre iad// O fi fost el mare și tare/ Dar frică-i era de Eisenhower [președinte al SUA, 1953-1961]/ Așa că, de acum, dracu' la pensie poate pleca/Căci moș Joe Stalin în focul iadului va sufla".*

Din același an și cu o tematică asemănătoare, este piesa lansată de **Billy Hawks And His Buddies**, intitulată *„The Death of Joe Stalin (Good Riddance)"*. Solistul, pe numele său real William Hawkes (1941-?), născut în Richmond, Virginia, a fost un notabil muzician de *rhythm & blues* și de jazz, fiind apreciat și ca un înzestrat organist. „Călătorie sprâncenată!" (subtitlul piesei) îi urează – în

bășcălie, evident - Hawk și trupa sa de acompaniament, recent decedatului tartor de la Kremlin. Reținem din versurile melodiei următoarele extrase, ilustrative pentru „mesajul" pus pe note: *„[...] O mână mai mare [Dumnezeu] luă telefonul și-l sună într-o bună zi/ Pe moș Joe Stalin departe ducându-l // Adio, moș Joe, trebuia să pleci/ Locul ți-e rezervat [pe lumea cealaltă]/ Iar noi toți, cei de azi, doar una ne dorim/ Niciodată, unul ca tine să nu mai fie!"*.

„E p-acas' frate-miu, scaraoțchi?"

După cum reiese din incompletele noastre forări în memoria sonoră a „popular music" americane a anilor '50 – începutul deceniului următor, Nikita S. Hrușciov, succesorul la vârful puterii sovietice a lui Stalin (dar, și „groparul" acestuia, dacă e să ne referim fie și numai la conținutul celebrului „Raport secret", prezentat la Congresul al XX-lea al PCUS, în februarie 1956), a intrat în vizorul acid al creatorilor americani ai genului abia după 1957, mai precis, după fiorul de gheață care a străbătut toată suflarea Statelor Unite odată cu succesul înregistrat de sovietici prin lansarea primului satelit artificial din lume, „Sputnik 1" (4 octombrie 1957). Un alt eveniment major din relațiile americano-sovietice ale perioadei de Război Rece – și care, cum prea bine se știe,

ar fi putut conduce la o confruntare deschisă, atomică, catastrofală între cele două mari puteri mondiale – care a pus numele premierului moscovit Hrușciov pe buzele tuturor (în egală măsură, dar în totală opoziție, și numele tânărului și charismaticului președinte de la Casa Albă, J. F. Kennedy) avea să fie criza acută din Caraibe („criza rachetelor din Cuba", 14 octombrie–20 noiembrie 1962). Să vedem, la fel ca în paragraful anterior, în care „capul de afiș" l-a deținut Stalin, câteva mostre muzicale de atunci. Aici, în spiritul sunetelor la modă ce dominau gustul public al vremii, *rock'n'roll*-ul și *twist*-ul, după caz, îl fac „vedetă" (fie și negativă) pe Nikita Hrușciov.

Jay Chevalier: *„Khrushchev and the Devil"* (1962). Cantautor născut la Forest Hill, Louisiana, Joe J. „Jay" Chevalier (1936-2019), s-a bucurat de un succes notabil în branșă, de la finele deceniului șase al secolului trecut, fiind considerat de critica de specialitate americană drept unul dintre „pionierii" așa-numitei *rockabilly music* (a și fost inclus în „Rockabilly Hall of Fame", bucurându-se și de alte recunoașteri oficiale, inclusiv din partea unor instituții publice din statul de baștină). Titlul piesei în discuție e grăitor prin el însuși. Câteva spicuiri din text sunt suficiente pentru a întregi imaginea transmisă de cântec: *„Mai deunăzi, moș Hrușciov l-a sunat pe dracul/ Operatorul i-a ascultat ce aveau să-și zică/ «Alo», s-aude vocea lui Hrușciov, «e p-acas' frate-miu, scaraoțchi?»/ Spunei numa' că bunul lui amic, Hru[șciov], îl vrea la telefon// [...] Am submarine atomice, așijderea, belșug de Sputnik-uri/ I-am speriat [pe americani] într-atât că ei nu mai știu ce să facă/ Rachetele mele cu rază lungă de acțiune zbura-vor exact unde eu le spun [în SUA]/ Și, cu ajutorul tău, putere de satan, lumea o voi domina într-o bună zi"*. Finalul piesei, în schimb, dă glas orgoliului patriotic american, exprimat de cantautor astfel, cu vorbe puse pe seama diavolului, care spune: *„S-o recunoaștem, Hru[șciov], eu și cu tine, n-avem cum bate [șterge de pe fața Pământului] SUA"*.

Jay Chevalier

Bo Diddley: *„Mr. Khrushchev"* (1962). Născut, la McComb, în statul Mississippi, ca Ellas Otha Bates (1928-2008), cel știut și afirmat pe scena muzicală sub numele de mare faimă Bo Diddley a fost un vocalist, chitarist, compozitor și producător muzical de talie internațională, despre care, cu justețe, s-a spus că a făcut tranziția de la *blues* la *rock'n'roll*, influența sa fiind decisivă în carierele unora ca Buddy Holly, Elvis Presley – în America –, *The Beatles, The Rolling Stones* și *The Animals*, marile trupe de rock britanice de la începutul anilor '60. Este unul dintre cele mai strălucitoare nume ale „planetei rock", multe dintre compozițiile și interpretările sale (consemnate în 24 de albume de studio (editate în perioada 1958-1996): 37 de *singles*, 6 *live albums* și, deocamdată, în 24 de compilații) devenind părți ale canonului genului. Versurile piesei, în care acest clasic al rock-ului îl „cântă" pe liderul sovietic, sunt, pe de-o parte, ironic-urzicătoare la adresa acestuia, pe de alta, un apel la solidaritate patriotică americană în fața amenințării militare reprezentate de testele atomice al URSS: *„[...] El [Hrușciov] habar*

Bo Diddley

n-are că, în apă de te joci, la apă poți intra [aluzie la testele nucleare sovietice, din 1962, efectuate în apropiere de Oceanul Arctic]/ Dacă ar ști, aceste teste le-ar opri/ JFK [președintele american al vremii], de unul singur, asta n-o poate face/ Așa că, măi băieți, o mână de ajutor să-i dăm/ Noi, ca americani, asta s-o pricepem/ Uniți să fim și țara să ne-o apărăm/ Veșnic treji să fim/ Pentru a ne feri familiile de suferință".

Exemplificări similare din cuprinzătorul repertoriu de gen ar mai putea continua. Ne oprim, însă, aici, îndemnându-i pe cititorii interesați de subiect să navigheze pe Internet, unde, cel puțin în ceea ce-l vizează pe Hrușciov, vor descoperi (și asculta, de ce nu?, Youtube este la-ndemână...) piese muzicale din panoplia „popular music" americane, contemporane cu cele deja amintite, cum ar fi: **Melvin Gayle:** „Khruschev Twist" (1962); **Walker Edmiston** (a.k.a. **Barky):** „I Dreamt I Saw Khruschev (In a Pink Cadillac)" (1962); **The Mighty Sparrow:** „Kennedy & Khrushchev" (1963).

În ceea ce ne privește, încercăm să revenim cu alt prilej, tot în paginile revistei de față, cu un material dedicat celor mai semnificative aspecte ale „popular music" din Statele Unite, din deceniul șapte al secolului XX, când perioada în sine și muzica de largă audiență ce i-a dat glas au fost dominate de teme politico-sociale, culturale, spirituale și din sfera mentalităților colective care au afectat și schimbat profund viața marii democrații dintre Atlantic și Pacific.

Aici e Radio Europa Liberă! (III)

Institutul Român de Istorie Recentă de la București (IRIR) a realizat de la înființare până astăzi mai multe activități care vizează activitatea Radio Europei Libere, printre care și câteva proiecte. Primul proiect „Europa Liberă, Aici!" a fost lansat în anul 2009 și avea drept obiectiv realizarea unei copii digitale a arhivei emisiunilor difuzate de Radio Europa Liberă. Digitalizarea urma să facă accesibile emisiunile Radio Europei Libere fără nicio îngrădire și să faciliteze folosirea arhivei ca material de studiu. De fapt, prin acest proiect se dorea crearea în România a unui Centru de Cercetare și Documentare Europa Liberă, care să găzduiască și să pună la dispoziția tuturor, o copie digitală completă a arhivei de programe (texte și înregistrări audio).

Sergiu Musteață

Proiecte de cercetare și fonduri de arhivă

În anul 2010 a fost realizată și o campanie amplă de colectare de fonduri pentru implementarea acestui proiect, dar fără un impact așteptat. Un alt proiect este *„Un spion al Securității la Radio Europa Liberă"*, dar care este în proces de lucru, deoarece prelucrarea datelor și informațiilor din dosarul acestui agent, implică un volum foarte mare de muncă, imposibil de realizat fără ajutorul unor voluntari. Dosarul este microfilmat, iar numeroasele rapoarte scrise de mână trebuie transcrise, astfel încât este nevoie de voluntari care să ajute la transcrierea a câteva sute de pagini de dosar microfilmat în vederea realizării unei lucrări despre acest caz deosebit de interesant.

Monica Lovinescu

Un interes aparte în cercetarea istoriei regimului comunist din România este reprezentat de arhivele fostelor instituții guvernamentale comuniste care au devenit parțial accesibile publicului larg în ultimii ani. O bună parte a documentelor organelor centrale ale fostului Partid Comunist Român se află în colecțiile Serviciului Arhive Naționale Istorice Centrale din București, dar pe lângă acestea mai sunt și alte colecții care se referă la perioada comunistă și a exilului românesc. Una dintre cele mai importante colecții privind disidența românească o reprezintă Colecția Lovinescu - Ierunca care cuprinde foarte multe documente privind contribuțiile celor doi comentatori pentru acest post de radio, corespondență, jurnale, note, manuscrise, cărți, discuri și alte documente, peste 10.000 file organizate în 215 dosare. Din anul 2015 colecția este accesibilă pentru cercetare. O altă parte a Colecției Monica Lovinescu și Virgil Ierunca se află în fondurile Bibliotecii Universității din Oradea și este alcătuită din cca. 8.000 de cărți, 5.300 de periodice și 1.250 de discuri de vinil.

Altă parte a documentelor regimului comunist sunt în cadrul Arhivei Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS), autoritate administrativă autonomă fondată în anul 2008 pentru asigurarea accesului la dosarele fostei Securități. Conform Inventarului Fondului Documentar al CNSAS există un șir de documente care vizează activitatea Radio Europa Liberă, cele mai complexe fiind dosarele *Operațiunilor Melița* și *Eterul*. Dar, pe lângă acestea mai

există un șir imens de documente care vizează activitatea postului Radio Europa Liberă, cum ar fi:

Articole și comentarii din presa străină și posturile de radio din Europa Occidentală la adresa țării noastre (1953-1955);

Organizația *„Cruciada pentru libertate”* Europa Liberă, SUA (1953-1960);

Sinteze privind organizația *„Adunarea Națiunilor Europene Captive”* și activitatea desfășurată de *„Comitetul Național pentru Europa Liberă”* (1960-1961);

Materiale, note, fotografii, telegrame, hotărâri, politică externă, propagandă de la *Radio Europa Liberă* - filialele din Viena, Linz, München, Graz, Wels, Salzburg și Innsbruck (1960-1970);

Note, telegrame, adrese, tabele și alte materiale de la Radio Europa Liberă, secția din Paris (1960-1974); Colegiul de la Strasbourg de pe lângă *Radio Europa Liberă;*

Note, tabele, rapoarte referitoare la cetățeni germani stabiliți definitiv în RFG, activitatea postului de *Radio Europa Liberă*, acordarea azilului și alte probleme legate de relațiile MAI cu structuri similare din RFG (1970);

Materiale privind relațiile MAI cu structuri similare din Ungaria, documente referitoare la livrarea de aparatură TO către Ungaria, note referitoare la postul de *Radio Europa Liberă* (1972-1973);

Afiș dedicat unei expoziții privind arhiva sonoră a Radio Europei Libere

Program de măsuri privind contracararea și neutralizarea activității ostile desfășurată de posturile de radio străine, în special *Radio Europa Liberă* (1981);

Instrucțiuni nr. 894/22.06.1967 prin PCTF Buletine Radio difuzate la posturile *Deutsche Welle*, *Europa Liberă*, *Vocea Americii*, *BBC*, referitoare la situația politică, economică, socială a României, după 1989 (1990).

Valorificarea acestor documente se face diferit, la nivel individual sau instituțional. Atât cercetătorii de la CNSAS, cât și alți istorici din țară și de peste hotare au acces la documentele desecretizate. CNSAS organizează și o serie de expoziții sau oferă imagini pentru proiecte implementate în comun cu alte instituții de cercetare din țară. Astfel, unele documente din această arhivă au fost prezentate în cadrul expoziției *Radio Europa Liberă: o istorie în date, fotografii și Arhivele Securității*, organizată de IICCMER, în parteneriat cu CNSAS, Facultatea de Științe Politice a Universității din București și **Muzeul Național de Istorie al României (MNIR) în luna noiembrie 2012**.

Virgil Ierunca și Monica Lovinescu

Cineaștii și mass-media descoperă istoria Europei Libere

În contextul discuției accesului la colecțiile documentelor de arhivă, remarc **Proiectul COURAGE** care a adunat o comunitate academică internațională interesată de disidența culturală din Europa de Est în perioada comunistă. Unul dintre obiectivele proiectului este crearea *„primei baze de date digitală destinată colecțiilor din întreaga Europă, atât online cât și offline, atât private cât și publice, care au conservat dovezi ale existenței unor forme de opoziție culturală în fostele țări socialiste”*. Astfel, pe pagina web a proiectului, putem deja găsi un șir de date utile despre 84 de colecții de documente care vizează disidența românească de la care poate porni sau care poate facilita cercetarea unor teme privind trecutul comunist al României, printre care și confruntarea cu Radio Europa Liberă.

Surse importante de cercetare a confruntării regimului totalitar cu RFE/RL sunt produsele mass-

media, atât din țară, cât și de peste hotare. În primul rând, produsele din perioada Războiului Rece și în al doilea rând, produsele mass-media ce au apărut după 1989 și continuă să apară până în prezent. Acest domeniu este mai puțin explorat, dar cu siguranță merită o atenție mai mare din partea cercetătorilor, astfel încât trebuiesc adunate și analizate toate produsele mass-media din România (articole de ziar, reviste, cărți, emisiuni radio și TV, filme etc.) care au vizat postul de Radio Europa Liberă, oamenii care au lucrat și colaborat cu RFE/RL etc. Trebuie subliniat faptul că doar coroborarea acestor surse mediatice cu documentele de arhivă ne va permite înțelegerea complexității fenomenului confruntării dintre RFE/RL și regimul comunist. Cât privește perioadă de după 1989, timp de trei decenii s-au realizat foarte multe interviuri audio și video, emisiuni și reportaje TV, filme documentare cu și despre angajații Departamentului românesc al Radio Europei Libere, care sunt și ele o sursă prețioasă în cercetarea istoriei acestui post de radio și a rolului său în lupta cu regimurile comuniste. Voi aminti aici doar câteva din ele, dar în perspectivă, se cere o analiză minuțioasă a acestui izvor istoric.

Filmele documentare sunt un izvor istoric important, dar care trebuie atent și critic analizate. Astfel, de ambele părți ale Cortinei de Fier au fost realizate un șir întreg de filme documentare, care făceau parte a confruntării propagandistice. În Statele Unite au fost, spre exemplu, realizate câteva filme de scurt sau lung-metraj care promovau activitatea postului de Radio Europa Liberă. Printre acestea se evidențiază filmul lui Rober Braverman, Roger Wade Production, Inc. intitulat *Despre Radio Europa Liberă din anii '60 ai sec. XX*. După căderea regimurilor totalitare din Europa și dizolvarea URSS-ului s-au realizat

The Iron Curtain isn't soundproof.
And so the truth is broadcast, through the air, where it can't be stopped by walls and guards, up to 18 hours a day to millions of people in the closed countries behind the Iron Curtain.
Will you help the truth get through? Whatever you can give will mean a great deal to a great many people behind the Iron Curtain.
Send your contribution to:
Radio Free Europe, Box 1965, Mt. Vernon, N. Y.
Afiș de propagandă pentru Radio Europa Liberă

câteva filme documentare și o serie de emisiuni TV care au abordat istoricul și impactul activității RFE/RL. Filmul documentar *To Russia with Love, The Great Radio War* (88 min), realizat de Christian Bauer, TANGAM Production, lansat în anul 2008, este dedicat postului de Radio Europa Liberă/Radio Libertatea. Protagoniștii filmului sunt un șir de angajați ai acestui post de radio – Richard Cummings, Ross A. Johnson, Ralf Walter, Paul Henze, Jum Lambert, printre care și Trudi Dumitrescu, de la Serviciul Românesc. Ei au vorbit despre începuturile RFE, despre cât de complicat a fost să se construiască de la zero un *mega post de radio* și despre diferitele aspecte ale activității lor, inclusiv despre atacurile asupra angajaților și clădirii de la München.

În ceea ce privește activitatea nemijlocită a Departamentului românesc al Radio Europa Liberă, cred că fimul documentar de lungmetraj *Cold Waves* (Război pe calea undelor) apărut în România în anul 2007 (regizor Alexandru Solomon) este unul dintre cele mai reprezentative și reușite realizări. Filmul a fost lansat la București pe 29 noiembrie 2007, după care a circulat o perioadă prin cinematografele din țară, iar apoi la mai multe festivaluri de filme documentare din Europa (Germania, Olanda, Italia, Marea Britanie, Franța, Elveția etc.). Totodată, documentarul a fost împărțit în trei părți, a câte 52 minute fiecare, și difuzat de către TVR. Protagoniștii filmului sunt foștii angajați ai Departamentului românesc al RFE/RL, respectiv regizorul a folosit sursa primă și i-a provocat la o discuție despre propagandă, terorism, confruntarea cu regimul comunist pe calea undelor în perioada Războiului Rece. Dar, în film se evidențiază câteva momente esențiale atât pentru românii din țară, cât și pentru cei care au lucrat la *Radio Europa Liberă*: cutremurul din 4 martie 1977, atacul Monicăi Lovinescu, cazul lui Vasile Parashiv ș. a.

Va urma

Citiți

Revista

În paginile căreia găsiţi articole despre:

- ☐ Există viață pe Marte!
- ☐ „Draco", simbolul dacilor
- ☐ Istoria spionului Ilie Cătărău
- ☐ Premoniţiile, mesaje bizare din infinit
- ☐ Paranormalul din viața lui Joseph Lanyi
- ☐ Cazuri clasificate ale oamenilor cu superputeri
- ☐ Extincția umană. Pericole care pândesc Pământul

Revista se poate cumpăra de la chioşcurile cu ziare şi punctele de vânzare presă din magazinele Inmedio, punctele de vânzare presă Octagon şi în reţeaua Tabac Xpress. Preţ abonament 44 lei pentru 1 an. Puteţi face abonamente la toate oficiile poştale sau direct la redacţie, la numărul de telefon: 0724.388.335

Ivan cel Groaznic, un pretendent rus la mâna Reginei Elisabeta I (III)

Perioada în care regina era „sora noastră Elisabeta”, iar țarul „dragul nostru frate iubitor, Ivan” marchează zenitul relațiilor anglo-ruse. Este perioada în care acțiunile lui Ivan cel Groaznic pentru încheierea unui tratat cu Anglia, dar și pentru realizarea unei căsătorii dinastice îl vor consacra în mentalul colectiv al elitelor ruse drept „țarul englez”.

Țarul Ivan cel Groaznic

Cristian Chirca

Țarul tău englez este mort

În 28 martie 1584, Andrei Șcelkalov, unul dintre cei mai importanți sfetnici ai lui Ivan cel Groaznic, se îndrepta grăbit spre reședința ambasadorului englez, Jerome Bowes. Acesta din urmă sosise la Moscova, în toamna anului 1583, cu misiunea clară de a redobândi drepturi comerciale exclusive pentru negustorii englezi, dar și de a tempera inițiativele țarului Ivan cel Groaznic pentru un tratat anglo-rus, inițiat printr-o legătură dinastică (căsătoria lui Ivan cu regina Elisabeta I sau cu una dintre rudele sale, respectiv lady Mary Hastings). Andrei Șcelkalov nu era iubit de străini și cu atât mai mult de englezi, deoarece se opunea acordării unor privilegii comerciale exclusive pentru *Muscovy Company*, vârful de lance al comerțului anglo-rus.

Mai mult, relația dintre Bowes și Șcelkalov era una deosebit de tensionată după ce Bowes se plânsese țarului că Șcelkalov nu îl tratează cu respectul cuvenit unui trimis al reginei (în fapt Bowes solicitase fără succes lui Șcelkalov ca pentru masă să îi fie livrată carne de pui sau de miel și nu de porc). Deși devotat și loial, Andrei Șcelkalov a fost de mai multe ori lovit de furia oarbă a suveranului său care îi aplica uneori și corecții fizice, nefiind exclusă o astfel de corecție după reclamația lui Bowes. Cert este că, imediat după plângerea ambasadorului, țarul a poruncit ca Șcelkalov să nu mai aibă niciun fel de relație cu Bowes, iar comercianții care au furnizat carne pentru ambasadorul englez au fost aruncați în închisoare. Resentimentele lui Andrei Șcelkalov pentru Jerome Bowes erau cu atât mai mari cu cât locul său în relația cu ambasadorul a fost luat de Bogdan Belsky. Acesta din urmă era confidentul intim al lui Ivan (*vremencik*) după ce anterior fusese deținător al armelor țarului (*orujeinici*). Bogdan Belsky părea mult mai dispus să sprijine acordarea privilegiilor comerciale către negustorii englezi în contextul în care cererea lui Ivan cel Groaznic pentru o căsătorie cu lady Mary Hastings ar fi fost aprobată de regina Elisabeta I, iar acest fapt accentua, odată în plus, ura lui Andrei Șcelkalov pentru Jerome Bowes.

Un tablou dedicat Țarului Ivan cel Groaznic

Ajuns la reşedinţa ambasadorului, Andrei Şcelkalov i-a cerut portarului să-l anunţe pe Jerome Bowes că are veşti importante de comunicat. Deşi cu siguranţă marcat de eveniment, Şcelkalov l-a informat sec, dar şi cu o uşoară doză de satisfacţie, pe Bowes: „*Ţarul tău englez este mort!*”.

O propunere: Rusia, protectorat englez

Ivan cel Groaznic murise pe timpul unei partide de şah cu Bogdan Belsky, în 28 martie 1584, aşa cum prevestiseră mai mulţi astrologi pe care acelaşi Belsky îi adunase din toată Rusia pentru a afla viitorul ţarului şi primejdiile care-l ameninţau. La mai puţin de o lună de la ultima sa întâlnire cu Jerome Bowes, Ivan cel Groaznic a murit brusc, iar „*istoria a fost lipsită astfel de spectacolul ţarului mergând mână în mână cu regina Elisabeta prin grădinile castelului Windsor*”.

După ce în 1567 îi ceruse mâna reginei Angliei ca prim pas pentru încheierea unui tratat anglo-rus, iar în 1582 repetase demersul, de data aceasta pentru o casătorie cu lady Mary Hastings, Ivan cel Groaznic încă mai aştepta, în anul morţii sale, un răspuns favorabil din partea reginei. Situaţia era cu atât mai delicată cu cât, după 15 ani în care cei doi suverani avuseseră o relaţie epistolară, relativ intensă pentru standardele vremii, Ivan cel Groaznic continua să condiţioneze exclusivitatea comercială engleză în Rusia cu încheierea unui tratat între cele două ţări şi cu realizarea unei căsătorii dinastice. Mai mult, lipsa unui răspuns clar din partea reginei la cererile formulate de Ivan îl iritase pe ţar, iar accesele sale de furie pe acest subiect se revărsau atât asupra unor supuşi, dar erau prezente şi în discuţiile cu solii englezi şi, uneori, chiar în scrisorile transmise reginei.

Pentru Ivan cel Groaznic, relaţiile cu Anglia erau deosebit de importante, în principal din raţiuni politico-militare şi de aici şi consecvenţa cu care a urmărit încheierea unui tratat şi realizarea unei căsătorii dinastice. Dorinţa

O zi de intensă activitate comercială la porţile unui oraş rusesc

Viaţa comercială dintr-un port britanic

constantă a acestuia de a realiza o legătură dinastică pare deci a avea mai mult resorturi politico-diplomatice decât resorturi obsesive, uneori foarte convenabil de asociat personalității țarului și unor comportamente ale acestuia, aflate la limita dintre normal și patologic.

Pentru regina Elisabeta I, relațiile cu Rusia erau importante doar din rațiuni comerciale cu atât mai mult cu cât Olanda devenise deja un competitor agresiv în majoritatea zonelor de comerț ale Angliei. Este deci evident că o relație anglo-rusă, formalizată într-un tratat inițiat inclusiv în baza unor relații matrimoniale, respectiv căsătoria lui Ivan cel Groaznic cu Elisabeta I sau cu o rudă a acesteia, nu era o variantă agreată de englezi. Relația cu Rusia era importantă pentru regina Elisabeta I, dar nu la nivelul în care vedea Ivan cel Groaznic această relație cu atât mai mult cu cât în percepția engleză Rusia era „*un ținut sălbatic cu care legea nu are nicio legătură, iar totul depinde de rege și de voința sa, de a salva sau de a ucide*". Cu toate acestea, cel puțin din rațiuni comerciale, Rusia era un spațiu de interes pentru englezi, aspect susținut și de faptul că în 1612 John Merrick, agentul principal al Muscovy Company, propunea ca regele Iacob I să facă din Rusia un protectorat.

„Spune-ne ce te-a instruit regina să ne spui despre căsătorie!"

În acest context, misiunea ambasadorului englez Jerome Bowes, sosit la curtea țarului Ivan cel Groaznic în octombrie 1583, a fost nu doar dificilă, în contextul obiectivelor politico-diplomatice stabilite de regină, ci și una deosebit de primejdioasă, în contextul în care Ivan cel Groaznic devenise tot mai imprevizibil, iar accesele sale de furie se răsfrângeau uneori și asupra ambasadorilor. Jerome Bowes era cu atât mai expus cu cât cerințele sale, adresate țarului în numele reginei, respectiv restabilirea privilegiilor comerciale pentru negustorii englezi, erau condiționate tot mai insitent de țarul Ivan cel Groaznic prin încheierea unui tratat anglo-rus, inițiat printr-o căsătorie dinastică.

Ca urmare, pe timpul celor șase runde de discuții dintre Ivan cel Groaznic și ambasadorul Jerome Bowes, din octombrie 1583 și până în februarie 1584, cei doi au avut obiective diferite. Ambasadorul Bowes urmărea redobândirea exclusivității comerțului în Rusia pentru *Muscovy Company* sau cel puțin privilegii suplimentare pentru negustorii englezi în competiția cu negustorii olandezi, tot mai prezenți în ecuația negocierilor. Concomitent, misiunea lui viza și eludarea sistematică a unor discuții referitoare la încheierea unui tratat anglo-rus și prezentarea unor motive care să susțină imposibilitatea căsătoriei lui Ivan cel Groaznic cu lady Mary Hastings sau, în cazul în care țarul insista, tergiversarea oferirii unui răspuns cu argumente care să nu declanșeze furia țarului Ivan și adoptarea unor măsuri împotriva negustorilor englezi.

Cadrul de negociere al ambasadorului s-a dovedit a fi

Regina Elisabeta I și curtea sa regală

complicat chiar de la prima sa întâlnire, când Ivan cel Groaznic a lăsat să se înțeleagă că încă mai aștepta un răspuns la cererea în căsătorie pe care o transmisese reginei Elisabeta I în 1567 și, cu atât mai mult, la cea transmisă în 1582, prin care era cerută în căsătorie lady Mary Hastings. De asemenea, a sugerat ca regina să intervină în favoarea Rusiei și să ceară regelui polon, Ștefan Báthory, să restituie Rusiei orașele Poloțk și Livland, cedate Poloniei în 15 ianuarie 1582 prin armistițiul de la Jam Zapolski. După ce a luat act de cererea țarului, ambasadorul Jerome Bowes a introdus în discuție acordarea exclusivității negustorilor englezi în toate porturile de la Marea Albă. Țarul Ivan cel Groaznic a acceptat ca negustorii englezi să aibă un acces mai larg, dar nu a oferit exclusivitate susținând că va acorda facilități comerciale atât negustorilor olandezi, cât și celor francezi. Câmpul, limitele și condițiile negocierilor erau trasate fără echivoc de cei doi.

Discuțiile care au urmat, până în februarie 1584, s-au încadrat în același registru, iar una din întrebările perene adresate ambasadorului a fost dacă are instrucțiuni suplimentare din partea reginei, referitoare la încheierea tratatului și la căsătoria țarului cu lady Mary. Răspunsul lui Bowes a fost invariabil: „*Nu am alte instrucțiuni, dar Regina mi-a ordonat să ascult orice vrei să spui*”. Totuși, în cadrul unei întâlniri, la insistențele țarului Ivan, ambasadorul Bowes a susținut că cererea în căsătorie nu poate fi onorată, deoarece lady Mary este bolnavă și în plus nu acceptă credința ortodoxă. Țarul și-a manifestat dezamăgirea și a concluzionat: „*Văd că ai venit aici nu pentru a face afaceri, ci pentru a refuza! Așa că nu voi mai vorbi despre asta!*”. Angajamentul țarului însă nu a fost respectat

Regina Elisabeta I

astfel că la următoarea rundă de discuții acesta a reluat tema alianței dinastice: „*Spune-ne ce te-a instruit regina să ne spui despre căsătorie*”. Deoarece ambasadorul a continuat să evite să dea un răspuns care să o angajeze pe regină, Ivan cel Groaznic a avansat ideea de a merge personal în Anglia pentru a o cere în căsătorie pe lady Mary. La mai puțin de o lună însă de când a sugerat acest lucru, țarul rus a murit.

Zenitul relațiilor anglo-ruse

Personalitatea complexă și controversată a țarului Ivan cel Groaznic este devoalată și de „*episodul englez*” care marchează domnia sa, episod în care nu poate fi trecută cu vederea dorința constantă a țarului pentru încheierea unui tratat cu Anglia, inițiat printr-o legătură dinastică. În acest sens, nu există dovezi clare în logica izvoarelor consacrate de istoria evenimențială, concentrată pe documente de arhivă. Există totuși o multitudine de date extrase din surse complementare care susțin ipoteza existenței unei cereri în căsătorie adresată reginei Elisabeta de către țarul Ivan cel Groaznic, cerere despre care, cu siguranță, s-a făcut vorbire în documente diplomatice încă nepublicate sau nedescoperite.

Relațiile dintre cele două țări au continuat și după moartea lui Ivan cel Groaznic, dar niciodată nu vor mai atinge nivelul anilor în care regina era „*sora noastră Elisabeta*”, iar țarul „*dragul nostru frate iubitor, Ivan*”. În acești ani este atins zenitul relațiilor anglo-ruse. Primii care au ajuns la această concluzie au fost negustorii englezi. Ei vor constata ulterior că niciun alt monarh nu i-a tratat mai favorabil și că odată cu moartea sa, în 1584, au murit și sperantele companiei de a redobândi monopolul comerțului în Rusia. Constituirea *Muscovy Company* și intensa activitate comercială în spațiile de influență rusă, facilitată și de privilegiile acordate negustorilor englezi de țarul Ivan cel Groaznic, vor reprezenta primul pas și prima mare lecție pentru constituirea *Companiei Indiilor de Est* care a primit Charta regală de înființare de la regina Elisabeta I, în 31 decembrie 1600.

Istorici români şi „enigme” deslușite despre ei și epoca lor (II)

Miscellanea Historica et Archaeologica in honorem Professoris Ionel Cândea septuagenarii. Edidit Costin Croitoru (Academia Română. Institutul de Arheologie Iași. Honoraria 15. Redigit: Victor Spinei. [Colecția] Civilizația românească 6), Editura Academiei Române & Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, București – Brăila, 2019/812 pp.; il., facs., h., pl./.

Ionel Cândea

Stoica Lascu

Membrul corespondent al Academiei Române, profesorul universitar (titular la Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați) și manager muzeal **Ionel Cândea** reprezintă o carte deschisă a unei activități – muzeale, științifice, pedagogice, editoriale – care i-au determinat pe „nemuritori” în a-l coopta, în iunie 2016, în rândurile înaltului for de autoritate științfică și morală. Dobrogeanul (este născut la Măcin) devenit brăilean este cel mai longeviv conducător de unități muzeale (păstorește **Muzeul Brăilei „Carol I”** din 1989 – urmându-le lui Nicolae Harţuchi, director la finele anilor ’50 al Muzeului de Arheologie al Dobrogei, de la Constanţa, și lui Florian Anastasiu –, devenindu-i cu timpul un veritabil *spiritus rectus*), izbutind rarisima performanță postdecembristă de a-l reabilita masiv, constructiv și tematic, lui datorându-i-se și atribuirea, după îndelungate insistențe, a numelui Suveranului care prin Decret Regal autoriza la 23 august 1881 funcţionarea sa; factor coagulator de valori profesionale și umane, profesorul Ionel Cândea este la originea întemeierii uneia dintre cele mai cunoscute și valoroase edituri din Țară (profilată mai ales pe carte de Istorie, dar și de restituiri literare) – **Editura „Istros” a Muzeului Brăilei**. Într-o vreme când lucrări de istorie ale institutelor de profil ale Academiei întâmpinau varii greutăţi în a fi tipărite, la Brăila – nu este nici o enigmă – se găseau posibilităţi financiar-materiale în a fi editate, casa editorială a Muzeului Brărilei „Carol I” devenind, iată, un brand național al cărţii ştiinţifice de Istorie...

Nu este, iarăși, nicio enigmă că profesorul-academician dobrogeano-ibrailean este o voce dintre cele mai autorizate a arheologiei medievale de astăzi – cercetările sale la Brăila, Măxineni, Cetatea Albă, și nu numai, fiind fructificate în

solide monografii de specialitate *Brăila. Origini și evoluție până la jumătatea secolului al XVI-lea* (Brăila: Editura Istros a Muzeului Brăilei, 1995 /329 pp./), monografie distinsă în 1997 cu Premiul „Dimitrie Onciul” al Academiei Române; *Mănăstirea Măxineni* (Brăila: Editura Istros a Muzeului Brăilei și Editura Episcopiei Dunării de Jos, 1996 /300 pp./) (a apărut și o a doua ediție, revizuită /322 pp./); *Comunitatea greacă de la Brăila. Din cele mai vechi timpuri până în secolul al XIX-lea* (Brăila: Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2004 /208 pp./) (și ediție în limba engleză); *Brăila 1711. Documente și studii*. Traducerea textelor din limba germană: Radu Ștefănescu (Brăila: Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2011 /252 pp./); *Mănăstirea Măxineni*, vol. II.*Documente* (Brăila: Editura Istros, 2014 /350 pp./); *Cetatea Brăilei. Istoric. Reconstituire. Valorificare* (bilingv română/ engleză) (Brăila: Editura Istros, 2015 /212 pp./); *Medalii bătute de Muzeul Brăilei „Carol I”* [1991-2016] *25 de ani* (Brăila:

Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, 2016 /64 pp./); *Cetatea Albă. Cercetări arheologice și istorice* (Brăila: Editura Istros, 2016 /320 pp.)/; *Mănăstirea Măxineni. Album monografic*. Tipărit cu binecuvântarea Înaltpreasfinţitului Părinte dr. Casian, Arhiepiscopul Dunării de Jos (Arhiepiscopia Dunării de Jos) (Galaţi: Editura Arhiepiscopiei Dunării de Jos, 2018 /288 pp.; ill./. Este, de asemenea, coautor la mai multe volume – *Istoricul oraşului Brăila de la origini la ocupaţia otomană* (Brăila: Editura Istros a Muzeului Brăilei, 1993 /94 pp.+ XLI pl./) (împreună cu arheologul Valeriu Sârbu), *Istoria Românilor*, I (Brăila: Independenţa Economică, 2001 /332 pp./) (cu Valeriu Sîrbu şi Stănică Pandrea), *O bibliografie istorică a Brăilei* (Academia Română. Comisia de Istorie a Oraşelor din România. Seria *Contribuţii orivind istoria oraşelor* IX) (Brăila: Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2011 /298 pp./) (cu Costin Croitoru).

De asemenea – editor și îngrijitor al volumelor: N. Iorga, *Din trecutul istoric al oraşului Brăila*. Studiu introductiv, note și comentarii de Ionel Cândea. Indice de Camelia Hristian (Brăila: Editura Istros a Muzeului Brăila, 1999 /260 pp./); *Închinare lui Petre Ş. Năsturel*. Volum îngrijit de Ionel Cândea, Paul Cernovodeanu, Gheorghe Lazăr, (Brăila: Editura Istros a Muzeului Brăila, 2003 /820 pp./); *Prinos lui Petre Diaconu la 80 de ani*. Volum îngrijit de Ionel Cândea, Valeriu Sîrbu, Marian Neagu (Brăila: Editura Istros a Muzeului Brăila, 2004 /XXXVII + 800 pp./); Gheorghe T. Ionescu, *Contribuţii la istoria românilor (Studii şi materiale)*. Îngrijirea ediţiei, studiu introductiv şi note: Ionel Cândea. Cuvânt înainte: Şerban Papacostea. Indice: Rozalia Pîrlitu [vol. I] (Brăila: Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2006 [pe foaia de titlu: 2004] /775 pp./); *Enjeux politique, économiques et militaires en Mer Noire (XVIe-XXe siècles. Études à la mémoire de Mihail Guboglu*. Sous la direction de Faruk Bilici, Ionel Cândea, Anca Popescu (Braïla: Éditions Istros du Musée Braïla, 2007 /764 pp./);

Documente privind istoria Brăilei. Răspunsurile la chestionarele Odobescu şi Hasdeu, pentru judeţul Brăila. Ediţie şi studii introductive: Ionel Cândea, Costin Croitoru (Brăila: Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, 2015 /642 pp./). Acestor remarcabile „producte” editoriale li se adaugă peste 120 de studii şi articole publicate în reviste de specialitate şi volume colective. Despre el, un avizat istoric de dincolo de Nistru, profesorul Ion Ţurcanu, avea să consemneze în *Istoria istoriilor mele* (apărută la Chişinău în 2013), atunci când se referă (p. 231) la „harnicul cercetător, brăilean prof. Ionel Cândea, istoric de marcă, organizator al activităţilor muzeale de cea mai bună calitate şi expert de înaltă competenţă în chestiunea protecţiei monumentelor istorice, ca să nu mai insist asupra calităţilor sale umane cu totul deosebite în mediul românesc”.

Nu este, iarăşi, un secret, că profesorul Cândea este iniţiatorul – împreună cu acad. Victor Spinei (născut în Basarabia) – a *Seriei „Basarabica”* (au apărut până acum 15 volume) şi a *Seriei „Documenta Basarabiae”* (4 volume apărute), susţinând, pe multiple planuri, scrisul istoric basarabean, şi pe slujitorii săi. După cum este iniţiatorul marcării în fiecare an, la 20 ianuarie, a *Zilei Brăilei*, la acea dată a leatului 1386 menţionându-se pentru întâia-şi oară într-un hrisov existenţa oraşului, căutat de neguţătorii braşoveni. Om al Cetăţii, pentru profesoul Ionel Cândea *apreciază ca fiind „de maximă importanţă pentru cultura şi educaţia unui om, cunoaşterea istoriei şi geografiei locale (subl.n.). A fost o idee pe care marele Spiru Haret, matematician, a reuşit să o impună şcolii româneşti de peste un veac. Astăzi am uitat cu totul de o astfel de trebuinţă şi consecinţele se văd: tineri ce nu ştiu de unde vin şi încotro se îndreaptă. E mai mult decât dureros, este tragic. Nu ştiu ce gândesc cei de la ISJ Brăila despre cunoaşterea istoriei şi geografiei locale, indiferent de nivelul şcolar parcurs. Pentru mine este cert că mondializarea, globalizarea, distrugerea identităţii naţionale se aplică la noi, de către noi, cu multă bucurie, la fel cum în anii ’50 cealaltă uniune, Uniunea Sovietică, era transpusă tot de către noi, cu exces de zel ce trezeşte şi astăzi mirare şi indignare”...*

Şi nu sunt „la secret” nici numele contribuitorilor ofrandei de ştiinţifică recunoştinţă la împlinirea, anul trecut, a şapte decenii – ÎPS Dr. Casian Crăciun,

Arhiepiscopul Dunării de Jos, *O nouă filă în „calendarul" de inimă și simțire românească* (pp. XIII-XIV); Costin Croitoru, *Laudatio in honorem carissimi Professoris Ionel Cândea septuagenarii (Din nou despre Muzee și Elite...)* (pp. XIII-XX); Costin Croitoru, *Publicațiile științifice ale prof. univ. dr. Ionel Cândea, membru corespondent al Academiei Române* (pp. XXI-XXXII), Gabriela Filip, *Lupa Capitolina pe o gemă romană de la Romula* (pp. 1-5); Costin Croitoru, *Elefanții: aliați și inamici pe câmpul de luptă* (pp. 7-27); Dorel Bondoc, *Două opaițe de bronz din castrele romane ale Olteniei* (pp. 29-41); Vitalie Bârcă, *Pandantivele-căldăruță din mediul sarmatic. Observații pe marginea originii, datării și utilizării lor* (pp. 43-75); Constantin C. Petolescu, *Ursus*, Episcopus Avaritianorum (pp. 77-87); Ion Tentiuc, *Cu privire la pătrunderea, staționarea și raporturile enclavelor vikinge cu populația românească din spațiul carpato-nistrean în secolele IX-XI* (pp. 89-121); Vasile Mărculeț, *Asupra confruntărilor militare dintre vlaho-bulgaro-cumani și bizantini din toamna anului 1187* (pp. 123-142); Emilia Corbu, *Popina-Blagodeasca-Blagodești-Chioara. Trei sate – aceeași istorie?* (pp. 143-156); Matei Cazacu,

Radu Craiovescu «care a pierit la Tinoasa în oastea răposatului Radu voievod cel Bun» (1507) (pp. 157-177); Ioana Feodorov, *Primele cărți arabe tipărite la Beirut și legăturile lor cu tiparnițele românești* (pp. 179-211 /200-211: ilustrații/); Cristian Nicolae Apetrei, *Aspecte din viața cotidiană la curțile boierești din Țara Românească și Moldova. Oamenii și preocupările lor în secolele XV-XVI* (pp. pp. 213-262); Eugen Nicolae, Emanuela Cernea, *O țesătură otomană cu ștampilă din epoca lui Süleyman I (MNAR 10892)* (pp. 263-276 /270-275: ilustrații/); Silviu Oța, *O stradă în Caransebeșul medieval (secolele XVI-XVII). Primele cercetări arheologice* (pp. 277-2292); Mariana Șlapac, *O cetate medievală* [Tatarbunar] *din zona Bugeacului* (pp. 293-302); Marius Păduraru, *Pătru (Petre) Băleanu, fratele marelui ban Gheorghe Băleanu și descendenții lui direcți* (pp. 303-342); Claudiu Neagoe, *Ciohodarul – un slujbaș domnesc mai puțin cunoscut, din secolele XVII-XVIII* (pp. 343-361); Laurențiu Rădvan, Mihai Anatolii Ciobanu, *Noi planuri ale orașului și cetății Brăila* (pp. 363-383 /377-383: ilustrații/); Gheorghe Lazăr, *Mănăstirea Hilandar și legăturile ei cu Țările Române. O nouă mărturie documentară (1783)* (pp. 385-396); Dan Dumitru Iacob, *Johann Vermatti von Vermersfeld, autorul planului Brăilei din 1790* (pp. 397-435), Mihaela-Elena Ciocoiței, *Analiza discursivă a relațiilor dintre Dimitrie Cantemir, Toma Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu în „Istoria ieroglifică" (Studiu de caz)* (pp. 437-456); George Dan Hânceanu, *Mărturii de locuire din mahalaua poslușnicilor de lângă Episcopia Romanului* (pp. 457-484); Dragoș Mândescu, *Drumuri și trecători peste Carpați – primele reprezentări în cartografie* (pp. 485-521); Cristian Schuster, *Cu privire la unele construcții civile și ecleziastice din Evul Mediu Târziu*

și începutul Perioadei Moderne din zina Argeșului Inferior (pp. 523-550 /538-550: ilustrații/); Aurel Vîlcu, *Un tezaur monetar din timpul războiului ruso-austro-turc din anii 1787-1792 descoperit la Vispești, jud. Buzău* (pp. 551-566); Policarp Chițulescu, *Noi manuscrise și copiști din Moldovlahia* (pp. 567-583); Teodor Octavian Gheorghiu, *Restaurări de arhitectură defensivă medievală din România, între reușite și eșecuri. O scurtă istorie critică a ultimelor două secole* (pp. 585-631 /611-631: ilustrații); Constantin Ardeleanu, Charles Augustus Hartley, „Părintele Dunării" (1825-1915) (pp. 633-640); George Trohani, *Brăila în primul an din Al Doilea Război Mondial. Însemnări făcute de Contele Pierre (Petre) de Roma* (pp. 641-668); Narcis Dorin Ion, *O prietenie specială reflectată în corespondența Principesei Ileana a României cu diplomatul Radu Cuțarida* (pp. 669-708 /699-708: ilustrații); *Mihai Sorin Rădulescu, Între memoria familiei și transilvanism. Scrisori de la Ștefan J. Fay* (pp. 709-740); Sergiu Cornea, *Dimensiunea administrativă a expansionismului rusesc în Basarabia* (pp. 741-753); Viorel Coman, *Fănuș Neagu – metamorfozele povestirii* (pp. 755-782); Arthur Viorel Tuluș, *Orașul Brăila într-un raport secret al CIA din 1957* (pp.783-807).

Vindecă-ți organismul în mod natural cu regeneratorul celular

BIO SYNERGY

Bio Synergy se află în topul celor mai performante soluţii pentru stimularea proceselor de reîntinerire şi regenerare celulară.

Efectele pe care le produce în corp sunt:

- **Îmbunătăţeşte memoria;**
- **Reîntinereşte;**
- **Amplifică forţa vitală;**
- **Stimulează procesele de regenerare la nivel celular;**
- **Activează circulaţia sângelui şi creşte eficienţa metabolismului;**
- **O mai bună sănătate a oaselor (protejarea împotriva osteoporozei, artritei, guta etc.).**

Este vorba mai exact despre **terapia cu aur coloidal** cunoscută şi utilizată încă din cele mai vechi timpuri. Aurul este considerat cel mai nobil metal, însăşi sursa vieţii, şi a fost întrebuinţat sub diferite forme în terapiile pentru vindecare, reîntinerire, înfrumuseţare şi chiar evoluţie spirituală.

Preț 637 lei. Comenzi la telefon 0745.039.462

VITAL PROTECT

Protejează împotriva radiațiilor electromagnetice și crește rapid nivelul de energie

Efecte la nivel fizic şi energetic:

- amplifică vitalitatea și crește nivelul de energie
- contribuie semnificativ la îmbunătăţirea somnului
- susţine funcţionarea normală a sistemului cardiac
- contribuie la reglarea tensiunii arteriale
- crește rezistența la oboseală și efort
- fortifică sistemul imunitar

Caracteristici și beneficii ale tehnologiei Vital Protect
Frecvența 7,83hz: cea mai eficientă metodă de protecţie împotriva radiaţiilor EMF
Tehnologie avansată: Sistem radionic de antene spiralate și cristale de cuarţ
Fiabilitate și longevitate: durata bateriei este de peste 6 luni, dispozitivul durează o viaţă
Portabilitate: îl poţi lua cu tine oriunde, în maşină, la birou, pe avion
Efecte asupra sănătății: amplifică forţa vitală, creşte rezistenţa la oboseală şi susţine regenerarea naturală a organismului.

Preț 467 lei Comenzi la telefon: 0764.760.601

Revolta unei Armate (IV)

Dialogul purtat de către reprezentanții Consiliului Frontului Salvării Naționale, pe 6 ianuarie 1990, cu cadrele militare din Direcțiile Centrale ale Ministerului Apărării Naționale și ale Marelui Stat-Major, revoltate de prezența generalului-colonel Nicolae Militaru la comanda Armatei, și nu numai, relevă adevărurile unui timp istoric. Un timp istoric în care noua conducere politică a României încerca să preîntâmpine o posibilă ruptură a Armatei, o divizare ce putea genera un război civil. Prezentăm în continuare cea de-a patra parte din stenograma întâlnirii din 6 ianuarie 1990 dintre ofițerii „revoltați" și reprezentanții CFSN.

Constantin Corneanu

*
* *

Locotenent-colonel Duță: Poate mă aşteptam la această ripostă din partea unor vechi colaboratori care până mai ieri la acest microfon sau altul au strigat mai tare decât noi adeziunea față de dictatorul Ceaușescu. Altceva vreau să spun la acest microfon. Pentru că am avut sarcina ca să înregistrez, fiind la biroul de informare, modul cum a decurs această Revoluţie a noastră începând de la Timişoara, când s-a spus iniţial că sunt nişte beţivi, huligani şi ţigani, până în momentul de faţă în vreo 4-5 caiete, constituind un adevărat jurnal al acestei revoluţii. Vreau să raportez, în acest cadru, că avem consemnat că generalul Guşă - fostul şef al Marelui Stat-Major - nu a ordonat să se tragă în popor. *(Aplauze)*. Am consemnat când a ordonat ca Armata să se retragă în cazărmi, iar dacă este încercuită sau nu i se dă voie, în mod paşnic, să trateze cu populaţia şi să intre în cazărmi. Ştiu numai că a ordonat ca Armata să-şi apere obiectivele militare, pentru că sunt obiective militare. În această perioadă, în acest jurnal care se mai găseşte poate şi în altă parte în Armată sau în ţară, pe care la timpul potrivit îl vom pune la dispoziţie să se poată scrie, am dat o parte din informaţii la Marele Stat-Major, de la telefoanele care mi s-au pus la

Generalul-maior Ștefan Gușă, șeful Marelui Stat-Major român în 22 decembrie 1989

dispoziţie, altele i-am informat pe şefii noştri (contraamiralul Petre George, colonel Arădăvoaice, care sunt oameni deosebit de capabili şi întotdeauna au fost împotriva acestor idei ceauşiste care le-au fost impuse). Am raportat în toată această perioadă despre nenumăratele locuri unde s-au ascuns aceşti criminali care trăgeau în populaţie şi parte din ele, am ştiut, au fost verificate de Marele Stat-Major prin ordinele date. Vreau să închei, fără să-l cunosc îndeaproape, generalul Guşă este omul care merită să fie ministrul apărării.

Maior Dinu: Tovarăşe profesor, vă rog să-mi permiteţi să mă adresez, aşa cum am fost obişnuit din perioada când mi-aţi fost dascăl, pentru a adresa colegilor un apel călduros în acest moment deosebit de important, când întregul popor priveşte la Armată ca la o bază, aşa cum a fost ea denumită în Programul Consiliului Frontului Apărării Naţionale. Fac acest apel datorită faptului că, dacă populaţia civilă află de o anumită criză a conducerii Armatei, populaţia se poate descumpăni şi pe acest loc diversiunea poate ieşi învingătoare. Prima dată am gândit că o asemenea scrisoare sau telegramă poate fi născocirea minţii lor pentru a ne descumpăni pe noi. Am mai stat un pic, am meditat şi mi-am dat seama că de fapt şi în Armată, ca şi în alte domenii ale activităţii, în focul Revoluţiei, mai bine zis după Revoluţie, au apărut unii cetăţeni să preia conducerea, să fie eroi, uitând pe undeva chiar de jertfele tinerilor

care în mod nemijlocit au participat la Revoluţie. Nu cunosc personal activitatea tuturor celor care au fost trecuţi în scrisoare şi din această cauză nu mă pot pronunţa direct, însă împărtăşesc împreună cu dumneavoastră aceeaşi propunere ca generalul Guşă să fie numit în funcţia conducerii Armatei cât mai repede, pentru că nu avem mult de aşteptat. Armata este nepregătită, tovarăşe profesor. Armata este eroică de 5 ori prin gradul de nepregătire cu care a reuşit să facă faţă unei asemenea arme secrete perfect organizată şi instruită. Aş putea să vă raportez şi să vă rog să informaţi Consiliul Frontului Salvării Naţionale că, poate cu ceva excepţii, întreg acest personal a fost supus unei terori crunte datorită incapacităţii organizării şi conducerii apărării în incinta acestui minister. Am fost acuzat că pe deasupra Consiliului Politic Superior al Armatei sau din Consiliu s-a tras asupra clădirii Marelui Stat-Major. Eu am puterea să raportez tuturor că aşa ceva nu cred că poate fi adevărat, însă am observat cum îşi conduceau, cum îşi dirijau focul din 2-3 puncte: din cartierul Drumul Taberei, cu Ghencea, din cimitir şi din casele acestea răzleţe despre care noi nu ştiam că sunt adăposturi ale camarilei împotriva noastră. Prima reţea de focuri o trăgeau la suprafaţa pământului, după care a doua se încrucişa în aer undeva deasupra

Tancuri în sprijinul Revoluției (22 decembrie 1989)

Marelui Stat-Major. Era un sistem de conducere a focului, de dirijare, poate şi de semnalizare ş.a.m.d. S-ar putea ca asemenea intersecţii, probabil cu gloanţe venite din acea secţie, să fie interpretate şi ca foc tras din clădirea Consiliului Politic Superior. Vă rog să mă credeţi că nu sunt demagog. Dacă vreţi, nu aveam de gând să vă fac această mărturisire, dar pentru a fi înţeles fac apel la acei ofiţeri care au trecut prin Academia Militară şi pentru care am avut onoarea să desfăşor activităţi didactice predând socialism ştiinţific, mişcarea muncitorească internaţională, doctrine politice, sisteme politice, relaţii internaţionale ş.a.m.d. Nu mă mai pronunţ cu absolut nimic. Aş vrea ca aceştia să vină să arate cum totuşi în Academia Militară, în condiţiile acestea de strânsoare puternică a creativităţii cadrelor didactice, s-a făcut totuşi educaţie. În încheiere, tovarăşe profesor, v-aş ruga să reţineţi acest apel ca, într-un timp cât mai scurt, conducerea ministerului să-şi preia atribuţiunile şi să trecem la pregătirea armatei cât mai repede posibil pentru că timpul nu ne iartă.

Domnul Virgil Măgureanu: cu puţină căldură sufletească, atâta cât mi-a mai rămas în faţa acestei dramatice confruntări, am onoarea să vi-l prezint pe domnul Aurel Dragoş Munteanu - directorul general al Radio Televiziunii Române. *(Aplauze).* În nopţile acelea dramatice dânsul a fost alături, în punctele cele mai fierbinţi - şi aici şi dincolo la Televiziune. Lucrul acesta cred că vă este cunoscut.

Colonel Ghimu Nicolae: Domnilor ofiţeri, permiteţi să apreciez deosebita realitate a celor două documente prezentate mai înainte. În acest sens, vă rog să-mi permiteţi ca numai două exemple concrete să dau. Abuzuri care s-au săvârşit înainte, şi acum acei domni vin în faţă. Concret, în anul 1954 când mă aflam tânăr locotenent la Iaşi, locotenent-colonel Militaru venise din URSS de la Academie şi numit şef de stat-major la divizie, la Iaşi. Eu locuiam cu soţia şi copilul de 3 ani într-o cameră din incinta Casei Armatei. Dânsul m-a chemat şi mi-a pus în vedere să iau familia de acolo că vrea să se extindă în toate cele 6 camere. Am raportat că nu am unde să mă duc, copilul este mic, e frig, şi atunci m-a băgat

În dialog cu militarii aflați în misiune (23 decembrie 1989)

la arestul garnizoanei, pentru ca să poată să trimită garda înarmată să-mi scoată familia afară. Nu vreau să mai continui, dumneavoastră mă înţelegeţi. Al doilea exemplu: până în anul 1981 am fost contabil la şefia Uzina de Rachete de la Ploieşti. Am fost destituit din funcţie pentru că n-am fost de acord cu clauzele care s-au făcut de către unii, care acum sunt numiţi în funcţii foarte mari, printre care şi generalul Stănculescu Victor. Să fiu mai concret: mi se impunea să fac preţuri de 10-15 ori mai mari decât cele reale pentru tehnica militară, îmi impunea, având în vedere vizita lui Ceauşescu, să cumpăr covoare persane pe care însuşi dictatorul prin Decret-lege le interzisese. Eu, în funcţia de contabil şef al Uzinei, aveam obligaţia să refuz această plată şi alte chestiuni care mă puneau în situaţia să raportez nelegal nivelul indicatorilor economici, care aveau consecinţe dezastruoase pentru Uzină, pentru viitor şi pentru oamenii muncii care lucrau în acord global. M-am opus acestor abuzuri şi am fost destituit. În concluzie, vreau să fac următoarele propuneri: sunt de acord ca generalii din rezervă care au fost chemaţi şi înaintaţi în grad să fie eliberaţi din funcţii şi trecuţi la pensie. *(Aplauze).* În Armata noastră avem foarte mulţi ofiţeri tineri, foarte bine pregătiţi,

Subunitate a MApN în luptă cu teroriștii (22 decembrie 1989)

care ne pot conduce întotdeauna la victorii deosebite ale poporului nostru. În funcţia pe care o am, am constatat extraordinar de multe abuzuri din partea unor generali. Domnului general Ilie Petre - care are biroul lângă mine - i se cărau sacoşe cu medicamente străine şi o serie de bunuri pe care eu nu le găseam pentru copiii mei. Dacă îmi permiteţi un singur exemplu: generalul Plăviciosu, îmi aduc aminte că la Plenara Consiliului Politic al Direcţiilor Centrale, circa 25 de minute numai a lăudat tiranii, de-ţi venea rău, şi acum, cu stupoare observ că apare la televizor şi ministrul adjunct şi contraamiralul şi critică dictatorii, pe care acum trei săptămâni îi lăudau extraordinar de nu mai putea, din partea Consiliului Politic Superior. Să fie scos din această funcţie pentru că este un demagog. Şi alţii care sunt demagogi, să fie scoşi din Armată! Să rămână ofiţeri cinstiţi. *(Aplauze)*

Locotenent-colonel Vădeanu: Foarte mulţi dintre dumneavoastră mă cunosc. Nu sunt o personalitate, sunt un simplu slujbaş, dar mă cunoaşteţi. Două probleme aş vrea să ridic aici. Prima: când se va edita noul Dicţionar Enciclopedic al Limbii Române în dreptul numelui Ceauşescu să se treacă doar atât: despot, criminal al naţiunii române.

Domnul Virgil Măgureanu: Propunerea nu o putem accepta pentru că vom omite cu mânie şi obidă totdeauna să pomenim acest nume. *(Aplauze)*

Locotenent-colonel Vădeanu: A doua problemă: în conducerea Armatei noastre trebuie să fie oameni competenţi şi cu spirit de responsabilitate. Vă dau un singur exemplu: a doua zi după bătălia de noapte m-am întâlnit pe aleea din faţa Comandamentului Serviciilor Armatei cu un ofiţer care comanda unitatea care ţinuse noaptea pe loc pe teroriști. I-am propus să meargă la cei competenţi şi să propună ca toate maşinile de pe alee să fie evacuate pentru a da posibilitatea militarilor noştri să-i vadă pe teroriştii care se strecurau

În drum spre o nouă misiune de luptă (Brașov, 23 decembrie 1989)

O clipă de răgaz (Timișoara, 23 decembrie 1989)

printre maşini noaptea şi care trăgeau din poziţii avantajoase şi avantajate. Ce mi-a răspuns acest domn colonel? *„Eu nu pot să fac aşa ceva pentru că nu am curajul, duceţi-vă dumneavoastră la Dafinescu şi spuneţi-i să facă treaba asta”*. Dar dumneavoastră cine sunteţi? - l-am întrebat. Mi-a spus: *„Eu comand subunitatea de apărare a dispozitivului, sunt subordonat Marelui Stat-Major”*. I-am spus: *„Păi dacă sunteţi subordonat Marelui Stat-Major de ce dumneavoastră nu aţi raportat acolo să sutele de maşini care stau pe alee vă incomodează cu îndeplinirea misiunii pe care o aveţi?”*. Din această cauză s-au distrus o serie de maşini ale oamenilor, din această cauză militarii noştri, în loc să tragă în teroriști trăgeau în maşini, din această cauză militarii noştri nu au putut să-şi îndeplinească aşa cum trebuia sarcina pe care o primiseră. Eu am ridicat numai problema competenţei cu Armata. Pentru că ştiţi unde lucrez şi ce am făcut până acum, pot să aduc la cunoştinţa întregii adunări că în general de anumite deplasări în străinătate în timpul concediului de odihnă beneficiau cei mari. Cu asta am spus totul.

Căpitan Stoicescu Sorin: Lucrez într-una din acele secţii de verificări despre care vorbea domnul colonel Lupoi Mihai, acele secţii care sub domnul general Oprița au fost nevoiți să-și neglijeze casa, familia, copiii, am suportat o teroare de nedescris - zi şi noapte -, n-am cârtit pentru că suntem militari. Nu o să cârtim nici de-acum încolo dacă va fi nevoie să muncim, să luptăm, tot din acest motiv, însă nu aceasta e problema pe care vreau s-o abordez. În primul rând doresc să mă declar de acord cu conţinutul telegramei şi al scrisorii şi sunt gata aici, deşi nu am cunoscut de ele, să-mi pun semnătura pe ele, fără nici o teamă. *(Aplauze)*. Altă problemă să nu uităm: ne tragem din daci şi romani. Legiunile, atunci când era anarhie, îşi alungau împăraţii. Îl vrem pe generalul Guşă aici neapărat, cel mai competent, cel mai mândru militar pe care 1-am cunoscut vreodată. Să vină să fie aici cu noi, avem ce învăţa de la el - e inginer, nu a făcut facultatea la Moscova ca să înveţe acum 50 de ani cine ştie ce banalităţi pe care acum să mi le traducă încă câţiva ani din nişte cărţi luate tot de pe la „tovarăşi”, unii le publică în presa militară şi se umplu de bani. Îl vrem pe generalul Guşă pentru că este un inginer competent, un comandant deosebit. Îl vrem să fie cu noi şi vă raportez aceasta pentru că este meseria mea şi am învăţat să cunoaştem cadrele, mi-am însuşit, am trecut de politica de cadre trecută, știu atât că principiile acestor evoluţii sunt competenţa şi conduita ireproşabilă. Acestea rămân principiile muncii de cadre, pentru că munca de cadre este în orice societate, inclusiv la Frontul salvării Naţionale, trebuie să vedem dacă cei care sunt în acest Front nu cumva în perioada trecută au lins un ciolan aurit şi nu cumva acum se erijează în oamenii noului, în oamenii actualităţii.

Nu cumva mai târziu se vor apuca să facă cine ştie ce, care să ne dezamăgească profund şi să ne aducă ţara de râpă. Trebuie să fim foarte atenţi. Nu suntem la suspiciune, însă vigilenţa revoluţionară, am învăţat despre teoria revoluţiei, nu poate fi exclusă din asta. Am învăţat teoria

Oboseală și tristețe (Timișoara, 23 decembrie 1989)

revoluției în facultăți, acum facem practică revoluționară și trebuie să ne adaptăm situației, să știm să acționăm în acest moment. Nu vreau să arăt aici niște probleme personale în relația mea cu noul șef al Direcției Cadre. Nu am nimic cu această problemă. Au avut [loc] două ciocniri care, dacă le-aș expune, cred că ar fi în asentimentul meu, dar cred că n-au rost, sunt cazuri particulare. Vrem ca șef al Direcției Cadre, adică cel puțin eu, [pe] colonel Dumitrescu Victor care, prin dăruirea de sine, prin muncă susținută, prin faptul că nu și-a văzut casa ani întregi, a ajuns să doarmă 3-4 ore și nu doar că a stat, e vorba de ceea ce cunoaște și vă raportez, probabil în momentul de față nu-s văzut bine aici de dumnealui, însă acesta e sincer și drept, să fie omul potrivit la locul potrivit.

Nu să vină cineva să dea la noi telefoane, să-și aranjeze ciubucurile și pilele și să vină acum să se erijeze în omul nepătat, să ne atragă atenția că nu, tovarășul a venit și i-a spus că la Departamentul Aviației Civile s-au împărțit legitimații

Biblioteca Centrală Universitară din București distrusă după luptele din noaptea de 22 decembrie 1989

false la contrainformatori și să spună: *„Ce te amesteci, că acolo este un general-colonel!”*. Când am spus: *„Să verificăm unde e generalul-colonel Zărnescu?”*. Dumneavoastră știți. Poate știți ce a fost alaltăieri, când a chemat ofițerii din Departament și le-a spus: *„Plecăm acasă, ofițerii nu sunt vruți, activiștii nu sunt vruți, de mâine nu venim! Eu plec acum, luați-vă ordine de serviciu”*. Ar trebui văzute aceste probleme. Tovarășul la care m-am dus să-i raportez a spus așa: *„Nici nu trebuia să-l ascultați pe cel care ți-a dat informația. Acolo este un general colonel știe ce face!”*. Aș vrea ca Frontul Salvării Naționale să-și facă timp să asculte câțiva ofițeri de la Otopeni care au fost în focul luptelor și n-au avut pistol la brâu, care au fost acolo în perioada când Departamentul era efectiv condus de organele de contrainformații și USLA cu asentimentul conducerii Departamentului. Ar fi bine ca să-i ascultați. Încă o problemă: dumneavoastră, domnule profesor, ați spus că tovarășii au stat aici, împreună cu dumneavoastră au pregătit această Revoluție. Spuneți-ne și nouă acum, ca să știm. Ideile le cunoaștem, dar o idee care să devină forță trebuie să cuprindă masele. Vrem să știm și noi aportul acestor oameni și atunci o să-i venerăm. Vrem să știm ce a făcut pentru ea. Au făcut ei mai mult decât comandantul de tanc care a îndreptat mitraliera în altă parte și a primit florile și au urcat oamenii pe tanc. Acolo e eroul dintre militari. Vrem să știm dacă caracterul acestei Revoluții a fost într-adevăr spontan sau a fost ceva pregătit. Dați-ne adevărul. Noi toți, oricum, suntem cu dumneavoastră pentru că ideile ne plac și suntem pentru ele.

(Aplauze)

Va urma

TALON DE ABONAMENT

Doresc să achiziționez un abonament la revista **Enigmele Istoriei**

Începând cu luna: _____

3 luni ..... **49** lei (taxe poștale incluse)
6 luni ..... **85** lei (taxe poștale incluse)
12 luni ..... **145** lei (taxe poștale incluse)

Am achitat contravaloarea abonamentului cu ordin de plată nr._____din data de_____în contul **RO 15 BTRLRONCRT 0473161701** deschis la Banca Transilvania, agenția Marriott, CUI RO28096588.

Completați în întregime talonul alăturat și expediați-l împreună cu copia chitanței de plată a abonamentului la adresa: S.C. Costea Media Management S.R.L., Oraș Popești Leordeni, str. Mirăslău nr. 39-B, jud. Ilfov, cod poștal 077160, tel: 0724.388.335.

Persoană fizică:
Numele .....
Prenumele .....
Vârsta ..... Profesia .....
Telefon .....
e-mail .....

Persoană juridică: Nume firmă*
.....
C.U.I. .....
Cont .....
Banca .....

Voi primi abonamentul la adresa:
Str .....
nr. ..... Bl. ..... Sc. ..... Et. ..... A.p. .....
Localitatea .....
Cod poștal ..... Județ/Sector .....
Telefon: .....
Fax: .....
e-mail .....

* se completează numai dacă abonamentul este plătit de către persoană juridică

Abonamentul se poate încheia la Oficiile Poștale sau plăti prin virament bancar în contul **RO 15 BTRLRONCRT 0473161701**, Banca Transilvania, agenția Marriott, București, CUI RO 28096588.

După achitarea abonamentului trimiteți dovada plății abonamentului la adresa: **S.C. Costea Media Management S.R.L., Oraș Popești Leordeni, str. Mirăslău nr. 39-B, jud. Ilfov, cod poștal 077160** sau mail: **costea.media@gmail.com** specificând luna de începere a abonamentului și adresa unde doriți să primiți revista. Pentru informații suplimentare sunați la **tel: 0724.388.335**.

Datele cu caracter personal vor fi colectate și prelucrate de către **COSTEA MEDIA MANAGEMENT S.R.L** numai în măsura permisă prin Legea nr. 677/2001 privind protecția persoanelor cu privire la prelucrarea de date cu caracter personal și circulația liberă a acestor date.

Orice reproducere integrală sau parțială, electronică sau pe hârtie, permanentă sau temporară, a textelor și/sau a fotografiilor din revistă se poate face numai cu acordul prealabil scris al SC Costea Media Management SRL.

Portivit art. 206 C.P. responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului aparține autorului. De asemenea, în cazul unor agenții de presă și personalități citate, responsabilitatea juridică le aparține.